

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

МИДЖИН ГАЛИНА ЄВГЕНІВНА

УДК 342.951:347.775(477)

**ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ**

081 Право

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела

_____ Г. Є. Миджин

Науковий керівник – Єсімов Сергій Сергійович кандидат юридичних наук,
доцент

Львів – 2021

АНОТАЦІЯ

Миджин Г. Є. Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2021.

У дисертації здійснено аналіз адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні в контексті сучасного державотворення та розвитку адміністративно-правової науки та реалізовано нове розв'язання наукової проблеми адміністративно-правових аспектів захисту прав інтелектуальної власності в умовах європейської інтеграції України.

Підкреслено, що в історії правової науки визначено три основні періоди становлення та розвитку теоретичних знань з правового регулювання прав інтелектуальної власності: юриспруденція понять, юриспруденція інтересів, юриспруденція цінностей. На підставі порівняльно-правового аналізу становлення права інтелектуальної власності, виявлено, що на теренах українських земель (у контексті зазначених періодів) пройшло шість етапів розвитку. Сучасний етап характеризують тенденції адаптації національного законодавства України до вимог Європейського Союзу. Прийняття Угоди про асоціацію України і Європейського Союзу України започаткувало процеси реформування законодавства про захист прав інтелектуальної власності до соціально-економічних умов ЄС.

Констатовано, що заснований на застосуванні методології системно-діяльнісного підходу з урахуванням принципів сучасного етапу розвитку правової науки адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності визначається як система теоретичних поглядів і вихідних наукових положень, виражених в категоріально-понятійному апараті загальної теорії права, що розкривають сутність, зміст, функції, методи та форми прояву, рівні і види впливу на суспільні відносини за допомогою адміністративно-правових засобів. Побудова теоретичної системи, що цілісно відтворює сутнісні сторони адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності, заснована на

емпіричному матеріалі соціально обумовленої практики, та на формуванні загальнотеоретичної та галузевої наукової бази, що сприяє виробленню на підставі методології раціональності принципів науково-теоретичних положень напрямів розв'язання проблеми ефективності адміністративно-правового захисту.

Аргументовано, що нормативно-правове забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні це сукупність нормативно-правових актів вищої юридичної сили, підзаконних актів органів державної (публічної) влади, відомчих і корпоративних правових актів. Специфікою права інтелектуальної власності є включення в рамкові закони, що регулюють захист окремих об'єктів інтелектуальної власності, норм, які передбачають пріоритет спеціальних норм перед загальними нормами.

Зазначено, що нормативні акти права інтелектуальної власності за предметом правового регулювання надають динамічність правовим відносинам тим, що розвиваються в контексті тенденцій розвитку суспільних відносин характерних для інформаційного суспільства. Нині виділено дві основні тенденції такого розвитку, що зумовлено розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та посиленням захисту прав і свобод людини. Це тенденція ускладнення відносин у сфері правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності та тенденція розширення предмета правової регламентації нормами адміністративного права. Для правового регулювання захисту, що виділяється за предметом правового регулювання, характерно те, що воно стає більш об'ємними й охоплює значну кількість норм.

Доведено, що механізм адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності – це сукупність скоординованих елементів: норм права, правовідносин і актів застосування норм права. Засобами адміністративно-правового регулювання є правові інструменти та технології, що використані для досягнення мети. Адміністративно-правовий захист – це передбачені нормативними або індивідуальними правовими актами інструменти забезпечення відтворення закріплених цими актами ідеальних моделей, які передбачають усунення ризиків настання несприятливих наслідків таким чином,

щоб виключалося заподіяння шкоди інтересам суб'єктів правових відносин у сфері інтелектуальної власності.

Обґрунтовано, що система засобів адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності є неоднорідною та варіативною. Адміністративно-правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності з точки зору механізму можна схарактеризувати як процес, що має часові межі, передбачає наявність керуючого впливу, націленого на досягнення мети захисту, складається зі стадій, що послідовно змінюються.

Наголошено, що форми та методи адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності є спосіб впливу держави за допомогою певної сукупності норм права. Системно пов'язані, адміністративні методи захисту прав інтелектуальної власності, відповідаючи закономірностям і властивостями соціального управління, поділяються на адміністративно-правові й адміністративно-організаційні. Відмінність полягає в тому, що адміністративно-правові методи опосередковані в нормативно-правових актах. У змісті адміністративних методів виділено організаційно-правові методи, які підпорядковані регулюванню відносин, пов'язаних із організацією діяльності у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Зазначено, що під формою адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні розуміють дії органів спеціальної компетенції та посадових осіб з видання адміністративно-правових актів і укладення адміністративно-правових договорів, інші дії вказаних органів, що призводять до юридичних наслідків, в яких проявляються методи діяльності з захисту прав інтелектуальної власності у сфері, де суспільні відносини регулюються нормами цивільного права, а охороняються нормами адміністративного права.

Аргументовано, щодо органів державної влади, що володіють повноваженнями щодо захисту прав інтелектуальної власності входять: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Департамент розвитку інтелектуальної власності у складі даного міністерства, Національний офіс інтелектуальної власності, Національна поліція, Державна

митна служба України та Державна податкова служба України, інші державні органи, наділені компетенцією щодо захисту прав на окремі об'єкти інтелектуальної власності, судові органи, у тому числі Вищий суд з питань інтелектуальної власності.

Вказано, що адміністративна відповідальність в системі захисту прав інтелектуальної власності в Україні має взаємопов'язані юридичний і соціальний аспекти, які визначають здатність надавати спеціально-юридичний вплив на правові відносини у сфері інтелектуальної власності, забезпечуючи поєднання статички та динаміки адміністративно-правового регулювання (юридичний аспект), долати суперечності між публічним і приватним інтересом правовласників і суб'єктів застосування інтелектуальної власності, притаманні відносинам щодо комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, запобігати можливим правовим конфліктам (соціальний аспект).

Підкреслено, що адміністративна відповідальність у сфері захисту прав інтелектуальної власності включає регулятивно-статичну та регулятивно-динамічну функції, які проявляються у здатності відбивати сутнісні властивості правових відносин у сфері захисту інтелектуальної власності, забезпечувати можливість прогнозування необхідності адміністративно-правового впливу на основі моніторингу національного законодавства щодо ефективності зазначеної діяльності.

Доведено, що ефективність регулятивної функції адміністративної відповідальності знаходиться в діалектичному зв'язку з соціальними аспектами, які визначають адміністративні делікти у сфері інтелектуальної власності. Модель адміністративної відповідальності повинна зображати: забезпечення правомірної поведінки, запобігання протиправних вчинків, організацію та впорядкування системи правових відносин, що є предметом правового регулювання адміністративного, цивільного, інформаційного права з урахуванням специфіки об'єктів інтелектуальної власності.

Аргументовано, що вивчення правового регулювання відносин у сфері адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності виводить на проблему співвідношення приватних і публічних інтересів. Розв'язання цієї

проблеми дає можливість запропонувати напрями організації оптимального режиму адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності.

Зазначено, що простежується суперечність між необхідністю підвищення ефективності адміністративно-правового захисту прав і браком достатньої теоретичної бази для одержання нових наукових знань, здатних сприяти оптимізації правового статусу суб'єктів захисту, вдосконаленню юридичного режиму діяльності органів, які забезпечують адміністративно-правовий захист, їх адаптацію до умов, які існують в Європейському Союзі. Це зумовлено природою інтелектуальної власності, яка перебуває в постійному розвитку та властивостями права, відповідно до яких право здатне по-різному проникати у сферу правового регулювання об'єктів інтелектуальної власності.

Підкреслено, що удосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні здійснюється за трьома напрями: нормативно-правовим, організаційним і технічним. Вони взаємопов'язані та нерозривні в реалізації. Нормативно-правовий напрям вдосконалення адміністративно-правових механізмів захисту прав інтелектуальної власності пов'язано зі зміною законодавства у сфері прав інтелектуальної власності. Зміни нормативно-правової бази пов'язані з процесами гармонізації та уніфікації нормативної бази в галузі захисту прав інтелектуальної власності до вимог Європейського Союзу, реалізація яких дозволить забезпечити максимальну ефективність правового захисту.

Визначено, що організаційні заходи щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму захисту прав інтелектуальної власності включають заходи, спрямовані на оптимізацію структури суб'єктів захисту та повноважень, посилення ролі інститутів громадянського суспільства в захисті прав інтелектуальної власності.

Показано, що технічний напрям вдосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності митними органами включає ряд заходів, спрямованих на підвищення рівня митного адміністрування в галузі контролю за транскордонним переміщенням товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, за допомогою інформаційних технологій.

Доведено, що основною метою здійснення адміністративно-правового захисту є необхідність дотримання балансу інтересів суб'єктів суспільних відносин, врегульованих правовими нормами. Чинні правові конструкції у сфері захисту інтелектуальних прав повинні забезпечувати гармонійне співвідношення інтересів авторів, інших правовласників, громадян-споживачів продукції, держави, зацікавленої у встановленні режиму законності в галузі інтелектуальної власності, інших учасників правовідносин зі створення та використання результатів інтелектуальної діяльності та прирівняних до них засобів індивідуалізації.

Внесено пропозиції до Кодексу України про адміністративні правопорушення, законів України: Про охорону прав на промислові зразки; Про охорону прав на знаки для товарів і послуг; Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів; Про правову охорону географічних зазначень; Про охорону прав на винаходи й корисні моделі; Про авторське право й суміжні права. Запропоновано проєкт Інструкції про порядок оформлення адміністративних справ за статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: адміністративно-правовий захист, адаптація законодавства, інтелектуальна власність, об'єкти інтелектуальної власності, Європейський Союз, правове регулювання, адміністративна відповідальність.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Миджин Г. Є. Структура адміністративно-правового механізму захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал* / гол. ред. О. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Вип. 2 (8). С. 72-79. [http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_2\(8\)_2020/12.pdf](http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_2(8)_2020/12.pdf)

2. Миджин Г. Є. Напрями вдосконалення адміністративно-правового захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності у контексті інтеграції в Європейський Союз. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал* /

гол. ред. О. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Вип. 3 (9). С. 98-103.
[http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_3\(9\)_2020/15.pdf](http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_3(9)_2020/15.pdf)

3. Миджин Г. Є. Адміністративні методи та засоби захисту прав інтелектуальної власності. Юридичний електронний науковий журнал. 2020. № 5. С. 152-155. http://lsej.org.ua/5_2020/36.pdf

4. Миджин Г. Є. Способи та засоби забезпечення законності у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Юридичний бюлетень*. 2020. Випуск 13. С. 131-138.

5. Миджин Г. Є. Складові елементи адміністративно-юрисдикційної діяльності митних органів у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. VISEGRAD JOURNAL ON HUMAN RIGHTS. 2020. № 6. Частина 2. С. 213-218.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Миджин Г. Є. Авторські права в інформаційно-телекомунікаційному просторі. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: тези доповідей регіональної науково-практичної конференції (м. Львів, 14 грудня 2018 р.)*. Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 109-111.

7. Миджин Г. Є. Про критерії ефективності форм захисту авторських прав. *Проблеми застосування інформаційних технологій правоохоронними структурами України та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання* : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 21 грудня 2018 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 238-242.

8. Миджин Г. Є. Підвідомчість справ Вищому суду з питань інтелектуальної власності: проблеми теорії. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики*: матеріали наукового семінару (21 червня 2019 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 228-231.

9. Миджин Г. Є. Інформація як об'єкт соціально-філософського аналізу. Science, Research, Development #23 Economy. Management. StateandLaw. Rotterdam (TheNetherlands, 29.11.2019 - 30.11.2019). Warszawa:

Diamondtradingtour», 2019. С. 35-37.

10. Миджин Г. Є. Удосконалення правового регулювання та практики охорони результатів інтелектуальної діяльності. Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 57-61.

11. Миджин Г. Є. Інтелектуальні права на цифрові розробки. *Інформаційні технології в освіті та практиці*: збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 грудня 2019 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 205-208.

12. Миджин Г. Є. Правова культура як фактор ефективності охорони інтелектуальної власності. Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики: матеріали наукового семінару (19 червня 2020 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 223-228.

13. Миджин Г. Є. Гарантії реалізації права на свободу підприємницької діяльності. Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред. І.В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 67-69.

ABSTRACT

Mydzhyn H. Ye. Administrative and legal protection of intellectual property rights in Ukraine. – Qualifying scientific work as a manuscript.

the Law Enforcement. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Philosophy in speciality 081 – Law. Lviv State University of Internal Affairs. Lviv, 2021.

The thesis analyzes the administrative and legal protection of intellectual property rights in Ukraine in the context of modern state formation and development of administrative and legal science and implements a new solution to the scientific problem of administrative and legal aspects of protection of intellectual property rights

in the conditions of European integration of Ukraine.

It is emphasized that in the history of legal science three main periods of formation and development of theoretical knowledge on legal regulation of intellectual property rights are defined: jurisprudence of concepts, jurisprudence of interests, jurisprudence of values. Based on the comparative legal analysis of the formation of intellectual property right, it was found that in the Ukrainian lands there were six stages of development (in the context of these periods). The current stage is characterized by trends in the adaptation of national legislation of Ukraine to the requirements of the European Union. The adoption of the Ukraine – European Union Association Agreement initiated the processes of reforming the legislation on the protection of intellectual property rights to the social and economic conditions of the EU.

It is stated that based on the application of the methodology of system and activity approach with account for the principles of the current stage of development of legal science administrative and legal protection of intellectual property rights is defined as a system of theoretical views and initial scientific positions expressed in the categorical conceptual framework of the general theory of law, revealing the content, details, functions, methods, and forms of manifestation, levels and types of influence on public relations through administrative and legal means. Construction of a theoretical system that wholly reproduces the essential aspects of administrative and legal protection of intellectual property rights, is based on empirical material of socially conditioned practice, and on the formation of general theoretical and sector-specific scientific base, which contribute to the development on the basis of the methodology of rationality the basic scientific and theoretical provisions of the directions of solving the problem of efficiency of administrative and legal protection.

It is argued that the regulatory and legal protection of intellectual property rights in Ukraine is a set of regulatory legal acts of higher legal force, bylaws of state (public) authorities, departmental and corporate legal acts. The specificity of intellectual property right is the inclusion in the framework laws, governing the protection of certain intellectual property, norms that provide for the priority of special norms over general norms.

It is noted that regulatory acts of intellectual property right on the subject of legal

regulation give dynamism to legal relations that develop in the context of trends in social relations characteristic of the information society. Currently, there are two main trends in this development, due to the development of information and communication technologies and strengthening the protection of human rights and freedoms. This is a tendency to complicate relations in the field of legal regulation of protection of intellectual property rights and the tendency to expand the subject of legal regulation by the norms of administrative law. The legal regulation of protection allocated to the subject of legal regulation is characterized by the fact that it becomes more voluminous and covers a significant number of norms.

It is proved that the mechanism of administrative and legal regulation of protection of intellectual property rights is a set of interacting elements: legal norms, legal relations and acts of application of legal norms. The means of administrative and legal regulation are the legal tools and technologies used to achieve the goal. Administrative and legal protection is a tool provided by regulatory or individual legal acts to ensure the reproduction of the ideal models enshrined in these acts, which provide for the elimination of risks of adverse consequences so as to exclude harm to the interests of subjects of legal relations in the field of intellectual property.

It is substantiated that the system of means of administrative and legal regulation of protection of intellectual property rights is heterogeneous and variable. Administrative and legal regulation of protection of intellectual property rights from the point of view of the mechanism can be characterized as a process that has time limits, provides for the presence of control, aimed at achieving the goal of protection, and consists of successive stages.

It is emphasized that the forms and methods of administrative and legal protection of intellectual property rights are a way of influencing the state through a set of legal norms. Systematically related, administrative methods of protection of intellectual property rights, in accordance with the laws and properties of social management, are divided into administrative and legal, and administrative and organizational. The difference is that administrative and legal methods are mediated in regulatory legal acts. In the content of administrative methods the organizational and legal methods are allocated, which are subject to the regulation of relations related to

the organization of activities in the field of protection of intellectual property rights.

It is noted that the form of administrative and legal protection of intellectual property rights in Ukraine means the actions of bodies of special competence and officials for the issuance of administrative legal acts and the conclusion of administrative legal agreements, other actions of these bodies leading to legal consequences in which methods of activity on protection of the intellectual property rights are shown in an area where public relations are governed by civil law norms and protected by administrative law norms.

It is argued that public authorities with the authority to protect intellectual property rights include: the Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine, the Department of Intellectual Property Development within the Ministry, the National Intellectual Property Office, the National Police, the State Customs Service of Ukraine and the State Tax Service of Ukraine and other state bodies that are endowed with competence to protect the rights to certain objects of intellectual property, judicial bodies, including the Supreme Court of Intellectual Property.

It is stated that administrative responsibility in the system of protection of intellectual property rights in Ukraine has interrelated legal and social aspects, which determine the ability to provide special legal influence on legal relations in the field of intellectual property, providing a combination of statics and dynamics of administrative and legal regulation (legal aspect), to overcome the contradictions between the public and private interests of right holders and subjects of intellectual property, inherent in the relationship of commercialization of intellectual property, to prevent possible legal conflicts (social aspect).

It is emphasized that administrative responsibility in the field of intellectual property protection includes regulatory and static, and regulatory and dynamic functions, which are manifested in the ability to reflect the essential properties of legal relations in the field of intellectual property protection, to provide an opportunity to predict the need for administrative and legal influence on the basis of monitoring national legislation on the effectiveness of these activities.

It is proved that the effectiveness of the regulatory function of administrative responsibility is in dialectical connection with the social aspects that determine

administrative torts in the field of intellectual property. The model of administrative responsibility should depict the provision of lawful conduct, prevention of illegal acts, organization and regulation of the system of legal relations, which is the subject of legal regulation of administrative, civil, information law, taking into account the specifics of intellectual property.

It is argued that the study of legal regulation of relations in the field of administrative and legal protection of intellectual property rights leads to the problem of the ratio of private and public interests. The solution of this problem makes it possible to propose directions for the organization of the optimal regime of legal regulation of administrative and legal protection of intellectual property rights.

It is noted that there is a contradiction between the need to increase the effectiveness of administrative and legal protection of rights and the lack of sufficient theoretical basis for new scientific knowledge that can help optimize the legal status of subjects of defense, improve the legal regime of bodies that provide administrative and legal protection, their adaptation to the conditions that exist in the European Union. This is due to the nature of intellectual property, which is in constant development, and the properties of law, according to which the law is able to penetrate in different ways in the field of legal regulation of intellectual property objects.

It is emphasized that the improvement of administrative and legal protection of intellectual property rights in Ukraine is carried out in three areas: regulatory legal, organizational and technical. They are interconnected and inseparable in implementation. The regulatory legal direction of improving the administrative and legal mechanism for the protection of intellectual property rights is associated with changes in legislation in the field of intellectual property rights. Changes in the regulatory legal framework are related to the processes of harmonization and unification of the regulatory framework in the field of protection of intellectual property rights to the requirements of the European Union, the implementation of which will ensure maximum effectiveness of legal protection.

It is determined that organizational measures to improve the administrative and legal mechanism of protection of intellectual property rights include measures aimed at optimizing the structure of subjects of protection and authority, strengthening the

role of civil society institutions in the protection of intellectual property rights.

It is shown that the technical direction of improving the administrative and legal protection of intellectual property rights by customs authorities includes a number of measures aimed at increasing the level of customs administration in the field of control over cross-border movement of goods containing intellectual property through information technology.

It is proved that the main purpose of administrative and legal protection is the need to maintain a balance of interests of the subjects of public relations, regulated by legal norms. Existing legal structures in the field of protection of intellectual property rights must ensure a harmonious balance of interests of authors, other right holders, citizens-consumers of products, the state interested in establishing the rule of law in the field of intellectual property, other participants of legal relations in the creation and use of the results of intellectual activity and equivalent means of individualization.

Proposals were made to the Code of Ukraine on Administrative Offenses, laws of Ukraine: On protection of rights to industrial designs; On protection of rights to marks for goods and services; On protection of rights to arrangement of semiconductor products; On legal protection of geographical indications; On protection of rights to inventions and utility models; On copyright and related rights. The draft «Instructions on the procedural formalities of administrative cases under Article 51-2 «Infringement of intellectual property rights» of the Code of Ukraine on administrative offenses» is proposed.

Keywords: administrative and legal protection, adaptation of legislation, intellectual property, intellectual property objects, European Union, legal regulation, administrative liability.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Миджин Г. Є. Структура адміністративно-правового механізму захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Соціально-правові студії: науково-*

аналітичний журнал / гол. ред. О. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Вип. 2 (8).

С. 72-79. [http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_2\(8\)_2020/12.pdf](http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_2(8)_2020/12.pdf)

2. Миджин Г. Є. Напрями вдосконалення адміністративно-правового захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності у контексті інтеграції в Європейський Союз. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал* / гол. ред. О. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Вип. 3 (9). С. 98-103. [http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_3\(9\)_2020/15.pdf](http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_3(9)_2020/15.pdf)

3. Миджин Г. Є. Адміністративні методи та засоби захисту прав інтелектуальної власності. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2020. № 5. С. 152-155. http://lsej.org.ua/5_2020/36.pdf

4. Миджин Г. Є. Способи та засоби забезпечення законності у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Юридичний бюлетень*. 2020. Випуск 13. С. 131-138.

5. Миджин Г. Є. Складові елементи адміністративно-юрисдикційної діяльності митних органів у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *VISEGRAD JOURNAL ON HUMAN RIGHTS*. 2020. № 6. Частина 2. С. 213-218.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Миджин Г. Є. Авторські права в інформаційно-телекомунікаційному просторі. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: тези доповідей регіональної науково-практичної конференції* (м. Львів, 14 грудня 2018 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 109-111.

7. Миджин Г. Є. Про критерії ефективності форм захисту авторських прав. *Проблеми застосування інформаційних технологій правоохоронними структурами України та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання* : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 21 грудня 2018 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 238-242.

8. Миджин Г. Є. Підвідомчість справ Вищому суду з питань інтелектуальної власності: проблеми теорії. *Сучасний конституціоналізм:*

проблеми теорії та практики: матеріали наукового семінару (21 червня 2019 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 228-231.

9. Миджин Г. Є. Інформація як об'єкт соціально-філософського аналізу. *Science, Research, Development #23 Economy. Management. StateandLaw. Rotterdam* (TheNetherlands, 29.11.2019 - 30.11.2019). Warszawa: *Diamondtradingtour*», 2019. С. 35-37.

10. Миджин Г. Є. Удосконалення правового регулювання та практики охорони результатів інтелектуальної діяльності. Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 57-61.

11. Миджин Г. Є. Інтелектуальні права на цифрові розробки. *Інформаційні технології в освіті та практиці* : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 грудня 2019 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 205-208.

12. Миджин Г. Є. Правова культура як фактор ефективності охорони інтелектуальної власності. Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики: матеріали наукового семінару (19 червня 2020 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 223-228.

13. Миджин Г. Є. Гарантії реалізації права на свободу підприємницької діяльності. Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред. І.В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 67-69.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ВСТУП	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	28
1.1. Генеза правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні	28
1.2. Методологічні підходи до дослідження правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні	47
1.3. Нормативно-правове забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні	67
Висновки до розділу 1	88
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	92
2.1. Характеристика механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні	92
2.2. Методи та форми адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні	113
2.3. Структура та повноваження органів, що здійснюють адміністративно- правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні	132
2.4. Адміністративна відповідальність в системі захисту прав інтелектуальної власності в Україні	151
Висновки до розділу 2.....	170
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	174
Висновки до розділу 3	193
ВИСНОВКИ	195
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	204
ДОДАТКИ	232

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах динамічного розвитку України та інтеграції в європейський соціально-економічний простір найперше завдання права захистити права та свободи людини у сфері реалізації інтелектуальної діяльності. Правова соціальна держава покликана не тільки гарантувати важливе невідчужуване природне право людини на реалізацію інтелектуального потенціалу, а й створити умови та можливості права на самореалізацію. Результати інтелектуальної діяльності надають настільки важливий вплив на всі сторони життя суспільства, що це знайшло відбиток в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Водночас законотворча та правозастосовна практика показує, що зараз система захисту інтелектуального потенціалу, створювана державою, не завжди відповідає інтересам особи, суспільства, держави, європейським стандартам.

У системі захисту інтелектуальної власності особливе місце займає адміністративно-правовий захист. Увага до проблематики адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності обумовлюється логічним взаємозв'язком права й економіки, необхідністю давати кожному новому етапу розвитку інтелектуальної власності правову оцінку. У цьому відношенні необхідно звернути увагу на важливість вдосконалення інституту захисту прав інтелектуальної власності в контексті реалізації Угоди про асоціацію України й Європейського Союзу, як нової форми взаємодії держави правовласників і суб'єктів реалізації інтелектуальної власності; на значущість оптимізації алгоритмів розв'язання економічних конфліктів і розробки адміністративних заходів регулятивного та захисного характеру, спрямованих на забезпечення законності, правопорядку й економічної стабільності у сфері інтелектуальної

власності.

Актуальність адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності визначається суперечністю, з одного боку, між необхідністю інноваційного розвитку країни, специфікою науково-технічного розвитку, а з іншого боку, недостатньою розробленістю адекватного правового інструментарію. Очевидно, що саме адміністративно-правовий захист, однією з цілей якого є легалізація найбільш перспективних форм і методів правового впливу на діяльність в досліджуваній сфері, покликаний визначати найбільш перспективні напрями розвитку відносин у сфері інтелектуальної власності. Такий захист необхідний, оскільки результати інтелектуальної діяльності вразливі, адже як тільки вони стають відомі широкому колу осіб, то можуть бути легко використані кожним, хто має для цього необхідні кошти, у тому числі з метою отримання прибутку. Відсутність правового захисту означає, що особи, які внесли певні інвестиції в інтелектуальну власність, не змогли б окупили свої витрати, а автори (винахідники, інші творці результатів інтелектуальної діяльності) були б змушені, замість заняття творчістю, знаходити інші джерела коштів для існування.

Перераховані вище фактори обумовлюють актуальність формування цілісного, логічно несуперечливого, що спирається на новітні досягнення адміністративно-правової науки, ефективного адміністративно-правового регулювання у сфері захисту прав інтелектуальної власності, як значущої, з точки зору юридичної теорії та практики, наукової проблеми, що зумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Загальні та окремі питання адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності розглядали у працях вітчизняні та закордонні вчені: В. Б. Авер'янов, Ю. Є. Аврутин, С. М. Алфьоров, О. М. Артем'єв, В. Г. Атаманчук, О. М. Бандурка, Р. В. Бараннік, Є. Ю. Бараш, В. М. Бевзенко, А. І. Берлач, А. Л. Борко, О. Г. Братко, М. М. Бурбика, М. Г. Вербенський, О. П. Гетьманець, І. П. Голосніченко, Й. І. Горінецький, С. М. Гусаров, К. Ф. Гуценко, С. Ф. Денисюк, О. Ф. Дорошенко, І. В. Зозуля, М. І. Іншин,

Т. Є. Кагановська, Н. В. Камінська, Н. А. Карпова, М. В. Ковалів, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, В. В. Конопльов, І. В. Кріцак, А. М. Куліш, Я. В. Лазур, Ю. А. Лапутіна, Н. Ф. Лата, К. Б. Левченко, В. А. Ліпкан, В. Я. Малиновський, Р. С. Мельник, О. І. Миколенко, О. М. Музичук, О. В. Негодченко, В. І. Олефір, Н. Л. Омельченко, П. В. Онопенко, М. П. Орзіх, О. П. Орлюк, В. М. Плішкін, А. М. Подоляка, Т. О. Проценко, А. О. Рибалкін, О. В. Рябова, І. В. Сажнев, І. І. Сидорук, В. Л. Синчук, О. Ю. Синявська, Н. М. Скрипченко, О. Л. Соколенко, А. А. Стародубцев, С. Г. Стеценко, В. В. Сухонос, Л. П. Сушко, П. П. Фатеев, І. М. Шопіна, В. С. Четверіков, Ю. С. Шемшученко та ін.

Ці вчені зробили значний внесок у розвиток адміністративного права, зокрема дослідження окремих аспектів адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності. Більшість з наукових досліджень або присвячено окремим, з цілого ряду напрямів не систематизованих аспектів адміністративно-правового захисту, або мають вузьку теоретичну або прикладну спрямованість. За межами досліджуваної проблематики залишилися питання вдосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності, перелік питань, пов'язаних з оптимізацією адміністративно-правового алгоритму вирішення конфліктів, забезпечення стабільності адміністративно-правового захисту й інші питання.

Науково-теоретичним підґрунтям дисертації стали науково-теоретичні та науково-практичні розробки вчених та практиків у галузі конституційного, цивільного, кримінального, адміністративного, інформаційного права.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконане відповідно до Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106, Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні від 01.06.2016 року.

Наукова робота виконана відповідно до теми державної реєстрації Львівського державного університету внутрішніх справ «Проблеми правового регулювання публічного управління у сфері правоохоронної діяльності» (номер державної реєстрації 119U001743).

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає в розробці алгоритмів реалізації, формування основ теоретико-методологічного і практико-орієнтованого інструментарію, включеного в адміністративно-правовий захист інтелектуальної власності, вироблення практичних рекомендацій та пропозицій щодо підвищення ефективності нормотворчої та правозастосовної діяльності в досліджуваній сфері.

Для досягнення зазначеної мети сформульовано ряд *завдань*:

- з'ясувати генезис правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні;
- розкрити методологічні підходи до дослідження правового регулювання захисту інтелектуальної власності;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні;
- подати характеристику механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності;
- розглянути форми та методи адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні;
- схарактеризувати структуру та повноваження органів, що здійснюють адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні;
- дослідити адміністративна відповідальність в системі захисту прав інтелектуальної власності в Україні;
- визначити напрями удосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються в процесі адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий захист прав

інтелектуальної власності в Україні.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить практично весь комплекс наукових методів. Однак провідну роль в даному дослідженні виконує діяльнісний підхід. З його допомогою формується основа поняття ефективності адміністративно-правового захисту. У дисертаційному дослідженні різні методи наукового пізнання. У їх числі принципи діалектики, методи: системний, функціональний, аналізу, синтезу, теоретичного моделювання, аналогії та інші. Принципи діалектики, які передбачають вивчення правових явищ з точки зору безперервного розвитку, займають провідні позиції в дослідженні генезису проблем ефективності механізму правового регулювання та забезпечують поглиблення поняттєвого апарату для використання в нормотворчій діяльності(підрозділи 1.1., 1.3). Діалектичні принципи дозволяють проникнути в суть адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності, з'ясувати його природу, встановити послідовність стадій, взаємозв'язок елементів (підрозділ 2.4). Логіко-семантичний метод дозволив проаналізувати методологічні засади дослідження адміністративно-правового захисту (підрозділ 1.2). Системний метод один з результативних засобів вивчення складних систем, що розвиваються, до числа яких належить адміністративно-правовий захист. Системний метод забезпечує цілісне, несуперечливе бачення механізму правового регулювання (підрозділ 2.1, Розділ 3). Як важливий пізнавальний засіб в роботі розглядається порівняльно-правовий метод, який використовується в ході порівняння стійкості й стабільності, ефекту й ефективності, доцільності та оптимальності адміністративно-правового захисту (підрозділи 1.1, 2.3, Розділ 3). Формально-юридичний метод спрямовано на дослідження нормативних джерел і виявлення недоліків чинного законодавства України, яке регулює захист прав інтелектуальної власності, та вироблення пропозиції щодо його вдосконалення (підрозділи 2.3, 2.4, Розділ 3). У дисертації використовуються й аналізуються дані статистики, які дозволили визначити деякі показники ефективності механізму правового регулювання (підрозділ 2.4, Розділ 3).

Нормативну базу дослідження складають Конституція України, Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, закони України, нормативні акти ЄС щодо захисту інтелектуальної власності, постанови Кабінету Міністрів України, відомчі нормативно-правові акти органів державної влади, а також рішення судових інстанцій, що стосуються проблем адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності.

Емпіричною базою дослідження є статистично-довідкові матеріали, що стосуються теми дослідження, узагальнені дані адміністративної та судової практики, публікації в засобах масової інформації, результати соціологічного опитування за темою дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертаційного дослідження визначається постановкою та рішенням актуальної та багатоаспектної наукової проблеми адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності. У роботі автор вперше досліджує адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності у межах реформи правового регулювання інтелектуальної власності відповідно до Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу. У результаті дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків та рекомендацій, зокрема:

уперше:

- здійснено системну характеристику механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в контексті розвитку сучасної науки адміністративного права, що дозволило обґрунтувати необхідність формування адміністративно-правового захисту, орієнтованого на досягнення балансу приватних і публічних інтересів для реалізації соціально значущих цілей на основі сукупності адміністративних процедур, що призводять до зміни форм, методів і змісту діяльності суб'єктів захисту інтелектуальних прав та, як наслідок, до зміни суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності у напрямі відповідності вимогам ЄС;

– визначено особливості функціонування Національного офісу інтелектуальної власності в умовах реформування законодавства про інтелектуальну власність. Діяльність органу повинно ґрунтуватись на прийнятті комплексу правових й організаційних заходів. Ефективна робота можлива виключно в умовах належного регулювання всіх аспектів діяльності, зокрема шляхом прийняття адміністративних регламентів;

- проведено комплексний аналіз предметно-системних зв'язків адміністративної відповідальності в системі захисту прав інтелектуальної власності, зумовлених змінами наукових парадигм у національному правознавстві та викликаних адаптацією національного законодавства до вимог Європейського Союзу;

- сформульовано позицію стосовно того, що адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні має задати нові контури в контексті реалізації заходів щодо правового регулювання інтелектуальної власності передбачених Угодою про асоціацію України та ЄС. Має становити сукупність норм чинного законодавства, якими, зокрема, встановлено єдині принципи, вимоги та параметри діяльності суб'єктів захисту, підстави й умови юридичної відповідальності; гарантії забезпечення права на захист; особливості управлінських процедур;

удосконалено:

- нормативно-правове забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні;

- правове регулювання адміністративної відповідальності в системі захисту прав інтелектуальної власності в Україні;

набули подальшого розвитку:

- генезис правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні;

- методологічні підходи до дослідження правового регулювання захисту інтелектуальної власності;

- форми та методи адміністративно-правового захисту прав

інтелектуальної власності в Україні;

- направи удосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Внесено пропозиції щодо змін і доповнень до чинного законодавства.

Практичне значення одержаних результатів проведеного дослідження полягає в тому, що викладені у дисертації положення, висновки, пропозиції та рекомендації мають науково-теоретичне значення, можуть бути використані в:

- *науково-дослідній діяльності* – для проведення подальших наукових досліджень у сфері захисту прав інтелектуальної власності;

- *правотворчій діяльності* – для подальшого удосконалення чинного законодавства щодо захисту прав інтелектуальної власності;

- *правозастосовній діяльності* – для підвищення ефективності практичної діяльності органів, які здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність щодо захисту прав інтелектуальної власності (акт впровадження № 12 від 12.01.2021 та № 18 від 18.01.2021);

- *навчальному процесі* – під час підготовки дидактичних матеріалів з навчальної дисципліни «Адміністративне право України» (акт впровадження № 25 від 22.02.2021).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані в дисертації положення, узагальнення, висновки, рекомендації, пропозиції обґрунтовані на підставі особистих досліджень у результаті опрацювання та аналізу наукових, нормативних і статистичних джерел.

Апробація результатів дисертації. Основні положення роботи опубліковані на таких науково-практичних заходах: регіональної науково-практичної конференції «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів 14 грудня 2018 р.); Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми застосування інформаційних технологій правоохоронними структурами України та вищими навчальними закладами зі специфічними умовами навчання» (м. Львів 21 грудня 2018 року); наукового семінару «Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики: матеріали

(м. Львів 21 червня 2019 р.); міжнародної наукової конференції Science, Research, Development Economy. State and Law Rotterdam (The Netherlands 30 November 2019); Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів 06 грудня 2019 р.); Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інформаційні технології в освіті та практиці» (м. Львів 20 грудня 2019 р.); наукового семінару «Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики» (м. Львів 19 червня 2020 р.); Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 11 грудня 2020 р.).

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у: 13 наукових публікаціях, серед яких 5 наукових статей, з яких 4 у виданнях, які входять до переліку наукових фахових видань України, 1 у зарубіжному фаховому виданні (Словацька Республіка) та 8 тез-виступів на науково-практичних заходах.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота викладена на 266 сторінках машинописного тексту, складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та 13 додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 202 сторінки друкованого тексту. Список використаних джерел містить 263 найменувань, викладених на 28 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

1.1. Генеза правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні

Інтелектуальна власність це одна з найбільш значущих суспільних цінностей. Існування сучасної культури неможливо без інтелектуальної власності, без законодавчого врегулювання пов'язаних з нею суспільних відносин з приводу виробництва духовних благ. Матеріальне виробництво немислимо без постійно зростаючого використання інтелектуальної праці. Інтелектуальна власність набула особливої важливості для розвитку економіки та інтеграції суспільства. Правове регулювання відносин у зазначеній сфері постійно розвивається, залучаючи увагу науковців-правників, законодавців і правозастосовної практики.

Розвиток права інтелектуальної власності є необхідним елементом суспільного прогресу. З моменту виникнення норм про інтелектуальну власність вони піддавалися досить суттєвим змінам. Залежно від умов життя суспільства в певні періоди історії змінювалися підходи до правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних зі створенням та використанням результатів інтелектуальної діяльності та прирівняних до них засобів індивідуалізації.

Об'єктами інтелектуальної власності є твори людського розуму, інтелекту. Творча діяльність це розумовий процес, що призводить до створення не матеріального, а ідеального результату, створення нового, раніше невідомого. Результати інтелектуальної діяльності вразливі, вони стають відомими та можуть бути присвоєні будь-якою особою. Відсутність

гарантованої правової охорони означало б, що творці об'єктів інтелектуальної власності навряд чи були б зацікавлені в діяльності щодо створення та надання доступу іншим особам. Для визначення напрямів і тенденцій розвитку правового регулювання інтелектуальної власності слід, передусім, виділити різні етапи еволюції та сформулювати основні характеристики з урахуванням того, що такий розвиток відбувається за двома напрямками – міжнародному та національному.

Питанням історичного розвитку правового регулювання інтелектуальної власності присвятили праці відомі українські та закордонні вчені: С. Довгий, В. Дроб'язко, Р. Дроб'язко, Т. Земелена, В. Жаров, О. Кочина, О Орлюк, О. Підпригора, О. Підпригора, О. Пиленко, О. Романюк, О. Святоцький, О. Сергєєв, Т. Троцька, Є. Ходаківський, Р. Шишка, О. Штефан, М. Яшарова, Ф. Алінгхам, І. Александер, Л. Бентлі, П. Верит, І. Близнець, Л. Гіба, П. Діалей, Л. Леонтєв, А. Лукцер, Р. Нагорний, К. Севільї, О.О. Пиленко, О. Сергєєв, Б. Шерман і інші вчені.

Перший етап розвитку пов'язаний з усвідомленням необхідності охорони результатів творчої діяльності та регулювання відносин щодо створення та використання на національному рівні XII-XIV століття. Для нього характерна відсутність нормативно-правового регулювання, наявне надання охорони у формі привілеїв на монопольне виробництво товару, що видавались виробникам, не обов'язково автором. У сфері авторського права подібні привілеї отримували видавці, причому для цього в більшості випадків потрібно було підтвердження наявності згоди автора на видання твору.

Перша історично сформована концепція охорони прав на результати творчої діяльності (видача привілеїв) нерозривно пов'язана з особистими відносинами автора, винахідника та феодала, короля.

У межах другого етапу еволюції правового регулювання інтелектуальної власності відбулося прийняття перших нормативно-правових актів у сфері інтелектуальної власності, спрямованих переважно на регулювання майнових відносин на національному рівні (XV-XVII століття).

Більшість дослідників вважає, що перший патентний закон (статут) був прийнятий у Венеціанській республіці. У 1474 році було прийнято закон про монопольне право автора на використання свого винаходу протягом 10 років [1, с. 93].

У 1623 році за короля Якова Стюарта було прийнято «Статут про монополії», яким проголошено виключне і незалежне від волі короля право кожного, хто створить і застосує технічну новинку, монопольно користуватися протягом 14 років вигодами та перевагами з нього [1, с. 93].

О.М. Головкова зазначає, що ми погоджуємося з думкою О.О. Пиленко, який критикував тези про те, ніби цей закон став прообразом сучасних патентних законів. Він зазначав, що згадування виключних прав, які ґрунтуються на привілеї, є лише чисто зовнішнім явищем, що суттєво не вплинуло на еволюцію принципів [1, с. 93].

У сфері авторського права 14 березня 1710 р. був прийнятий Статут королеви Великобританії та Ірландії Анни, покликаний захищати інтереси видавців, скасувавши королівський привілей, наданий в 1557 році Компанії видавців та книготорговців на монопольне право видання книг на території всієї держави. Згаданим актом також були визнані права автора на охорону опублікованого твору протягом 14 років, причому цей термін міг бути продовжений за життя автора ще раз на 14 років [1, с. 93].

Практика прийняття спеціального нормативно-правового акта у сфері охорони окремих результатів інтелектуальної діяльності була сприйнята за прикладом Англії в державах Європи, зокрема в Австрії, Данії, Італії, Франції та інших країнах.

Правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності на даному етапі в різних правових порядках надзвичайно різноманітне. Навіть у межах одного правового порядку відсутня однаковість у правовій регламентації створення та використання різних результатів інтелектуальної діяльності, немає єдиної нормативної бази, що характерно для прийняття окремих законів у сфері авторського права та промислової власності.

На третьому етапі відбувалося формування правового регулювання інтелектуальних прав як поєднання правомочності майнового й особистого немайнового характеру, виникнення практики укладення двосторонніх міжнародних угод (XVIII- кінець XIX століття) як передумова для подальшої гармонізації законодавства у сфері інтелектуальної власності на міжнародному рівні. На даному етапі відбувається заміна нормативного регулювання видачі привілеїв правом власності, яке належить автору щодо винаходу, що зумовлено розвитком технологій та на цій підставі виробництво та поява конкуренції на ринках Європи та Північної Америки. У цей період підвищується значущість інтелектуальної власності в суспільстві не тільки в його економічній сфері, а й у політичній, соціальній, військовій. Зміни підходів до правового регулювання інтелектуальної власності багато в чому обумовлені низкою правових теорій, що набули широкого поширення в зазначений проміжок існування людської цивілізації.

В. В. Троцька зазначає, що на європейському континенті у XVIII віці були прийняті декрети Франції 1791 та 1793 років, які були прогресивними щодо авторського права [2, с. 48].

Теорія природного права, основоположниками якої були Ф.М. Вольтер, Д. Дідро, П.А. Гольбах, К.Ф. Гельвецій, Ж-Ж. Руссо та інші вчені, була заснована на тому, що право автора, винахідника виступає в якості невідчужуваного права людини та громадянина. При створенні людиною творів виникають права на них, причому для цього не потрібно визнання державною владою. Дана влада лише повинна надати творцеві надійні гарантії захисту від посягань з боку третіх осіб.

В основу теорії промислової власності покладено ідею про те, що будь-яка праця покликана створювати власність, включаючи власність на винаходи й на інші результати творчої діяльності. Тому прихильники цієї теорії прирівнюють права автора результату творчої діяльності до прав власника речі – предметів матеріального світу.

М. М. Яшарова зазначає, що промислова власність розуміється в

найбільш широкому значенні та розповсюджується не тільки на промисловість і торгівлю у власному розумінні слова, але також на галузі сільськогосподарського виробництва й добувної промисловості, а одночасно і на всі продукти промислового чи природного походження, як, наприклад: вино, зерно, тютюновий лист, квіти, борошно. Таким чином, промислова власність – це історично сформоване поняття, яке позначає систему відносин, що складається у зв'язку з приналежністю нематеріальних благ, що існують у формі технічних, художньо-конструкторських і біологічних рішень, позначень, знаків індивідуалізації учасників цивільного обігу і вироблену ними продукцію. Таке визначення показує економічний зміст промислової власності, яке повинно мати юридичне закріплення у формі права промислової власності [3, с. 239].

До числа прихильників теорії промислової власності, зокрема, ставилися О. Гірке, Де Флерс, О. Вагнер, Ф. Делланд, Е.Р. Лефевр де Лабуле [3; 4]. Такий підхід до аналізу правової природи прав на результати творчості цілком узгоджується з природно-правовим розумінням інтелектуальної власності як невідчужуваного, природного права людини.

У науковій літературі з питань інтелектуальної власності зазначають, що прихильники договірної (контрактної) теорії (Дж. Локк) мали на увазі під наділенням правовласника виняткового права певного роду угоду з державою, згідно з умовами якої, публічна влада надає охорону та захист прав в обмін на розкриття інформації про результат інтелектуальної діяльності суспільства (патент в обмін на розкриття).

Теорія особистих прав (її прихильником був, зокрема, І. Кант, а згодом, на наступних етапах еволюції правового регулювання інтелектуальної власності – Г. Гегель, Д. Хьюз і ін.), співвідносить риси особи та належні їй права. Практичним наслідком розвитку даної концепції стало закріплення в романо-германській правовій системі групи особистих немайнових прав (*droit moral*) [5]. Право інтелектуальної власності, таким чином, покликане забезпечити рівність і свободу людини, самореалізацію особи.

На основі аналізу цих теорій можна стверджувати про те, що виникнення та наукове пояснення категорій «інтелектуальна власність», «промислова власність», «літературна власність» пояснюється політичними, економічними та психологічними процесами, що зробили безпосередній вплив не тільки на національне законодавство, але й на міжнародні угоди та правозастосовну практику в цій сфері.

Вплив теорій на розвиток законодавства про інтелектуальну власність демонструє той факт, що вони істотно вплинули на законотворчий процес США та Франції. У цей період в Америці був прийнятий федеральний патентний закон 1790 року, який увійшов до Конституції США (ст. 1, п. 8), а також федеральний закон про авторське право, що забезпечив його охорону протягом чотирнадцяти років [6, с. 62].

У Франції в 1791 році був прийнятий перший патентний закон, що проголосив монополію патентовласника й ознаменував перехід від привілеїв до патенту [7, с. 89]. Надання правової охорони результатів творчої діяльності перестало розглядатися як особиста милість суверена.

В.О. Семків, Р.С. Шандра зазначають, що Конституція Франції 1791 року та і два декрети «Про право на постановку і виконання драматичних та музичних творів», «Про право власності авторів на літературні твори, композиторів, живописців та рисувальників» започаткували сучасну систему правової охорони авторського права у Франції та закріпили права автора, які він міг використовувати протягом усього життя, незалежно ані від опублікування, ані від додержання будь-яких інших формальностей (реєстрації, розміщення на примірниках знаків правової охорони тощо). Авторське право (*droit d'auteur*) розглядалось не лише як майнове, але і як природне (моральне) право. Так зародились дві концепції правової охорони авторського права – *Copyright* (право на копію), яка характерна для країн англо-американської правової системи та *Droit d'auteur* (право автора), яка характерна для країн романо-германської правової системи [8, с. 47].

О.М. Головкова, посилаючись на О.А. Підопригору й О.Д. Святоцького,

ззначає, щодо генезису правової охорони інтелектуальної власності в Україні зазначає, що в різні часи діяли законодавства тих держав, до складу яких входили українські землі: Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Російської держави, Австро-Угорщини. Ці чинники зумовили те, що тривалий час на території України діяли акти законодавства різних держав. На відміну від західноєвропейських країн, становлення та розвиток правової охорони авторського права в нашій державі припало на XIX ст. Головним чином, більш пізній розвиток обумовлювався її соціально-економічним та політичним становищем, своєрідністю історичного розвитку [1, с. 93].

О.В. Козорницька зазначає, що в Австро-Угорщині буда створена система захисту прав інтелектуальної власності, прийняте законодавство у зазначеній сфері, створені Патентне відомство та Патентний суд, функціонував інститут патентних повірених. Українські землі долучились до розвитку права інтелектуальної власності Австро-Угорщини, що позитивно позначилось на розвитку цієї галузі теренах України [9, с. 83-84].

Що стосується права інтелектуальної власності на теренах земель, які входили до складу Російської імперії, то прийняття перших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності відбулося на початку XVIII століття, насамперед у науково-технічній сфері, безпосереднім чином пов'язаної з розвитком промисловості та торгівлі.

При складанні Зводу законів Російської імперії закони про охорону технічних результатів інтелектуальної діяльності увійшли до Статуту про промисловість фабрично-заводської й ремісничої.

Прийняте в 1896 році Положення про привілеї на винаходи та вдосконалення містило норми, багато в чому схожі на положення європейської патентної системи, що стосуються, зокрема, опису винаходу. Це положення діяло до 1917 року [9, с. 84].

Четвертий етап розвитку правового регулювання права інтелектуальної власності – початковий етап гармонізації законодавства у сфері інтелектуальної власності та пов'язаний з ним перехід від національного до міжнародного рівня

розвитку правового регулювання, що характеризується усвідомленням необхідності укладення багатосторонніх міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності (кінець XIX - початок XX століття).

У зазначений період отримує розвиток теорія винагороди (трудова теорія), прихильники якої (Г.Ф Шершеневич) вважали, що норми цивільного права повинні регулювати і охороняти привласнення будь-яких об'єктів, які виступають результатом праці та володіють певною вартістю, зокрема результатів творчої діяльності [10, с. 186-187].

Г.В. Довгань у дисертаційному дослідженні «Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект)» зазначає, що в період відродження української державності початку XX ст. сформувалася окрема історична форма українського права інтелектуальної власності. Важливо підкреслити, що у вузьких часових рамках сформувалися не тільки ідеї, концепції розвитку права інтелектуальної власності, а й були розроблені проекти конституційних норм, законодавчих, підзаконних нормативних актів, організаційно-правовий механізм захисту інтелектуальної власності. Великий обсяг архівних матеріалів і їх зміст свідчать, що на початку XX століття велася послідовна робота з формування державної системи правової охорони прав інтелектуальної власності, створення національного законодавства про інтелектуальну діяльність й інтелектуальну власність. Фактично українська революція 20-х років XX ст. створила реальні передумови для якісних змін у розвитку українського права інтелектуальної власності. Історичний досвід, набутий у цей період, теоретичні та практичні напрацювання цієї доби створили передумови для використання цих здобутків у розвитку сучасного українського права інтелектуальної власності. Політична поразка української революції припинила розбудову державної системи правової охорони інтелектуальної власності, однак закріплені в той час ідеї показали в історичній перспективі свою конструктивність. Більша частина XX століття характеризується неоднорідністю історичних форм розвитку права інтелектуальної власності на українських землях [11].

Після жовтневого перевороту у 1917 році та захоплення влади представниками Російської соціал-демократичної робітничої партії одним з перших актів радянської влади з'явився Декрет Ради народних комісарів від 30 червня 1919 року про затвердження Положення про винаходи, що проголосив ліквідацію права власності патентовласника на винаходи та оголосив їх надбанням держави. Безпосередньо декрет діяв на території Російської Федерації [12]. Але у зв'язку зі створенням Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР) у 1922 році, до якого вступила Україна, дії нормативних актів Ради народних комісарів Російської соціалістичної федеративної радянської республіки (далі – РСФРР), за рішенням центральних органів влади України, почали діяти на території України.

Підхід до правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в досліджуваній період кардинально змінився, патент був поступово замінений авторським свідоцтвом, гарантував в основному особисті права винахідника. У сфері авторського права було прийнято низку нормативно-правових актів:

- Декрет Центрального виконавчого комітету РСФРР 1917 року «Про державні видавництва», що допускає оголошення державної монополії на твори терміном до п'яти років, за використання яких встановлювалися ставки авторського гонорару [13];

- Декрет Центрального виконавчого комітету РСФРР 1918 року «Про визнання наукових, літературних, музичних і художніх творів державним надбанням», що визнавав твори ряду письменників і композиторів власністю держави та встановлював спадкоємцям утримання в розмірі прожиткового мінімуму [14];

- Декрет Ради народних комісарів РСФРР 1919 року «Про припинення сили договорів на придбання у повну власність творів літератури та мистецтва», який визнавав недійсними всі раніше укладені договори видавництв з авторами, за якими твори перейшли в повну власність видавництв, і встановлював термін, на який видавництва могли здобувати у

авторів права на видання творів [15].

В.В. Сокирська в дослідженні відносини між РСФРР і Українською соціалістичною радянською республікою (далі – УСРР) у 1919–1929 роках у контексті політико-економічного та адміністративно-територіального дискурсу зазначає, що у відносинах РСФРР з УСРР у 1920-х роках зафіксовано поєднання тактики інкорпорації засобами силової експансії з підкресленим декларуванням незалежності України та прийняттям рішень, що перетворювали останню на автономію. Конституційне оформлення СРСР, перетворення вищих органів влади РСФРР у центральні органи влади Союзу, підпорядкування стратегічно важливих галузей української промисловості демонструвало ігнорування інтересів України [16, с. 39].

У період нової економічної політики, яка мала місце на теренах колишньої Російської Імперії у 20-х роках ХХ століття, нормотворчість у сфері інтелектуальної власності значно активізувалася, були прийняті: Постанова Центрального виконавчого комітету (далі – ЦВК) СРСР і Ради народних комісарів (далі – РНК) СРСР від 12 вересня 1924 року «Про введення в дію Постанови про патенти на винаходи» про встановлення патентної охорони винаходів з терміном дії патенту протягом 15 років [17, с. 5-6]; Постанова ЦВК СРСР і РНК СРСР від 12 вересня 1924 року «Про промислові зразки (малюнках і моделях)», від 12 жовтня 1924 року «Про правову охорону промислових зразків»; Постанова ЦВК СРСР і РНК СРСР від 9 квітня 1931 р № 3/256 «Про введення в дію Положення про винаходи і технічних удосконалень», що передбачає видачу авторських свідоцтв як основної форми охорони прав авторів винаходів й інших технічних удосконалень [18; 19, с. 21-22; 20].

У сфері авторського права був також прийнятий спеціальний нормативно-правовий акт – Основи авторського права 1925-1928 років. Згідно з яким авторське право поширювалося на будь-які твори літератури, науки й мистецтва; права авторів охоронялися довічно, а також протягом 15 років могли здійснюватися їх спадкоємцями. Використання творів дозволялося тільки за договором з його автором [17, с. 6].

В умовах адміністративно-командної моделі економіки, що діяла в СРСР і УРСР, особливе значення надавалося методам державно владного впливу на економічні відносини. Регулювання відносин власності характеризувалося переважанням державної участі, пріоритетом адміністративно-правового впливу, державної регламентації правових можливостей власності. Правове регулювання здійснювалося переважно імперативним методом, у межах публічного права. Водночас економічна реальність показувала неефективність адміністративно-командної моделі правового регулювання відносин власності. Тому, на нашу думку, одним з пріоритетних напрямів реформування української економіки в період 20-30 років ХХ століття стало поєднання приватноправових і публічно-правових методів правового регулювання економічних відносин у сфері інтелектуальної власності. Реформаційні процеси в економіко-правовій сфері були орієнтовані на поєднання принципів економічного лібералізму і методів державно правової регламентації відносин інтелектуальної власності. Виникала необхідність конкретизувати юридичні гарантії права інтелектуальної власності з метою залучення творчої інтелігенції для розвитку інженерних, гуманітарних наук та мистецтва.

Центральний виконавчий комітет УРСР і Рада народних комісарів УРСР 06 лютого 1929 року постановою ввів у дію Основи авторського права СРСР в новій редакції від 16.05.1928 року. На виконання постанови ЦВК СРСР і РНК СРСР «Про введення в дію Основ авторського права», було розроблено Закон Української РСР «Про авторське право». Закон складається з преамбули та 32 статей.

В.С. Дроб'язко зазначає, що статті Закону 1929 року можна поділити на дві частини: статті, перенесені з Основ авторського права 1928 року; статті, вперше внесені до законодавчого акта [21, с. 5].

У статтях, які були вперше внесені до нормативно-правових актів, було запропоновано новий інтеграційний підхід, який виходить з розуміння інтелектуальної власності як складного, багатогранного, багатоаспектного соціального явища. У цій практиці автори закону використали європейські

законодавчі традиції, що отримали свій відбиток у чинному законодавстві досліджуваного періоду розвитку України. Йдеться про те, що законодавець інтуїтивно ніби об'єднав ці дві основні традиції, вживши практично в різному розумінні термін «виняткові права». Саме ця обставина чітко висвічує двоєдину, дуалістичну природу інтелектуальної власності, що знайшло відбиток у сучасному нормативно-правовому регулюванні права інтелектуальної власності.

Закон УРСР «Про авторське право» діяв протягом 34 років до введення у дію Цивільного кодексу УРСР. Зазначений Закон був єдиним нормативно-правовим актом на теренах Союзу РСР, який включав національний підхід у сфері регулювання права інтелектуальної власності. Інші республіки Союзу РСР не мали власного законодавства у сфері інтелектуальної власності, користувались російським законодавством, яке значною мірою мало політизований характер, заснований на ідеологічних концепціях класового підходу до власності, зокрема інтелектуальної, чим відрізнялося від українського нормативного акту, заснованому на поєднанні концепцій класового та ліберального підходу до інтелектуальної власності.

О. С. Кочина зазначає, що юридико-технічні якості нормативно-правового акту були досить високі: не випадково багато правил було перенесено практично без змін до наступного законодавства [22, с. 151].

Розвиток нормативно-правового регулювання права інтелектуальної власності здійснювався на теренах українських земель, які перебували у складі Польщі (Східна Галичина), Румунії (Північна Буковина), Угорщини та Чехословаччини (частина сучасної Закарпатської області).

Зважаючи на наукові розвідки щодо розвитку нормативно-правового регулювання інтелектуальної власності на підставі досліджень українських вчених (В.А. Іващенко: «Правове регулювання охорони інтелектуальної власності на території Закарпаття у 1918–1938 рр.», «Польська модель охорони авторського права в Східній Галичині у 1921-1939 рр.», Правове регулювання охорони інтелектуальної власності на території Північної Буковини В 1918–

1939» [23; 24; 25]) доцільно відзначити, що аналіз різних підходів до нормативно-правового регулювання, які обґрунтовують сутність права інтелектуальної власності, що існували на українських землях, які знаходились у складі Польщі, Румунії, Угорщини, Чехословаччини мають певні однакові риси:

- загальний підхід до нормативно-правового регулювання має інтегральний характер, що відображає базові підстави, поняття та принципи права інтелектуальної власності, його структурно-функціональну топологію, забезпечує деяку подібність в юридичних конструкціях, які формують зазначений напрям правового регулювання;

- доктринальний підхід щодо нормативно-правового простору та збудований в ньому правовий порядок у сфері інтелектуальної власності, виступає як утворювач системи та упорядковує правову реальність, зазначає інваріантну частину згаданого правового порядку в загальному обсязі неоднорідного нормативно-правового регулювання у цій сфері на національному рівні, який базується на комплексі наукових конструкцій теоретичного характеру, що впливають з різних розумінь суті природи права інтелектуальної власності, прийнятих у Європі, та суттєвим чином відрізняються від тих, що панували на радянському просторі.

Зростання промислового виробництва та міжнародної торгівлі зробило актуальним питання про координацію охорони інтелектуальної власності в різних юрисдикціях. Виникає не тільки питання про прийняття спеціальних міжнародних угод у цій сфері, а й про те, як слід створювати та застосовувати національні норми права, зокрема колізійні норми міжнародного приватного права, розраховані на регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності.

П'ятий етап розвитку правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні – розвиток процесів гармонізації законодавства у сфері інтелектуальної власності (зокрема, за допомогою міжнародних організацій) середина ХХ - кінець ХХ століття.

У зазначений період діяли Постанова Ради народних комісарів РРФСР від

12 липня 1944 року «Про авторський гонорар», численні відомчі нормативно-правові акти – інструкції та циркуляри, які регламентували мінімальні ставки авторського гонорару, норми тиражу видань, форму типового видавничого договору тощо [26].

В.А. Іващенко зазначає, що розвиток суспільних відносин, зокрема й лібералізація суспільно-політичного життя, що розпочалася після смерті Й. Сталіна, вимагав від радянського керівництва змін законодавства у сфері авторського права відповідно до потреб часу. При кодифікації цивільного законодавства на початку 60-х років норми, що регулювали авторське право були включені до Основ цивільного законодавства СРСР та союзних республік затверджених 9 грудня 1961 року та до республіканських цивільних кодексів як самостійні розділи [27, с. 105-106].

18 липня 1963 року був прийнятий Цивільний кодекс Української РСР, норми якого діяли щодо результатів інтелектуальної діяльності до 90-х рр. XX століття [28]. За своїм змістом Цивільний кодекс Української РСР переважно відтворював Основи цивільного законодавства СРСР 1961 року. Кодекс містив розділ IV «Авторське право», проте деякі аспекти авторських правовідносин у ньому регулювалися детальніше [27, с.106].

У сфері промислової власності в 1965 році Рада Міністрів СРСР прийняла постанову «Про промислові зразки», а Патентне відомство затвердило Положення про промислові зразки. Тенденція до зближення правового регулювання відносин з приводу прав на результати інтелектуальної діяльності простежується в прийнятті ряду актів [29].

У 1973 році СРСР приєднався до Всесвітньої Конвенції про авторське право в редакції 1952 року, підписавши Паризький протокол про перегляд тексту Конвенції (Женевська редакція). Зазначене приєднання зумовило зобов'язання СРСР щодо забезпечення мінімального рівня надання прав авторам, твори яких були вперше випущені у світ за кордоном [30].

Відносно об'єктів промислової власності в 1981 році Рада Міністрів СРСР затвердила нове Положення про промислові зразки, яке містило

досконаліші правила, наближені до міжнародних стандартів.

24 лютого 1988 року Рада міністрів Української РСР прийняла постанову «Про ставки авторської винагороди за видання творів науки, літератури і мистецтва». Нормативний акт суттєвим чином відрізнявся від чинних на радянських теренах, оскільки запозичував норми міжнародного права у сфері права інтелектуальної власності. Дія зазначеної постанови була скасована у зв'язку з прийняттям у 2003 році постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав», яка діє донині [31; 32].

У 1991 році був прийнятий 31 травня 1991 року Закон «Про винаходи в СРСР», який скасовував авторське свідоцтво та визнавав патент як єдиний охоронний документ [33]. Практично одночасно з ним був прийнятий Закон СРСР «Про промислові зразки» від 10 липня 1991 року, який повинен був вступити в дію з 1 січня 1992 року [34].

Протягом зазначеного етапу розвитку правового регулювання захисту інтелектуальних прав функціонування міжнародних організацій, їхня діяльність з організації укладення міжнародних угод і їх адміністрування займає все більш значуще місце в процесі взаємодії різних держав, що не менш важливо для гармонізації та подальшої уніфікації норм права інтелектуальної власності, оскільки передбачає створення певних стандартів у цій сфері на міжнародному рівні. Але навіть взаємна гармонізація, роль якої у межах досліджуваного етапу зростає в зв'язку з генезисом міжнародно-правових механізмів у сфері інтелектуальної власності та зародженням ідеї створення міжурядових організацій, не супроводжується юридичними зобов'язаннями. Згаданий етап ознаменувався виникненням двох рівнів правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності – національного та міжнародного.

У цей період була прийнята Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), прийнятої в Стокгольмі 14 липня 1967 року (змінена 02.10.1979) [35].

Важливе значення мало прийняття Угоди про торговельні аспекти прав

інтелектуальної власності (далі – ТРІПС) [36]. Закладена в Угоду про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності мета гармонізації права інтелектуальної власності полягала в стимулюванні високих рівнів інвестицій в інновації. Гармонізація створює можливості функціонування інтегрованого ринку, на якому трансфер технологій може відбуватися без участі держав (територіальних урядів), які нав'язують протекціоністські торговельні бар'єри. Як причини гармонізації доцільно назвати економічні відносини, розширення взаємодії між державами. Для такого процесу характерне формування економічного простору, усунення законодавчих й економічних бар'єрів. У цьому вбачається позитивний ефект інтеграції.

Водночас дослідники відзначають, що інтеграція передбачає посилення кооперації та взаємовигідного партнерства, але передбачає конкурентну боротьбу за сегменти споживчого товарообігу.

Розширення взаємодії між державами є дуже значущою причиною, за якою один з основних векторів у розвитку держави і права є уніфікація та гармонізація законодавства та усунення всіх перешкод й обмежень у торгівлі. Однак важливим є розвиток норм національного законодавства, що забезпечують охорону інтелектуальної власності, в різних юрисдикціях, координація їх застосування в процесі зовнішньоекономічної діяльності, зокрема міжнародної торгівлі.

Після набуття Україною незалежності було прийнято цілу низку законів у сфері інтелектуальної власності: «Про охорону прав на сорти рослин»; «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»; «Про охорону прав на промислові зразки»; «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»; «Про племінне тваринництво»; «Про авторське право і суміжні права»; «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» (назва з 2019 року «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів»); «Про охорону прав на зазначення походження товарів» (назва з 2019 року «Про правову охорону географічних зазначень»); «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних»; «Про особливості

державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», норми Цивільного кодексу України й інші [37-46].

У зазначений період остаточно сформувалися два рівні правового регулювання відносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності: національний та міжнародний.

Шостий етап характеризується поглибленням процесів систематизації норм права інтелектуальної власності та гармонізації законодавства різних країн у цій сфері в умовах інформаційного суспільства за допомогою розвитку системи міжнародних і регіональних міжнародних угод) кінець ХХ - початок ХХІ століття). Основними причинами цих процесів є: процеси інтеграції, що відбуваються у світі; необхідність трансформації норм права інтелектуальної власності, пов'язана з розвитком інформаційного суспільства; конвергенція приватного та публічного права.

Для міжнародного рівня еволюції правового регулювання інтелектуальної власності характерні процеси гармонізації та виникнення передумов уніфікації законодавства в цій сфері.

Для національного рівня еволюції правового регулювання інтелектуальної власності характерні: процеси систематизації права інтелектуальної власності у формі кодифікації; конвергенція, що здійснюється за двома напрямками – зближення окремих інститутів права інтелектуальної власності та взаємопроникнення норм права інтелектуальної власності та інших галузей приватного та публічного права.

Сьомий етап розвитку правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні – друге десятиліття ХХІ століття пов'язаний з виникненням передумов уніфікації законодавства держав про інтелектуальну власність в умовах посилення міждержавних інтеграційних процесів, настання цифрової епохи, зумовленої розвитком цифрових технологій (3D-друк, блокчейн, роботизоване виробництво, штучний інтелект, нейронні системи, програми самостійного розвитку, сервісно-орієнтовані розподілені

інформаційні системи), застосування яких обумовлює модернізацію правового регулювання інтелектуальної власності.

Щодо України зазначений етап характеризується адаптацією національного законодавства до вимог Європейського Союзу. Як зазначає В. І. Ямковий, фундамент внутрішнього забезпечення процесу адаптації ще в 90-ті роки заклали Укази Президента України «Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством» від 24 лютого 1998 року № 148 «Про затвердження Стратегії інтеграції України до ЄС» від 11 червня 1998 року та закон від 18 березня 2004 року «Про Загальнодержавну програму адаптації національного законодавства до вимог Європейського Союзу» [47, с. 33; 48-51].

К.В. Степаненко зазначає, що сьогодні можна впевнено говорити про те, що українська правова система відмежувалася від радянської та слов'янської моделі права та знаходиться в процесі власної самоідентифікації. Більшість теоретиків вітчизняного права майже одностайно схиляється до того, що правова система України як самостійної держави має багато спільних рис із романо-германським правом, але головне в цьому еволюційному процесі інше: сучасна національна правова система вже настільки відмежовує себе від соціалістичного права, що не може йти і мови про її повернення в рамки колишньої сім'ї [52, с. 28].

Результатом усвідомлення необхідності вдосконалення національного правового регулювання інтелектуальної власності на сучасному етапі є спроби відбиття нових моделей в доктрині інтелектуальної власності, які з'являються в науковій думці країн Європейського Союзу (World Intellectual Property Report 2019. The Geography of Innovation: Local Hotspots, Global Networks) [53, с. 25-31].

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, передбачає конкретні напрями адаптації законодавства у сфері інтелектуальної власності, визначені у Главі 9

«Інтелектуальна власність» [54]. Як приклад можна навести закон від 12 листопада 2019 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гармонізації законодавства у сфері порівняльної реклами із правом Європейського Союзу» [55].

Для даного етапу еволюції правового регулювання захисту інтелектуальної власності досить значущою є заохочувальна теорія інтелектуальної власності, відповідно до якої захист інтелектуальної власності повинен служити стимулом для кожної особи у відношенні не тільки створення результатів інтелектуальної діяльності, але й доведення до відомостей громадськості.

На основі аналізу історії нормативно-правового регулювання відносин, що виникають з приводу результатів правового регулювання захисту інтелектуальної діяльності та прирівняних до них об'єктів, виділені етапи й відповідні рівні розвитку правового регулювання інтелектуальної власності (національний і міжнародний). Доцільно зауважити, що в науковій літературі є різні погляди на етапи розвитку права інтелектуальної власності [22, с. 152].

Розвиток правового регулювання захисту інтелектуальної власності це еволюційний процес, який передбачає поступальні зміни, вдосконалення підходів до правового регулювання відносин з приводу створення та використання результатів інтелектуальної діяльності та прирівняних до них об'єктів. В основу панівної на цей час концепції інтелектуальної власності лежить виключне право, яке, як і речове право власності, належить до абсолютних прав. Сутність такого права полягає в тому, що правовласник виступає як уповноважена особа, а всі без винятку треті особи зобов'язані утримуватися від посягань на його результат інтелектуальної діяльності або прирівняний до нього об'єкт. Використання терміну «інтелектуальна власність» неодноразово піддавалося критиці в науці цивільного права, проте дослідники справедливо відзначають, що воно сприяє підвищенню ефективності впливу норм права на регульовані суспільні відносини, оскільки термін «власність» передбачає абсолютний характер прав.

Підсумовуючи викладене, зазначу, що процес створення Україною правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності обумовлено реальними потребами розвитку суспільства та спирається на історичні традиції українського права з урахуванням відповідного досвіду європейських держав, які є членами інтеграційних об'єднань; правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності, враховуючи його зближення з європейською системою захисту прав інтелектуальної власності, доцільно будувати як інтегративну правову систему, що містить ознаки континентального та загального права.

До структури правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності інтегративного типу слід віднести: ідеологічну сферу, що включає правову ідеологію, правову етику, правову освіту та юридичну психологію, притаманні цивілізованому європейському суспільству; нормативно-правову сферу, що характеризує особливості зовнішньої та внутрішньої будови права інтелектуальної власності; інституційну сферу, що включає сукупність державних інституцій та інститутів громадянського суспільства юридичної специфіки; практичну сферу, що визначає особливості правотворчості, правозастосування та тлумачення права при адаптації національного законодавства до вимог ЄС у сфері захисту права інтелектуальної власності.

1.2. Методологічні підходи до дослідження правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні

Інститут права інтелектуальної власності набув поширення в сучасному світі. Він закріплюється нормами внутрішньодержавного та нормами міжнародного права. Значення інтелектуальної власності визначається тим, що конституції держав-членів Європейського Союзу не залишили без уваги цю важливу галузь людських відносин. Суспільне визнання інтелектуальної власності та її захист у Конституції України є актом конституційного, наукового та практичного значення.

Проблема захисту прав інтелектуальної власності досить активно досліджується в українській науці. Найбільш представленим в цьому відношенні залишається галузевий рівень досліджень з переважанням цивілістичних методик. Однак на сучасному етапі складаються передумови для сприйняття права інтелектуальної власності не тільки як підгалузі цивільного права, але як комплексного міжгалузевого утворення. Подібна структура явища зумовлює необхідність створення та реалізації засобів захисту прав інтелектуальної власності різної галузевої природи.

Необхідно відмежовувати категорії «захист права інтелектуальної власності» та «охорона інтелектуальної власності» з таких підстав:

- охорона та захист щодо інтелектуальної власності мають різні об'єкти. Правова охорона надається об'єктам прав інтелектуальної власності, а захист правам інтелектуальної власності;

- оскільки об'єкти захисту й охорони в такому випадку різні, то термін «охорона» щодо терміну «захист прав інтелектуальної власності» не може вважатися ні вузьким, ні широким у контексті розуміння термінів у правничій науці;

- охорона результатів інтелектуальної діяльності та прирівняних до них засобів індивідуалізації є однією з умов реалізації захисту.

К.В. Ордулі, розглядаючи питання про правовий механізм захисту прав інтелектуальної власності в Україні, зазначає, що кожен учений має право в межах свого дослідження дотримуватися того чи іншого розуміння наукових понять, однак неприпустимим є такий стан речей, за якого зміщується зміст основних понять, адже це суперечить основним методологічним принципам наукового дослідження [56, с. 57].

Основою для подальшого розвитку знань про правове регулювання захисту інтелектуальної власності повинна служити методологія правознавства. Гносеологічна спрямованість захисту інтелектуальної власності укладає методологічний сенс, визначаючи розробку і застосування методичних засобів з метою забезпечення ефективності застосування права.

Теоретичні аспекти методології дослідження права інтелектуальної власності досліджені в працях низки зарубіжних вчених: В. Коена, П. Бандіццакалчая, Т. Давенпорта, Л. Едвінсона, М. Хаммера, Дж. Чампі, Т. Хатторі та інших. Серед вітчизняних дослідників можна виділити наукові праці М.В. Паладія, О.П. Орлюк, П.Д. Макаренко, О.А. Підпригори, О. Б. Бутнік-Сіверського та інших вчених.

П.М. Рабінович зазначає, що методологію слід розуміти як, з одного боку, систему підходів і методів, способів та засобів наукового дослідження, а з іншого – вчення (теорію) про їх використання під час вивчення державно-правових явищ [57, с. 82].

В.О. Сенюта у дисертаційному дослідженні філософські засади права інтелектуальної власності зазначає, що в методології права розрізняються три рівні: філософський – система світоглядно-методологічних ідей і принципів, утілених у тому чи іншому способі осмислення права (типи правопізнання), а також їх порівняння, критика та обґрунтування»; загальнонауковий – система принципів і методів наукового пізнання в цілому чи окремої науки, застосовуваних для пізнання права та спеціально-юридичний. Розрізняють загальнонаукові заходи пізнання (аналіз і синтез, індукція та дедукція, аналогія та моделювання, абстрагування і класифікація), а також методи, як-от : системний, синергетичний й інші. Спеціально-юридичний рівень становить систему характерних для правознавства методів (підходів) пізнання права, наприклад, нормативно-аналітичний, догматичний, порівняльно-правовий. Говорячи про методологічні підстави наукових досліджень, у літературі відзначають, що на сьогодні іде їх пошук, який дозволяє знаходити адекватні вирішення існуючих проблем, водночас додаючи, що вони повинні відповідати низці методологічних вимог [58, с. 32-33].

Методологічною основою для дослідження системи заходів захисту права інтелектуальної власності є інструментальний підхід в поєднанні з системним підходом до права, застосування якого зумовлює наступні відправні засади дослідження:

- заходи захисту є правовими засобами;
- заходи захисту не є специфічними, якісно-новими утвореннями в системі права;
- дослідження заходів захисту повинно вестися з урахуванням функціонального призначення, ролі як інструментів оптимального вирішення завдань правового регулювання.

Застосування інструментального та системного підходів наукового пізнання правової реальності, аналіз її внутрішньої організації як цілісної системи зумовлений вимогою виявлення адекватних засобів відображення системної природи та характером досліджуваного об'єкта – інтелектуальної власності. Використання висновків загальної теорії систем у вивченні якісно різних правових явищ необхідно проводити з урахуванням специфіки та особливостей внутрішньої організації розглянутого предмета, представленого цілісним утворенням або сукупністю, на основі виявлення та аналізу основної розмежувальної ознаки – інтегральності.

Інструментальний підхід є науково обґрунтована методика ведення пізнавальної діяльності, яка передбачає об'єднання різнорідних знань про:

- правові цілі (філософська частина);
- норми права, які передбачають правові можливості для використання в якості правових засобів (догматична частина);
- специфіку правової діяльності суб'єктів щодо формування та застосування правових засобів (соціологічна частина), в єдине наукове знання, основою якісної характеристики якого є придатність для досягнення цілей суб'єктів діяльності з реалізації права.

М.С. Кельман, досліджуючи співвідношення методу й методологічного підходу у правовій науці, вказує, що багатство й різноманітність методологічного інструментарію теорії права повинно мати адекватне відображення в сучасному правознавстві. За допомогою сукупності методів і підходів, предмет юридичної науки конкретизується і оформляється у відповідну єдину систему теоретичних наукових знань [59, с. 201].

На основі діяльнісного, системно-структурного, системно-функціонального, інформаційного та інших наукових підходів склалося уявлення про методологію у сфері захисту інтелектуальної власності як складної системної категорії, що охоплює теоретичний і практичний рівень правотворчої та правозастосовної діяльності.

Основним позитивним моментом системного підходу в дослідженні захисту прав інтелектуальної власності є можливість враховувати динаміку систем, а також надається можливість зіставлення різних предметів в одному об'єкті для отримання повної наукової картини. У зв'язку з цим теорії і вчення правознавства можуть і повинні служити науковою базою для формування методологічних основ застосування знань і засобів з метою захисту інтелектуальної власності.

Шлях подальших кроків зі створення методологічної бази для дослідження правового захисту інтелектуальної власності є наступним:

- виявити закономірності системної організації встановлення правових засобів як складної функціональної системи, що має загальні властивості, які не залежать від галузевої правової регламентації;
- визначити загальні підходи до вивчення виявлених властивостей і використовувати їх в якості базових для створення методології правового забезпечення адміністративно-юрисдикційного процесу;
- з урахуванням галузевої правової природи визначити загальну методичну структуру забезпечення адміністративно-правового захисту.

Дослідження процесу встановлення адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності проводилося на основі системно-функціонального підходу – найбільш загального методологічного засобу вивчення будь-якої цілеспрямованої дії.

На думку Д.О. Тихомирова, діяльнісний підхід полягає в дослідженні динаміки явища з урахуванням його змінюваності, гнучкості та процедурності. Системний підхід виходить із самої складності явища, що є сукупністю безлічі елементів: державного управління, державної політики, суб'єктів, процедур,

норм тощо. Функціональний підхід надає можливість враховувати напрями впливу під час проведення державної політики у сфері безпеки [60, с. 234]. У цьому випадку системно-функціональний підхід дозволяє розкрити на найзагальнішому рівні внутрішню структуру (модель) здійснення людиною довільного поведінкового акту.

Не потребує аргументації той факт, що встановлення засобів правового захисту інтелектуальної власності має дуже складну функціональну цілеспрямовану систему, відповідно має цілу низку притаманних властивостей, що визначають її цілісну структуру. Виділення цих властивостей істотно для визначення підходів створення методологічних основ дослідження правового регулювання захисту інтелектуальної власності. Як функціонально-системна категорія процес дослідження повинен володіти:

- метою, спрямованістю на отримання конкретного результату; програмою майбутньої дії (дій), що визначає порядок реалізації змісту;
- пусковим механізмом, що призводить систему в дію;
- динамікою просування від початку до досягнення мети з використанням потрібних для досягнення результату засобів;
- контрольним механізмом постійного звірення одержуваних проміжних даних з очікуваними результатами;
- можливістю прогнозування правового регулювання захисту інтелектуальних прав з урахуванням адаптації національного законодавства до вимог Європейського Союзу, розвитком інформаційних технологій і систем, науково-технічного прогресу в зв'язку з розвитком інформаційного суспільства.

Завдяки останній властивості система функціонує за принципом кільцевого управління, добре відомого в науках природничого профілю. На перспективність звернення до побудови функціональних систем в розробці методологічних проблем адміністративного права звертав увагу В.Б. Авер'янов і інші вчені [61]. Перераховані компоненти функціональної системи в даному процесі виглядають приблизно так.

Мета адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності

– з'ясувати наявність або відсутність фактів, відомості про які мають юридичне значення, а надалі будуть основою юридичної кваліфікації правовідносин. Програма здійснення дій щодо захисту передбачається законом у вигляді процесуальних процедур, допустимих до використання засобів. «Пусковим механізмом» для початку дій захисту інтелектуальної власності є виникнення проблемної ситуації. Займаючи початкову позицію на початку процесу захисту, ця ситуація змінюється по ходу просування, але до закінчення залишається стимулювальним фактором.

Застосування адміністративно-правових засобів – динамічна діяльність, що розгортається в часі, розрізняється за ступенем досягнення бажаного результату, тобто інформативності накопичуються в процесі роботи з об'єктами відомостей про шукані та факти, що перевіряються.

Різниця за рівнем (ступенем) захисту пов'язана з властивістю динамічності процесу як відкритої системи, що розвивається, накопичує юридичну інформацію, в напрямі кінцевої мети. Побудова цілісної підсумкової картини захисту має інтеграційний характер. Багатоступеневість цього процесу відзначалася вченими [62, с. 174-175].

Ієрархічність або рівневий характер захисту прав інтелектуальної власності означає розрізнення одержуваної інформації в залежності від ступеня спільності (обсягу) предмета встановлення. Чим цей предмет об'ємніше та ближче до кінцевої мети отримання комплексу відомостей про фактичну картину обставин, яка може бути покладена в основу юридичної кваліфікації спірних відносин, тим рівень організації процесу захисту та застосування адміністративно-правових засобів вище.

Навпаки, чим предмет адміністративно-правового захисту менше за обсягом і більш віддалений від кінцевої мети захисту, тим нижчий ступінь спільності результату і більше виражений його приватний характер.

Залежно від цього в процесі вибору та застосування адміністративно-правових засобів чітко проглядаються два рівні: загальний, що охоплює весь комплекс захисту, та приватний, що стосується окремих фактів, які входять в

цей комплекс, і вимагає здійснення окремих дій адміністративно-правового значення.

Прогностична (зокрема контрольна) спрямованість розглянутих дій – властивість, що відбиває динаміку розвитку та постійне коректування дій шляхом просування до мети.

Процес вибору адміністративно-правових засобів як гносеологічна інформаційна модель будується таким чином, що вчинення кожної дії передуює апріорне уявлення очікуваного результату та готовність далі діяти відповідно до нього. Це властивість, з одного боку, знаходить прояв у стадійній організації процесу, в плануванні та методичності вчинення, а з іншого – у відсутності жорстких догматичних схем, мобільному контролю за діями та процесом і можливістю за ходом дій коригування та використання різних правових засобів.

Виділені та коротко розглянуті властивості процесу адміністративно-правового захисту як складної функціональної системи, на нашу думку, можуть служити базою для визначення основних спеціальних підходів. У цьому випадку мова йде про підходи, на яких має відбуватися об'єднання правової діяльності в зазначеному процесі.

Із загальної системи методологічних положень правознавства як найбільш перспективних виділені наступні підходи, які отримали розвиток у межах теорії та методології: ситуаційний, інформаційний, інтеграційний, прогностичний, методичний; парадигмальний.

Розгляд цих підходів дасть змогу виявити сфери, які потребують вибору адміністративно-правових засобів для чого необхідно виділити положення та сфери інтелектуальної діяльності, що вимагають спеціальної розробки.

Принцип, який визначає застосування адміністративно-правових засобів у межах законності, в такому контексті спеціально не виділяється, тому що він впливає з розглянутого співвідношення правової діяльності. Розвиток цього напрямку – прерогатива науки адміністративного, цивільного та господарського процесуального права.

Принцип законності загальноприйнятий, загальновідомий, не вимагає спеціального аналізу [63; 64]. Він ефективний при адаптації та розробці адміністративно-правових засобів, при використанні для захисту прав інтелектуальної власності. Жодний адміністративно-правовий засіб не може бути запропоновано до застосування, якщо він не відповідає законодавчим приписам або правозастосовній практиці.

З ретроспективної природи та динамічності процесу захисту впливає необхідність звернення до ситуаційного підходу – одному з основних інструментів в методології правознавства. Його суть полягає у вимозі відповідності застосовуваних адміністративно-правових засобів у тих ситуаціях, у межах яких виникає необхідність застосування.

Принцип ситуаційності це відображення основної закономірності пізнання, яка полягає в тому, що метод завжди повинен бути адекватний об'єкту. Цей підхід є одним з основних в розробці засобів адміністративно-правового захисту в будь-якій сфері інтелектуальної діяльності. Саме ситуації зумовлюють напрям розробки та застосування методичного забезпечення адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності.

У теорії адміністративного права ситуація досліджувалася як важлива методологічна категорія, яка впливає на визначення правового режиму [65, с. 107]. В адміністративній та процесуальній літературі містяться положення, що розкривають зміст, значення та місце ситуацій в інтелектуальній діяльності. Сучасний рівень розробки проблем ситуаційного підходу свідчить про те, що підхід сформувався як методологічна категорія у вигляді загального вчення, що займає певне місце в теорії методології правознавства.

Дослідження ситуацій в юридичній діяльності включає можливості використання в процесах пов'язаних із захистом інтелектуальних прав. Докладний аналіз різних позицій з цього приводу і узагальнене уявлення про ситуації пов'язані із захистом прав інтелектуальної власності міститься в літературних джерелах [66; 67]. Прикладне значення полягає в самому змісті поняття ситуації, складність, системність і функціональний сенс якого бути

відображенням рівня захисту інтелектуальної власності. Необхідно відзначити, що ситуації як частина методології правознавства найбільшим чином досліджена в криміналістиці.

На підставі зазначеного, можливо виділити характеристики ситуації, істотні для визначення сфери адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності. Такого роду властивостями є: подвійна організація, обумовлена об'єктивною ситуацією і суб'єктивною природою ситуації, пов'язаної з охороною та захистом інтелектуальної власності як системи; динамічний характер і функціональна мобільність; превентивне значення для захисту інтелектуальної власності.

Подвійна природа ситуації у сфері інтелектуальної власності – захист і охорона, полягає в тому, що містить обов'язково два компоненти: об'єктивний у вигляді реальних фактів або фактичних обставин – явищ, подій, відносин, що потребують розгляду; суб'єктивний, яким є отримані відомості про ці факти, що мають юридичне значення. Зміст ситуації пов'язаної із захистом інтелектуальної власності складається з двох частин – конфліктні події та відносини, відомості про ці події та відносини, які сторони отримують і досліджують для прийняття рішення.

Обидва елементи тісно пов'язані і окремо не існують. Однак, зв'язок між ними не постійна величина може коливатися в широких межах, що відбивають різноманітні ступені правдивості. Мета реалізації методу дослідження ситуації домогтися адекватності, відповідності одержуваних відомостей про факти тим фактам, що мали насправді місце для застосування адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності.

У даному контексті немає потреби доводити, що в реальній практиці ці характеристики не завжди відповідають одна одній. Динамічність процесу адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності обумовлює наявність певних особливостей під час ситуацій, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю в різних сферах – літературній, технічній, художній, які в процесі також зазнають змін.

Така ситуація зазвичай зароджується в момент, коли майбутня сторона, що вимагає захисту звертається за юридичною допомогою та починає збір потенційних джерел доказової інформації. Вона постійно грає роль початкових даних, є свого роду стимулом для подальших дій, змінюючи свій зміст аж до досягнення такого результативного стану, коли зможе служити основою прийняття рішення. Ситуація в єдності об'єктивної і суб'єктивної сторін є «місцем», що визначає застосування адміністративно-правових засобів.

При застосуванні адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності слід розрізняти та диференціювати ситуації. Ситуація, що відображає необхідність захисту на певному етапі є безпосередньою основою для визначення подальших дій, планування, вибору методичних засобів.

Інформаційний підхід у методології дослідження правового захисту інтелектуальної власності дуже широке поняття. Він необхідний при виявленні джерел фактичної інформації, дослідження та оцінки.

Враховуючи, що в науці взагалі не має так званих «чистих» методів дослідження, зазначає О.М. Коротун, для отримання нових знань, вирішення теоретичних і практичних питань адміністративно-правового забезпечення необхідне комплексне використання різних методів і підходів в їх єдності та взаємному доповненні. Кожен метод розробляється в межах певної теорії, яка є його необхідною передумовою. Ефективність, сила кожного методу зумовлена змістовністю, глибиною, фундаментальністю теорії. Своєю чергою, метод розгортається в систему та використовується для подальшого заглиблення й розгалуження знання та його матеріалізації [68, с. 61].

Об'єктивна взаємозумовленість загальнонаукової та філософської концепцій інформаційного підходу характеризується тим, що: інформаційний підхід міждисциплінарний, поняття інформації належить до загальнонаукових категорій, але одночасно має продуктивний правовий зміст; найбільш активна частина соціуму в інформаційному суспільстві схильна до рефлексії в поняттях точного знання, що не можна не брати до уваги; філософська система права інтелектуальної власності для своєї доказовості потребує опори на відповідне

наукове знання. Категорія «інформація» загальна і разом з тим самостійна як поняття щодо інших правових категорій.

Інформаційна різноманітність об'єкта інтелектуальної власності, будучи завжди ставленням щонайменше двох змінних, характеризує, з одного боку, морфологічний зміст внутрішньої інформації гетерогенних систем щодо самих себе, а з іншого – зовнішню інформацію як результат взаємодії двох різних об'єктів.

Зростання різноманітності об'єктів інтелектуальної власності обмежене тільки логічно допустимим комбінуванням елементів інтелектуальної діяльності, що розрізняються у структурі та взаємозв'язку між ними. Інтелектуальна власність, зазначає Т.В. Вахонєва, як юридична категорія є сукупністю виключних прав особистого і майнового характеру на результати інтелектуальної діяльності, а також на деякі інші прирівняні до них об'єкти, перелік яких встановлюється законодавством з урахуванням прийнятих міжнародних зобов'язань [69, с. 28-29].

Пошук і дослідження об'єктів – носіїв інформації про інтелектуальну власність неможливі без знання інформативних властивостей і ознак цих об'єктів і ефективних методів дослідження та оцінки. Уся інтелектуальна діяльність побудована на використанні інформаційного підходу.

Незважаючи на те що інформаційний підхід в інтелектуальній діяльності присутній завжди як необхідна гносеологічна категорія, сучасні риси він почав набувати з середини минулого століття, коли з активізацією науково-технічного прогресу в дослідженнях, пов'язаних з інтелектуальною власністю стали широко застосовуватися методи адміністративно-правового захисту. Цей напрям чітко проявився у сфері захисту й охорони інтелектуальної власності.

Звертаючись до розробки адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності, доцільно вказати наступні перспективні аспекти його присутності у визначеннях: поняття інформативності об'єкта – носія інформації при встановленні фактичних даних; інформативних ознак об'єктів – носіїв інформації, характерних для фактичних обставин, що встановлюються в

адміністративному, цивільному, господарському процесам; критеріїв оцінки інформативності ознак, об'єктів і їх комплексів.

Інформативність об'єктів інтелектуальної власності, що підлягають адміністративно-правовому захисту це наявність, обсяг, кількість відомостей, що містяться в ньому. При застосуванні правових засобів для адміністративно-правового захисту слід розрізняти інформативність інтелектуальну та гносеологічну, попри те що в обох випадках мова може йти про одні фактичні обставини, встановлені одними особами.

Проявом інформативності є ознаки, що зображають властивості об'єктивності інформації. Ці ознаки різні в залежності від того, про яку інформативність йдеться. Інтелектуальні інформативні ознаки це вираз властивостей носіїв інформації, об'єктивно їм властивих. Вони виявляються правовими засобами, слугують базою для визначення інформативних ознак. Гносеологічна сутність інформативності це зображення закономірних властивостей процесу адміністративно-правового захисту, який має ймовірнісний характер. Увесь процес адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності це перетворення об'єктивно отриманих відомостей про факти в інформацію, у факти, на комплексі яких можна будувати юридичну кваліфікацію спірних відносин.

У сьогоденні адміністративне право має досить розгорнуте уявлення про критерії визначення інформативності ознак та їх комплексів при дослідженні об'єктів та прав інтелектуальної власності. Знання цих критеріїв й облік їх при оцінці сприяє формуванню внутрішнього переконання особи, яка застосовує права на об'єктивній основі. Ці критерії різні та залежать від природи досліджуваного об'єкта-носія інформації, наукового рівня дослідження його інформативних властивостей й ознак. Критерії оцінки розробляються на якісно-описовому та кількісному рівнях.

Наслідком реалізації та розвитку інформаційного підходу в захисті прав інтелектуальної власності стала розробка методів і методик дослідження об'єктів, що дозволяють представляти інформативність ознак і їх комплексів в

кількісному вираженні. Найбільшою мірою цей напрям інформаційного підходу отримав розвиток у теорії судової експертизи, завдяки чому суд має можливість при оцінці певності результатів досліджень обізнаних осіб спиратися на об'єктивні кількісні показники.

В оцінці одержуваної інформації про адміністративно-правовий захист інтелектуальних прав найбільш поширеними є якісно-описові критерії, засновані на статистиці накопиченого досвіду, професійній практиці та використанні логічних операцій.

Важливим і перспективним напрямом подальшого розвитку інформаційного підходу, що привертає увагу вчених і практиків-юристів у галузі інтелектуальної власності, є інформаційне моделювання.

Інтеграційний підхід дозволяє досліджувати організаційну структуру процесу адміністративно-правового захисту як системи, що важливо в гносеологічному та практичному плані для визначення необхідних засобів і методів досягнення бажаного результату. Встановлення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності відбувається на двох рівнях: приватному та загальному.

Приватний рівень характеризує встановлення окремих фактів та є первинним. Це свого роду емпірична основа для загального рівня, що охоплює весь склад обставин. Звідси різні необхідні пізнавальні засоби. У першому випадку це емпіричні методи; у другому – аналітичні розумові прийоми та методи.

Розрізнення рівнів організації встановлення захисту за ступенем спільності має значення для розробки та застосування актуальних адміністративно-правових засобів на кожному з них. Відносно приватного рівня основне місце займають адміністративно-юрисдикційні засоби, відповідні предмету, що забезпечать ефективність захисних дій.

Методичний підхід передбачає певну послідовність і впорядкованість дій, для отримання необхідного результату, проглядається в межах правової регламентації інтелектуальних прав. Не можна відмовити в особливому

методичному значенні стадійності, з якої значною мірою співвідноситься функціональне навантаження змістовних елементів адміністративно-правового захисту.

Кінцева мета правової науки полягає у вивченні не розуміння права, а самого права, і парадигмальний підхід є одним з дієвих способів встановлення зворотного зв'язку між чистою теорією і чинним правом у всьому різноманітті його проявів.

В.Б. Гдичинський зазначає, що результатом діяльності правового наукового співтовариства є накопичення наукового знання про право, певне праворозуміння, а правова парадигма слугує тією основою, яка сприяє накопиченню знань, тісно пов'язаних із правовою наукою. Розвитку загальнотеоретичних засад правових парадигм сприяє історико-логічне пізнання права, тому що зміна правових парадигм є невід'ємною частиною історичного процесу й зумовлена перетвореннями в суспільно-політичному розвитку в межах конкретного історичного періоду [70, с. 12].

Крім внутрішніх причин, що стосуються розвитку наукового пізнання та права зокрема, не можна недооцінювати зовнішню, проте важливу причину, яка полягає в якісному ускладненню суспільних відносин, інститутів і структур. Чим складніша структура, тим більше зусиль потрібно для її адекватного наукового опису. Звернення до різних методів і засобів дослідження при таких обставинах стає вже не питанням наукового вибору, а необхідністю, відповіддю на вимогу часу.

Будучи прихильником множинності методів наукового пізнання соціальної дійсності, Б.О. Кістяківський вважав, що надзвичайно складним науковим прийомом, від якого безпосередньо залежить результативність дослідження, є виділення різних сторін явища й встановлення різних рядів (причинних, ціннісних) з метою застосування до кожного з них відповідного методу [71, с. 187]. Криза наукової парадигми й одночасно переддень наукової революції проявляється в нездатності впоратися з новими практичними проблемами. Тому в праві основна причина зміни парадигми полягає у виклику

з боку практики, коли панівна парадигма права виявляється нездатною адаптуватися до змін соціальної реальності, стає нестабільною та перестає задовольняти очікування суспільства.

Методологічний метод, який доцільно використовувати в дослідженні адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності, у контексті парадигмального підходу пов'язаний з універсалізацією прав людини та конституціоналізацією законодавства.

П. М. Рабінович, розглядаючи деякі сучасні тенденції методології вітчизняного загальнотеоретичного праводержавознавства, пов'язує загальний розвиток права з рухом від соціоцентриського до людиноцентриського типу правової культури, зазначає, що правова культура і право переживає перехідний період. Згідно з людиноцентристським підходом розуміння права, воно відіграє провідну роль щодо держави, а правовим є тільки такий закон, який породжується єдністю та взаємодією природного та позитивного права [72, с. 14].

У межах парадигмального підходу аналіз галузевого законодавства й доктрини, з точки зору конституційних цінностей і прав людини, дозволяє поглянути на галузеве регулювання в іншій перспективі й охарактеризувати не тільки спосіб (правові засоби) конкретизації та реалізації права людини в позитивному праві, виявити уявлення та переконання, що обґрунтовують вибір певних правових інструментів захисту конкретного права. Щодо теми дослідження стаття 41 Конституції України встановлює, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [73].

Конституція встановлює для кожної з галузей права нормативні еталони, а конституційне розуміння права має спрямовувати правозастосовну практику. Аналіз впливу галузевих норм на інші права й свободи людини, які захищаються Конституцією України, відкриває широкі можливості для проблемного дослідження парадигми права інтелектуальної власності в контексті міжгалузевих зв'язків і системи захисту даного права.

О. Г. Данильян і О.П. Дзьобань зазначають, що головні функції юридичної науки: теоретико-пізнавальна, практично-прикладна, виховна, прогностична [74, с. 5]. Важливо підкреслити значення теоретико-правового дослідження із застосуванням парадигмального підходу для здійснення прогностичної функції. Завданням теорії права є не тільки активний вплив на розвиток юридичної науки, але також аналіз тенденцій, що дозволяють робити ефективні прогнози щодо майбутнього позитивного права і юридичної практики.

Методологічні переваги парадигмального підходу здатні зробити позитивний вплив на розвиток правового прогнозування, яке у сфері правотворчості та застосування права на сьогодні має прикладний характер. Оцінка регулятивного впливу полягає в перевазі аналізу економічних чинників у контексті захисту права інтелектуальної власності, тоді як альтернативні моделі регулювання, глибокий аналіз досвіду Європейського Союзу, що враховує історичні аспекти та національні традиції, є не нормою, а скоріше винятком.

Парадигмальний підхід до досліджень у сфері захисту інтелектуальної власності спочатку націлений на дослідження правової реальності в її динамічному аспекті і може бути використаний з метою оцінки різних, зокрема альтернативних, варіантів подальшого розвитку законодавства та практики застосування права. За допомогою виявлення внутрішніх неявних закономірностей у розвитку права, його окремих галузей та інститутів, такий підхід сприяє реалізації прогностичної функції теорії права. Методологічна та прогностична функції теорії права виявляються тісно взаємопов'язані.

Застосування парадигмального підходу у сфері захисту права інтелектуальної власності як продуманої стратегії правового дослідження з міждисциплінарною методологічною базою, адаптованою до мети та завдань конкретного аналізу, відкриває новий напрям теоретико-правових досліджень. Теоретико-правове дослідження парадигми права інтелектуальної власності, як ми вважаємо, має значення для зближення загальної теорії права та правової

практики.

Як зазначає Л.Ф. Приходько, нині право інтелектуальної власності, у тому числі авторське право, усвідомлюються не тільки у площині захисту прав творців інтелектуальних і культурних цінностей, а й у набагато ширшому контексті – як сфера права, що регулює доступ громадян до інформації, знань, надбань культурної спадщини [75, с. 106].

Сформована традиція звернення теорії права до парадигмального підходу методології виявляє розрив між загальнотеоретичними та галузевими дослідженнями. Оскільки теоретичні дослідження фокусуються на розгляді загальних закономірностей, за межами аналізу залишається велика сфера розвитку доктринального знання та практики застосування права, яка в залежності від галузі або інституту права може мати відчутні відмінності. Пріоритетна увага до загального на шкоду особливому не дозволяє сповна реалізувати потенціал правової науки щодо її впливу на позитивне право та правову практику у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Основна відмінність зовнішніх викликів від внутрішніх полягає в тому, що на зовнішні виклики вчені відповідають рекомендаціями та пропозиціями щодо зміни законодавства, які засновані на вже наявних правових поняттях, у той час як внутрішні виклики виникають при відсутності або неадекватності наявних правових понять й інструментів, пов'язаних з адаптацією національного законодавства до вимог Європейського Союзу.

Таке розмежування зовнішніх і внутрішніх викликів у правовій науці є обґрунтованим, дозволяє більш точно визначити, яке значення може мати дослідження адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності для галузевої науки та юридичної практики.

Завдання правової науки полягає не тільки у відповіді на виклик, але і в його ідентифікації. Наявність панівної парадигми права інтелектуальної власності означає, що найбільш суттєві внутрішні виклики будуть розглядатися як зовнішні, як наслідок, пошук вирішення практичних проблем буде обмежений рамками чинної системи регулювання, допускаючи лише незначне

коректування окремих норм.

Теоретико-правове дослідження дозволяє своєчасно ідентифікувати внутрішню кризу, показати, які саме перешкоди існують для її подолання та в якому напрямі доцільно вести пошук нових рішень. Безпосередню причетність до дослідження спеціальної парадигми права (парадигми правового інституту, в даному випадку адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності) має проблематика комплексних правових утворень і міжгалузевих зв'язків.

З нашої точки зору, комплексне правове регулювання, відповідне складним і неоднорідним суспільним відносинам, дозволяє більш ефективно та цілеспрямовано вирішувати економічні та соціальні питання. Комплексні галузі й інститути як предмет наукового дослідження вимагають комплексної методологічної бази. Така база передбачає не тільки методи окремих галузей права, на перетині яких утворюється відповідний інститут, а й науково-теоретичні підходи та методи, що дозволяють оцінити місце, функції та перспективи розвитку комплексної галузі або інституту в системі права.

О. В. Волощенко, досліджуючи проблеми удосконалення права інтелектуальної власності в умовах євроінтеграції, зазначає, що детальний аналіз стану окремих інститутів цієї підгалузі дозволив виявити основний спектр проблем, який є значною перешкодою на шляху до успішного завершення виконання поставлених завдань задля завершення процесів гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. До числа перших належать: наявність недосконалої експертної процедури дослідження відповідності поданих заявок на реєстрацію виключних майнових прав на промислові зразки; відсутність правової регламентації специфічних об'єктів авторського та суміжного права; низький рівень правової освіченості населення [76, с. 13].

При виникненні проблем в практиці застосування права, правових колізій, які не піддаються доктринального аналізу, дослідження парадигми комплексної галузі або міжгалузевого інституту дозволяє виявити та обґрунтувати внутрішні закономірності розвитку.

Парадигмальний підхід щодо методології у цьому відношенні має перспективи, так як дозволяє робити обґрунтовані прогнози та рекомендації, засновані на оцінці своєрідності та динаміки розвитку конкретної галузі або правового інституту, а також загальних тенденцій розвитку національного та міжнародного права. Застосування парадигмального підходу у межах теоретико-правових досліджень захисту прав інтелектуальної власності має мати вибірковий характер і орієнтуватися на ті інститути права, які є пріоритетними для соціально-економічного розвитку України.

Розглянувши методологічні підходи до дослідження правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності зроблено висновки.

Методологія дослідження правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності це вчення про теоретичні основи пізнавальної системи загальних підходів, принципів, методів, способів і засобів впливу на зміст і систематизацію наукового знання щодо захисту прав інтелектуальної власності. Звідси методологічні підходи до дослідження правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності це система засобів, прийомів та способів вивчення змісту наукових знань про захист прав інтелектуальної власності. Методологія захисту інтелектуальних прав не заснована на ідеї про поділ права на публічне та приватне, де публічно-правовий і приватноправовий вплив лише в комплексі дають необхідний регулятивний ефект, що обґрунтовується концепцією єдності правового впливу. Виділення методологічних підходів щодо захисту інтелектуальних прав стосується виключно наукових досліджень і покликане забезпечити більш систематичне та послідовне вивчення феномену захисту прав інтелектуальних власності, зокрема тих, які традиційно залишаються за межами наукових досліджень з причини їх міжгалузевого характеру, виходячи з прийнятої галузевої структури науки.

Усупереч панівній парадигмі, яка розуміє та тлумачить інтелектуальні права винятково в площині захисту прав тих, хто створює інтелектуальні та культурні цінності, сьогодні інтелектуальні права все більше розглядаються в

широкому контексті правової сфери, що регулює доступ до інформації та знань. У контексті захисту прав інтелектуальної власності необхідно розрізняти об'єкти інтелектуальної власності та інші види інформації, які в силу єдності інформаційної сфери не повинні ізолювати регулювання об'єктів інтелектуальної власності від регулювання інформаційних правовідносин.

Захист інтелектуальної власності зі свого боку має власну структуру включає філософську, соціологічну та догматичну частини, кожна з яких має свій предмет і метод пізнання. Для інтеграції знань, отриманих у межах кожного напрямку використовується системний та інструментальний підходи де за мету ставиться пошук найбільш ефективного захисту прав інтелектуальної власності у поєднанні з тенденціями розвитку інформаційного суспільства та цифрової економіки.

1.3. Нормативно-правове забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні

Сучасна економічна ситуація зробила об'єкти інтелектуальної власності реальним товаром, який можна вигідно продати, отримувати за нього постійний прибуток, а можна опинитися в ситуації, коли правовласник серйозно покарає того, хто використовує в своїх інтересах результати чужої інтелектуальної діяльності без відповідних прав. Правоохоронні органи реально стали відстежувати дотримання авторських та інших прав, застосовувати до порушників норми адміністративного і кримінального права навіть більш активно, ніж заходи цивільно-правового характеру.

Суттєвий внесок в розробку нормативно-правового забезпечення захисту права інтелектуальної власності України зробили такі автори, як Г. О. Андрощук, Л.Й. Глухівський, І.І. Дахно, Ю.М. Капіца, П.П. Крайнев, І. О. Мікульонок, О.П. Орлюк, О.А. Підпригора, О.Д. Святоцький, Є. І. Ходаківський, Р.Б. Шишка та інші [77, с. 187].

У пункті VIII ст. 2 Конвенції про заснування ВОІВ, зазначено, що

інтелектуальна власність включає права, що стосуються: до літературних, художніх і наукових творів; виконавської діяльності артистів, звукозапису, радіо та телевізійних передач; винаходів у всіх галузях людської діяльності; наукових відкриттів; промислових зразків; товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань та комерційних позначень; захисту від недобросовісної конкуренції; всі інші права, що стосуються інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній галузях [35]. Аналіз структури даного визначення показує, що в зміст поняття інтелектуальна власність включено дві групи прав:

- права, пов'язані з літературними, художніми та науковими творами, виконавською діяльністю артистів, звукозаписом, радіо та телевізійними передачами, винаходами у всіх галузях людської діяльності, науковими відкриттями, промисловими зразками, товарними знаками, знаками обслуговування, фірмовими найменуваннями та комерційними позначенням, захистом від недобросовісної конкуренції;

- інші права, що стосуються інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній галузях.

Як зазначає Т.В. Вахонєва, система права інтелектуальної власності складається з авторського права та суміжних прав і права промислової власності та включає інститути права: авторського та суміжних прав; патентного; на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту; на компонування інтегральних мікросхем; на раціоналізаторську пропозицію; на сорти рослин і породи тварин; на комерційну пропозицію [69, с. 29].

В Україні результати творчої діяльності регулювалися нормами національного законодавства та нормами міжнародних договорів. До міжнародних договорів, в яких бере участь Україна, відносяться, зокрема такі: Паризька конвенція; Бернська конвенція; Стокгольмська конвенція; Угода про взаємне визнання авторських свідоцтв та інших охоронних документів на винаходи, укладено в Гавані 18 грудня 1976 року; Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію від 24 березня 1971 року; Угода країн СНД

від 24 вересня 1993 року «Про співпрацю в галузі охорони авторського права і суміжних прав» (Україна припинила дію окремих міжнародних договорів укладених у рамках СНГ); Угода про співробітництво з питань припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності від 06 березня 1998 року; Протокол про вступ до Світової організації торгівлі, одним з додатків до якого (№ 1с) є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) від 10 квітня 2008 року; Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року [36; 54; 78; 79]. Кабінет Міністрів України бере активну участь щодо прийняття міжнародних угод у сфері захисту інтелектуальної власності. Прикладом є: Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності; Угода між Урядом України та Урядом США про співробітництво у сфері науки та технологій [80; 81].

На офіційному веб-сайті Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук міститься інформація про 42 двосторонні міжнародні договори у галузі інтелектуальної власності, 22 міжнародні договори укладені у межах ВОІВ, 7 міжнародних договорів укладених у межах СОТ щодо інтелектуальної власності [82].

Міжнародні договори, в яких бере участь Україна, входять в її правову систему. Якщо міжнародним договором встановлено інші правила, ніж передбачені законами України, то застосовуються правила міжнародного договору. Першочергово охорона інтелектуальної власності гарантується нормами Конституції України.

Згідно зі статтею 41 Конституції України кожному гарантується свобода літературної, художньої, наукової, технічної та інших видів творчості [73]. Інтелектуальна власність охороняється законом.

Законодавство про інтелектуальну власність входить у сферу виключної компетенції України. Загальні положення про закріплення виключних прав на об'єкти інтелектуальної власності за фізичною або юридичною особою

зазначаються в Цивільному кодексі України [46].

Норми, що детально регулюють правовідносини, пов'язані з інтелектуальною власністю, містилися в спеціальних законах, які визначають види об'єктів і умови охорони, права на такі об'єкти. Це закони України: «Про охорону прав на сорти рослин»; «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»; «Про охорону прав на промислові зразки»; «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»; «Про авторське право і суміжні права»; «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів»; «Про правову охорону географічних зазначень»; «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних»; «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» [37-45].

Положення про відповідальність за порушення виключних прав на об'єкти інтелектуальної власності містяться в Кримінальному кодексі України та Кодексі України про адміністративні правопорушення [83; 84].

Четверта книга Цивільного кодексу України об'єднує всі норми, які стосуються об'єктів інтелектуальної власності в Україні. Основна мета цього закону це кодифікація, тобто приведення законодавства про інтелектуальну власність в систему, з виділенням загальних положень, використання єдиної термінології, усунення протиріч.

У структурі четвертої книги ЦК України зберігся поділ на такі види права: право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право) (статті 433-448); право інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму та програму (передачу) організації мовлення (суміжні права) (статті 449-456); право інтелектуальної власності на наукове відкриття (статті 457-458); право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок (статті 459-470); право інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу (статті 471-480); право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію (статті 481-484);

право інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин (статті 485-488); право інтелектуальної власності на комерційне найменування (статті 489-491); право інтелектуальної власності на торговельну марку (статті 492-500); право інтелектуальної власності на географічне зазначення (статті 502-504); право інтелектуальної власності на комерційну таємницю (статті 505-508).

Вичерпний перелік об'єктів авторського права, яким надається цивільно-правова охорона, наведено в ст. 433 ЦК України.

До кола об'єктів, перерахованих в ст. 420 ЦК України, не включені заходи боротьби з недобросовісною конкуренцією [85]. Цивільний кодекс містить цілий ряд положень, які повинні поміняти підхід правовласників до створення та захисту інтелектуальних прав.

З погляду на статтю 418 Цивільного кодексу України «Поняття права інтелектуальної власності» доцільно стверджувати, що на будь-який об'єкт, що охороняється четвертою книгою ЦК України, визнаються інтелектуальні права, які обов'язково включають в склад виключне право (майнове право), а у випадках, передбачених ЦК України, особисті немайнові права, інші права.

Право використання об'єкту, що охороняється доповнюється зазвичай правом розпорядження виключним правом (застава, відчуження права, видача ліцензії). Право розпорядження існує для всіх охоронюваних об'єктів, крім фірмових найменувань і вказівок місць походження товарів. При наявності права розпорядження правовласник може на свій розсуд дозволити іншим особам використовувати об'єкт, що охороняється.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» виходить з іншого підходу. Використанням об'єкту, що охороняється виступають будь-які дії та застосування, його способи та форми [41].

Поняття «використання» визначається відповідно до звичайного пояснення цього поняття у тлумачних словниках української мови [86]. Але не можна забувати громадські, публічні інтереси. Адже в переважній більшості випадків це право перейде за законом до комерційних організацій, або буде віддане авторами на основі вільно укладених договорів.

Л. Р. Майданник зазначає, що українське законодавство містить випадки вільного використання об'єктів авторського права, які передбачені в статті 444 Цивільного кодексу України та статтях 21–25 закону «Про авторське право і суміжні права», які були встановлені для рівноваги приватного та публічного інтересів в авторському праві. Приватний інтерес у цьому разі полягає в праві автора чи іншого суб'єкта авторських прав надавати дозвіл на будь-яке використання твору, а також вимагати виплати винагороди за таке використання, що відображено в окремих статтях ЦК України та закону «Про авторське право і суміжні права» [87, с. 6].

Поняття (право на використання) застосовується в кримінальному праві, оскільки, наприклад, ст. 176 «Порушення авторського права і суміжних прав», ст. 177 «Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію» і ст. 229 «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» Кримінального кодексу України визнають кримінальними правопорушеннями різні випадки використання авторських творів та інших результатів інтелектуальної діяльності [88].

Закон України «Про авторське право і суміжні права» у статті 51 встановлює порядок захисту авторського права і суміжних прав. Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. Порушенням авторського права і суміжних прав, що дає підстави для захисту, є:

- вчинення дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав, та їхні майнові права, з урахуванням умов використання об'єктів авторського права і суміжних прав, передбачених ст. 50 закону «Про авторське право і суміжні права», зловживання посадовими особами організації колективного управління службовим становищем, що призвело до невиплати або неналежних розподілу й виплати винагороди

правовласникам;

- піратство у сфері авторського права і суміжних прав – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України та розповсюдження контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм, незаконне оприлюднення програм організацій мовлення, камкординг, кардшейрінг, Інтернет піратство, тобто вчинення дій, які визнаються порушенням авторського права і суміжних прав з використанням мережі Інтернет;

- плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;

- ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення;

- вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і суміжних прав; дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу;

- підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління;

- розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права і суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права і суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі [41].

ЦК України ввів єдину регламентацію правових можливостей щодо розпоряджання винятковим правом, зокрема введення єдиних для всіх охоронюваних нематеріальних об'єктів правил, які застосовуються у договорах про відчуження виключного права та до ліцензійних договорів.

За загальним правилом правовласник може розпоряджатися виключним

правом, якщо законодавством не передбачено інше. Нормативно встановлено, що стосовно окремих об'єктів, які охороняються, розпорядження виключним правом неможливе взагалі або, хоча воно й можливо, обмежене. Наприклад, ці обмеження поширюються на фірмові найменування, зазначення походження товарів, договори про відчуження виключного права на товарний знак, комерційні позначення.

Четверта книга ЦК України містить детальну регламентацію двох основних договорів щодо розпорядження виключним правом: договорів про відчуження виключного права і ліцензійних договорів.

Порядок державної реєстрації авторського права й договорів, які стосуються права автора на твір; розміри та порядок сплати зборів за підготовку до державної реєстрації авторського права й договорів, які стосуються права автора на твір встановлено постановою Кабінету Міністрів України [89]. Зазначений порядок передбачає ведення Державного реєстру свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір і Державного реєстру договорів, які стосуються права автора на твір, інформація з який розміщена на Порталі державних послуг IGov [90].

Введення інституту колективного управління авторськими й суміжними правами на підставі закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» визначило ряд проблем у контексті захисту прав інтелектуальної власності [91]. Поки залишаються не ясними як мінімум два питання: що буде означати державна акредитація організацій колективного управління і як буде здійснюватися колективне управління правами в мережі Інтернет, про яке в законодавстві взагалі нічого немає.

Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» передбачає державний нагляд за діяльністю організацій колективного управління та посередництво у переговорах і при вирішенні конфліктів (розділ V). Пункт 4 статті 25 передбачає, що у разі виявлення під час здійснення позапланових

заходів державного нагляду щодо організації колективного управління порушень законодавства у сфері інтелектуальної власності Установа (центральный орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності) застосовує до такої організації передбачені цим Законом санкції. Водночас нормативного документа на законодавчому, підзаконному або корпоративному рівні із зазначених питань немає. Набрання чинності закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної підтримки сфери культури, креативних індустрій, туризму, малого та середнього бізнесу у зв'язку з дією обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби COVID-19» уточнюють окремі положення, але не дають нормативного визначення [92].

Внесення змін і доповнень до законодавства з питань інтелектуальної власності у 2017-2018 роках змінили окремі аспекти захисту прав інтелектуальної власності та відповідальність за їх порушення. Нововведення полягає в тому, що на інтелектуальні права прямо поширені всі способи захисту цивільних прав. Додані і деякі специфічні способи захисту, зокрема компенсація за порушення майнових прав. Норма про неї є відсильна, але названі загальні принципи стягнення зазначеної компенсації, хоча й не визначені розміри компенсації.

Залишається не зрозумілим питання про можливість притягнення до відповідальності за без договірне положення порушення виняткових прав норм глави 51 ЦК України «Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання». Ця проблема в четвертій книзі Цивільного кодексу України обійдена увагою. Без договірного положення порушення виключного права призводить до виникнення зобов'язання з заподіяння шкоди, що підлягає відшкодуванню. Зазначене не регулюється нормами адміністративного права, не входить у предмет дослідження.

Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року безпосередньо зв'язує інноваційну діяльність з інтелектуальною діяльністю

передусім зі сферою патентних послуг [93].

Найбільш актуальним та інноваційним є комплекс правових норм, які формують право промислової інтелектуальної власності (патентне право), а також частина норм авторського права, частина норм, що регулюють права, суміжні з авторськими, норми, що регулюють права на комерційну таємницю (секрети виробництва) та права на засоби індивідуалізації юридичних осіб, товарів, робіт, послуг і підприємств.

Патентне право це основний компонент промислової власності. Поняття промислової власності вперше введено Паризькою конвенцією. Відповідно до пункту 2 статті 1 Паризької конвенції об'єктами охорони промислової власності є патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування, вказівки походження або найменування місця походження, припинення недобросовісної конкуренції. Законодавство термін промислова власність не застосовує, але він широко використовується в літературі [94].

У Цивільному кодексі України законодавець визначив три патентування об'єкта: винаходи; корисні моделі; промислові зразки. Захист прав інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки визначені законами «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»; «Про охорону прав на промислові зразки» [38; 39].

Правове регулювання у сфері винаходів, корисних моделей, промислових зразків, окрім ЦК України та закону, здійснюється підзаконними актами: постановами Кабінету Міністрів України, наприклад, Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованої топографії інтегральної мікросхеми та відомчими нормативними актами, перелік яких зазначено на офіційному веб-сайті Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) [95; 96].

Винаходом є технічне рішення в будь-якій галузі, що належить до продукту (зокрема пристрою, речовині, штаму мікроорганізму, культури клітин

рослин чи тварин) або способу (процесу здійснення дій над матеріальним об'єктом за допомогою матеріальних засобів).

Корисній моделі як об'єкту промислової власності надана правова охорона більш ніж в 30 країнах світу. Число таких країн постійно зростає. Ця обставина обумовлена тим, що створення технічних нововведень частіше відбувається в невеликих організаціях, які зацікавлені в швидкій і недорогій правовій охороні виключних прав на створені розробки.

Промисловий зразок це художньо-конструкторське рішення виробу промислового або кустарно-ремісничого виробництва, що визначає його зовнішній вигляд. Суб'єктами права на винаходи, корисні моделі та промислові зразки є автори і патентовласники. Автором винаходу, корисної моделі, промислового зразка визнається фізична особа, творчою працею якої вони створені. Особа, зазначена як автор в заявці на видачу патенту, вважається автором винаходу, корисної моделі, промислового зразка, якщо не доведено інше. Іншим суб'єктом права на винаходи, корисні моделі та промислові зразки є власник патенту.

Поняття патенту включає кілька суб'єктів патентних прав. Патент видається: автору винаходу, корисної моделі чи промислового зразка; роботодавцю у випадках, передбачених законом; правонаступникам зазначених осіб. Право на винахід, корисну модель, промисловий зразок охороняється законом і підтверджується патентом.

Під патентом на винахід, корисну модель, промисловий зразок розуміється охоронний документ, що видається на відповідний об'єкт інтелектуальної власності та засвідчує пріоритет, авторство і виключне право на його використання протягом терміну дії патенту.

Розділ VIII «Захист прав» закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» передбачає, що будь-яке посягання на права власника патенту, передбачені статтею 28 закону, вважається порушенням прав власника патенту, що тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України. Захист прав на винахід (корисну модель) здійснюється у судовому та іншому

встановленому законом порядку.

Розділ VII закону «Про охорону прав на промислові зразки» передбачає, що будь-яке посягання на права власника патенту, передбачені статтею 20 Закону, вважається порушенням прав власника патенту, що тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України та визначає способи захисту прав [39].

Особливістю захисту є те, що у захисті прав інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки може брати участь представник у справах інтелектуальної власності (патентний повірений), положення про повноваження зазначеної особи затверджене постановою Кабінету Міністрів України [97].

У чинному законодавстві серед зазначених об'єктів є об'єкти іменовані службовими: службовий винахід, службова корисна модель, службовий промисловий взірець. Відповідно до законодавства права авторства на всі перераховані результати належать працівнику, а виняткові права – роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим або іншим договором, укладеним між працівником і роботодавцем. Дане питання вирішується у контексті трудового законодавства (Кодекс законів про працю України [98]).

Службовий результат відрізняється від неслужбового результату, створеного поза рамками правових відносин, двома особливостями: деякі права на службовий результат належать не творцеві, а іншій особі – роботодавцю, водночас на неслужбовий результат всі права належать творцеві; сам зміст прав на службовий результат, в деяких випадках, не збігається зі змістом прав на неслужбовий результат.

Правовий режим, який встановлюється для винаходів, корисних моделей, промислових зразків однаковий. Тому далі будуть згадуватися тільки службові винаходи. Їх правила повністю застосовні до службових моделей і зразків. Роботодавцю необхідно подбати про те, щоб створювані в процесі трудової діяльності винаходи, корисні моделі та промислові зразки отримали статус службових. Тоді виняткові права належатимуть роботодавцю. Право авторства

на службовий винахід належить працівнику – автору. Роботодавцю в цьому випадку належить право на отримання патенту. У законодавстві України це право зазначено як самостійна правова можливість, що існує окремо від виняткового патентного права. Немає жодних перешкод до того, щоб ця норма закону була повторена в трудовому або іншому договорі, укладеному між працівником і роботодавцем. Такий договір може належати до вже створених службовим винаходам і до тих, які можуть бути створені в майбутньому.

Визначення винаходу, корисної моделі, промислового зразка має значення в контексті захисту прав інтелектуальної власності. У більшості випадків, зазначає В. І. Коваленко, питання захисту прав інтелектуальної власності вирішується в судовому порядку [99].

В. В. Чернюк, досліджуючи правове регулювання інтелектуальної власності наукового парку, зазначає, що відповідно до ч. 1 ст. 9 закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» право на одержання патенту на службовий винахід має роботодавець винахідника. А згідно з ч. 3 ст. 17 закону «Про наукові парки» майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності, створені під час виконання проектів наукового парку, є власністю наукового парку або його партнерів. Зазначені норми вступають у суперечність, тобто виникає конкуренція загальної й спеціальних норм, за правилами подолання якої спеціальна норма повинна мати перевагу (аналогічна ситуація зі службовим твором). Однак, у вказаному випадку наявні дві спеціальні норми. У такій ситуації ці правила не спрацьовують з огляду на ст. 4 ЦК України [100, с. 84; 101].

Положення про те, що виняткове право на службовий винахід (що включає право на отримання патенту) закріплюється за роботодавцем, може бути змінене або скасоване трудовим або іншим договором, укладеним між працівником і роботодавцем. Цей договір може передбачати, зокрема, спільне володіння правами на службові винаходи, вказувати, що якщо створюваний винахід належить до певних галузей техніки, то такі винаходи будуть вважатися службовими.

Останнім часом правовий захист програмного забезпечення для електронно-обчислювальних машин (далі – ЕОМ) отримав найбільшу актуальність. Бурхливий розвиток електронно-обчислювальної техніки та розширення масштабів використання породили не тільки технічні, але й правові проблеми. До таких проблем, зокрема, належить виникнення й розвиток комп'ютерної злочинності, яка включає розкрадання інформації конфіденційного або секретного характеру, розкрадання грошових сум, що зберігаються в банках, шляхом зміни програми ЕОМ. Останніми роками почастишали випадки комп'ютерного хуліганства, тобто несанкціонованого проникнення за допомогою персональних комп'ютерів до чужих інформаційних мереж; порушення роботи комп'ютерних систем шляхом виведення з ладу програмного забезпечення. Ця ситуація ускладнюється ще й масштабним поширенням програмного піратства, яке включає незаконне копіювання програм та відповідних положень документації, використання товарних знаків фірм-виробників програмного забезпечення, що мають високу репутацію на світовому ринку. Тому питання правової охорони такого об'єкта інтелектуальної власності як програма для ЕОМ і баз даних набувають на сьогодні особливої актуальності.

Програми для ЕОМ і бази даних належать до об'єктів авторського права, причому відповідно до законодавства (закон «Про авторське право і суміжні права»), програмам для ЕОМ надається правова охорона як творам літератури, а баз даних – як збірникам. База даних може бути створена з матеріалів, що не є об'єктами авторського права та з матеріалів, які є такими. Якщо база даних складається з матеріалів, що не є об'єктами авторського права, таке право належить особам, які створили базу даних. Якщо база даних створюється з матеріалів, що є об'єктами авторського права, то авторське право на базу даних визнається за умови дотримання авторського права на кожний з творів, включених в базу. Авторське право на кожний з таких творів зберігається. Твори можуть використовуватися, незалежно від створеної на їх основі бази даних. Твори, що увійшли до будь-якої бази даних, можуть бути використані

для створіннь інших баз даних.

Правова охорона поширюється на всі види програм для ЕОМ, зокрема на операційні системи та програмні комплекси, виражені будь-якою мовою і в будь-якій формі, а також на бази даних, які представляють результат творчої праці з підбору й організації даних. Що стосується правової охорони баз даних, то вони охороняються незалежно від того, чи є об'єктами авторського права дані, на яких вони засновані або які вони включають. Авторське право на програми для ЕОМ і бази даних не пов'язане з правом власності на їх матеріальний носій. Будь-яка передача прав на матеріальний носій не тягне за собою передачі прав на програми для ЕОМ і бази даних.

Глава 40 ЦК України встановлює право інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу. Захист прав інтелектуальної власності щодо компонування напівпровідникового виробу регулюється законом України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів», який був суттєво змінений законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення охорони прав на компонування напівпровідникових виробів» [42; 102].

Указаний Закон вніс зміни у термінологію, замінивши термін «топологію ІМС» та «компонування напівпровідникових виробів». Напівпровідникові вироби, у більшості, інтегральні мікросхеми, це мікроелектронні вироби, які складаються з великого числа електричних (електронних) схем, що з'єднують окремі елементи складними зв'язками.

У результаті роботи автора з'являється об'ємна електронна схема, геометричний малюнок якої іменується «компонування напівпровідникових виробів». Правова охорона поширюється тільки на оригінальну топологію, створену в результаті творчої діяльності автора. компонування напівпровідникових виробів визнається оригінальною доти, поки не доведено протилежне. Автор компонування напівпровідникових виробів або інший правовласник може за бажанням зареєструвати її у центральному органі виконавчої влади з інтелектуальної власності шляхом подачі заявки на офіційну

реєстрацію компонування напівпровідникових виробів. Договір про передачу виключного права на зареєстровану топологію підлягає реєстрації в державному органі виконавчої влади з інтелектуальної власності.

Розділ VII «Захист прав» закону України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» передбачає, що порушенням прав власника зареєстрованого компонування, яке тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України, вважається будь-яке посягання на права, передбачені статтею 16 закону та встановлює способи захисту прав [42].

Захист прав інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію регулюється Цивільним кодексом України та Тимчасовим положенням про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні, затвердженим указом Президента України 18 вересня 1992 року [103].

Раціоналізаторською визнається пропозиція, яка є новою й корисною для підприємства, якому вона подана, передбачає створення або зміну конструкції виробів, технології виробництва та застосовуваної техніки або складу матеріалу, якщо згідно з наявними на цьому підприємстві джерелами інформації ця або тотожна поданій пропозиція не була відома в мірі, достатній для практичного використання. Не визнається обставиною, що впливає на новизну раціоналізаторської пропозиції, її використання за ініціативою автора протягом не більше як 3 місяців до подання заяви.

В. В. Шевченко зазначає, що одним із важливих питань удосконалення правового захисту раціоналізації в Україні є розробка єдиного загальнодержавного нормативного акта, бо раціоналізаторська діяльність порушує інтереси всіх підприємств й організацій, їх колективів. Загальнодержавний акт потрібен за принциповими питаннями раціоналізації, а детальну регламентацію цієї роботи повинно здійснювати кожне підприємство окремо. У загальнодержавному нормативному акті повинні знайти відбиття наступні основні моменти: визначення ознак охороноздатності раціоналізаторської пропозиції, порядок оформлення заяви на

раціоналізаторську пропозицію, порядок визначення розміру та виплати винагороди, права та пільги авторів раціоналізаторських пропозицій, а також порядок їх захисту [104, с. 194].

За останні роки різко зросла вагомість засобів індивідуалізації юридичної особи. Усі об'єкти засобів індивідуалізації можна розділити на дві великі групи: засоби індивідуалізації товарів, робіт, послуг. До них належать: товарні знаки; знаки обслуговування; зазначення походження товарів; засоби індивідуалізації юридичних осіб: фірмові найменування.

Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» визначає знак для товару та послуг (далі – знак) позначення для індивідуалізації товарів, виконуваних робіт або послуг юридичних або фізичних осіб [40]. Відмінність знака послуг від знака для товару полягає в тому, що він, замість товарів, індивідуалізує послуги. Разом з тим нерідкі випадки, коли один і той же знак реєструється за класом товарів і за класом послуг. Знаком є оригінально оформлене графічне зображення, поєднання цифр, букв або слів тощо, призначене відрізнити товари одних виробників від однорідних товарів інших виробників. Знак це символ, який дозволяє споживачу безпомилково визначити, хто цей товар створив.

Знаком обслуговування визнається позначення, здатне відрізнити послуги одних юридичних або фізичних осіб від однорідних товарів інших юридичних або фізичних осіб. У сучасних умовах роль сервісу значно зростає, тому знаки обслуговування набувають особливої актуальності. У зв'язку з цим все частіше обслуговуючі організації – банки, страхові компанії, туристичні агентства – реєструють фірмові позначення як знаки послуги.

Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» визначає будь-яке посягання на права власника свідоцтва, передбачені статтею 16 закону, зокрема вчинення без згоди власника свідоцтва дій, що потребують його згоди, та готування до вчинення таких дій, вважається порушенням прав власника свідоцтва, що тягне відповідальність згідно з чинним законодавством України. Порушенням прав власника свідоцтва вважається використання без

згоди в доменних іменах знаків і позначень, вказаних у пункті 5 статті 16 вказаного Закону. Стаття 21 закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» визначає способи захисту прав [40].

Крім товарних знаків і знаків обслуговування, законодавство регулює відносини, пов'язані з правовою охороною та використанням найменувань місць походження товарів.

Найменування місця походження товару це позначення, що містить сучасне або історичне найменування країни, населеного пункту, місцевості або іншого географічного об'єкта або похідне від такого найменування, що стало відомим у результаті використання відносно товару, особливі властивості якого виключно або головним чином визначаються характерними для даного географічного об'єкта природними умовами та (або) людськими факторами. Зазначене регулюється положеннями ЦК України та законом України «Про правову охорону географічних зазначень» [43].

Відповідно до зобов'язань України щодо адаптації національного законодавства до вимог ЄС закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень» привів у відповідність процедурні питання та питання захисту прав у визначеній сфері [105]. Кабінет Міністрів України визначив спеціально уповноважені органи, які здійснюють реалізацію закону України «Про правову охорону географічних зазначень» [106].

Використанням найменування місця походження товару вважається застосування його на товарі, етикетках, упаковці, в рекламі, проспектах, рахунках, бланках та іншій документації, пов'язаної з введенням товару в цивільний оборот. Володар свідоцтва не має права надавати ліцензії на користування найменуванням місця походження товару іншим особам.

Розділ VI «Захист прав, що випливають з реєстрації географічного зазначення» закону, що розглядається визначає, що будь-яке посягання на права, що випливають з реєстрації географічного зазначення, передбачені статтею 17 закону, тягне за собою відповідальність згідно із законом, та

встановлює способи захисту прав [43].

Сучасний стан економіки характеризується стрімким розвитком господарських зв'язків, інтернаціоналізацією світового виробництва й споживання. Цей процес не обмежується виключно торговими відносинами, а включає промислове виробництво, сферу послуг і використання результатів інтелектуальної діяльності. Роль останніх незмірно зросла, що отримало вираз у тому, що результати інтелектуальної діяльності стали об'єктами економічного обороту поряд з традиційними об'єктами матеріального характеру. Серед результатів інтелектуальної діяльності особливе місце займає комерційна таємниця, як нематеріальний об'єкт товарного характеру, виступаючи як самостійний об'єкт суб'єктивного права.

Право на комерційну таємницю як право на результат інтелектуальної діяльності є виключне право особливого роду.

Стаття 505 ЦК України визначає комерційну таємницю як інформацію, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Кабінетом Міністрів встановлено перелік відомостей, що не становлять комерційну таємницю [46; 107].

О. М. Кравченко досліджуючи адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці зазначає, що, незважаючи на доволі розгалужену систему нормативно-правового забезпечення у сфері захисту комерційної таємниці, суттєвою прогалиною законодавчого регулювання у цій сфері є відсутність спеціального закону України «Про комерційну таємницю» [108, с. 194]. Суб'єктами відповідальності за розголошення комерційної таємниці може виступати за змістом ЦК України: особи, які зобов'язані дотримуватися комерційну таємницю відповідно до закону (договору). Це відноситься до договору комерційної концесії, оскільки за визначенням договір концесії

передбачає, зокрема передачу права інтелектуальної власності; особи, які неправомірно (тобто з порушенням закону) отримали відомості, що відносяться до комерційної таємниці, неправомірно їх розголосили або використали. Чинне законодавство зазначає, що органи державної влади зобов'язані охороняти комерційну таємницю (стаття 507 ЦК України).

Законодавство України передбачає захист прав інтелектуальної власності на сорти рослин і породи тварин, що регламентується Цивільним кодексом України (глава 42) і законом України «Про охорону прав на сорти рослин» [37; 46]. Розділ VI закону визначає захист прав на сорти. Вчинення без дозволу особи, яка має майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, будь-яких дій щодо цього сорту, що потребують дозволу згідно з положеннями статті 39 закону, вважаються порушенням майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин.

Суттєве значення для правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності відіграють рішення судів. Збільшення кількості та ускладнення конфліктів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, істотна, але далеко не головна обставина, що бралось до уваги законодавцем при розв'язанні питання про необхідність створення спеціалізованого суду, який вирішує суперечки у сфері інтелектуальної власності. Найбільш важливим фактором є специфіка зазначених суперечок, розгляд яких вимагає не тільки глибоких юридичних знань, а й уміння оцінювати технічні, наукові рішення. Спеціалізація суду дозволяє не тільки створити категорію суддів, які знаються на специфіці інтелектуальної власності, а й включити в штат фахівців різних галузей знань, що неможливо в рамках звичайних судів загальної юрисдикції. Рішення у сфері захисту інтелектуальних прав приймаються Конституційним Судом України, іншими судами. Наприклад, Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням асоціації «Дім авторів музики в Україні» щодо офіційного тлумачення положень пункту 7 частини першої статті 5 закону України «Про судовий збір» у взаємозв'язку з положеннями пункту «г» частини першої статті 49 закону України «Про авторське право і

суміжні права»; Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на промисловий зразок та прав на раціоналізаторську пропозицію і інші [109; 110].

Питання використання об'єктів інтелектуальної власності знайшли відбиток у главі 16 Господарського кодексу України.

Розглянувши нормативно-правове забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні, хочемо зробити висновки.

Стан правового регулювання відносин з приводу захисту інтелектуальної власності досяг рівня, коли не дотримання або ігнорування законодавства стає економічно недоцільним і небезпечним. Нормативно-правове забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні це встановлені законом юридичні інструменти, за допомогою яких здійснюється вплив на суспільні відносини у сфері захисту порушеного права інтелектуальної власності. Це обумовлено якісно новим рівнем розвитку літератури, художньої творчості, науки та техніки, що дозволив використовувати різні види результатів інтелектуальної діяльності (творчі, технічні, біологічні, економічні тощо) у цивільному обороті.

Інтелектуальні права утворюють галузь законодавства, проте в системі права їх необхідно розглядати як комплексний правовий інститут. Цивільне право, з цієї точки зору, слід вважати основною, але не єдиною галуззю, яка регулює сферу інтелектуальних прав. Нові суспільні відносини, розвиток суміжних галузей і правових інститутів в умовах євроінтеграції й інформаційного суспільства створюють необхідні передумови для формування на основі інституту інтелектуальних прав нової комплексної галузі права. Тому в довгостроковій перспективі реалізована в чинному законодавстві модель регулювання інтелектуальних прав нормами Цивільного кодексу України може стати перешкодою для формування стійких міжгалузевих зв'язків інституту інтелектуальних прав із суміжними сферами регулювання.

Висновки до I розділу

Правове регулювання творчої діяльності в XVII-XVIII століттях сформувалося під впливом трьох чинників: сприйнятим суспільною свідомістю цінностей епохи Просвітництва, що орієнтують на висхідну потребу в інформації; розвитком економічної теорії, яка сформулювала загальне поняття «ринку інтелектуальних продуктів»; виникненням романтичної концепції авторства, що культивувала поняття творчої індивідуальності.

Проблеми авторського права в XVIII – початок XX століть активно розглядалися не стільки юристами, скільки безпосередньо представниками творчої діяльності (філософами, літераторами, істориками, художниками і іншими), як правило, у контексті професійних інтересів. У результаті це зробило двоякий вплив на історію формування авторського права. З одного боку, роботи, що відображали погляди людей, які професійно займаються творчою діяльністю, сприяли розвитку правового регулювання щодо авторства та результатів інтелектуальної діяльності. Це зосереджує увагу законодавця на феномені творчості та індивідуальності автора-творця, що, своєю чергою, вплинуло на правотворчість та на правозастосовну практику.

З іншого боку, формулювання, запропоновані цими дослідниками, є скоріше образними, що досить широке трактування. Аналіз робіт у сфері авторського права XVIII – початок XX ст. дозволяє зробити висновок про те, що багато вчених не правознавців, займалися розробкою проблем авторського права, прагнули до того, щоб їхні міркування були зрозумілими тим, для кого вони призначені (тобто авторам, а не юристам) і, крім того, до дотримання загального стилю і краси складу, уникаючи повторного використання одних і тих же термінів, тому їх висловлювання слід тлумачити не буквально, а виходячи із загального контексту їх робіт.

Певна термінологічна неузгодженість пояснюється тим, що завдання цих дослідників була специфічними: вони писали тексти законів, намагалися

пояснити суть феномена, який зараз іменується інтелектуальною власністю. Тому буквальне тлумачення змісту їхніх робіт може призвести до неправильного або одностороннього розуміння поглядів на природу авторського права.

Методологія теорії права інтелектуальної власності має складний, комплексний характер, її сутність розкривається шляхом опису структури, що складається з трьох взаємопов'язаних і взаємообумовлених рівнів: науково-світоглядного, теоретичного та емпіричного. Науково-світоглядний (філософсько-правовий) рівень утворює певну методологічну установку, включає типи праворозуміння, обумовлений типом праворозуміння понятійно-категоріальний апарат, загальні методи та принципи дослідження.

Теоретичний рівень правової методології сфери інтелектуальної власності розкривається в системі засобів пізнання: методів, логічних прийомів і способів, організованих у певну ієрархічну структуру. Емпіричний рівень це методика вирішення конкретних пізнавальних завдань. Парадигмальний метод у структурі юридичної методології належить до теоретичного рівня, оскільки є можливістю для використання як загальнонаукового методу.

Правова дійсність, що розуміється як система реально наявних правових інститутів, виступає об'єктом пізнання сучасного правознавства. Вибір методологічних засобів безпосередньо залежить від розв'язання питання про те, до якої сфери належать явища правової дійсності: соціальної, психічної, державної, трансцендентальної чи іншої. У результаті застосування гносеологічних процедур, прийомів і методів конкретизується предмет пізнання, до якого включаються базові правові явища у сфері інтелектуальної власності, що вивчаються правознавством. Визнання визначального значення методу дослідження стосовно предмета дослідження в сучасній правовій науці дозволяє описати та пояснити явища правової реальності у всьому їх різноманітті, складності та взаємозумовленості, що характерно для правового регулювання захисту права інтелектуальної власності.

Об'єкт сучасного правознавства, у контексті захисту права

інтелектуальної власності адміністративно-правовими, цивільно-правовими й іншими засобами становить право як реальне, соціальне, культурне явище, що обумовлює необхідність розробки неklasичних соціологічних підходів, теорій і напрямів вивчення. Застосування системного методу дозволяє встановити, що право інтелектуальної власності представляє єдність реального та ідеального змістів, що визначають його сутність. Найбільш значущим для відділення правових явищ від інших соціальних феноменів є встановлення самостійної цінності права та виявлення правової структури.

Інтеграція України в Європейський Союз, вимагає постійного врахування змін умов правового регулювання діяльності у сфері інтелектуальної власності, а отже, вдосконалення цивільного і адміністративного законодавства в цій сфері. У таких умовах дослідження способів уніфікації права інтелектуальної власності як інструменту підвищення ефективності правового захисту прав інтелектуальної власності набувають особливої гостроти та актуальності. На наш погляд, основними тенденціями в розвитку сучасного права, зокрема права інтелектуальної власності, є адаптація, уніфікація й гармонізація законодавства та нерозривно пов'язане з ними досягнення та підтримання балансу приватних і публічних інтересів; вдосконалення механізмів правомірного використання. Зазначені тенденції взаємообумовлені.

Поширення використання об'єктів авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет призвело до розуміння необхідності розробки стандартів для здійснення й захисту авторських прав в інформаційно-телекомунікаційних мережах, уніфікації норм цього інституту. Баланс приватних і публічних інтересів особливо необхідний в умовах формування інформаційного суспільства, що передбачає необхідність трансформації національних і міжнародних норм про використання в мережі Інтернет результатів інтелектуальної діяльності.

Міжгалузеві зв'язки права інтелектуальної власності, які закріплені в чинному законодавстві, досить різноманітні та визначені окремими спеціалізованими законами. Серед суміжних щодо права інтелектуальної

власності галузей регулювання можна назвати трудове, податкове, митне, адміністративне та кримінальне право. Водночас для захисту прав інтелектуальної власності першорядне значення має рухливість і динамічний розвиток міжгалузевих зв'язків.

У контексті інтеграції до ЄС необхідна розробка продуманої, заснованої на принципі компліментарності стратегії щодо законодавчого регулювання конкурентних відносин у сфері інтелектуальної власності. Щоб уникнути негативних наслідків, що можуть виникнути через об'єктивні (необхідність балансування різних методів регулювання) і суб'єктивні (недостатня компетентність регуляторів, представників судової влади) фактори, доцільно проводити поступове впровадження і розширення використання інструментів правового захисту у контексті принципів інформаційного суспільства. Що може бути здійснене за допомогою закріплення переліку принципів на рівні закону з одночасним прийняттям більш детальної регламентації на рівні підзаконного акту.

Оскільки держава зацікавлена в конкурентоспроможності та інноваційному розвитку економіки, саме від неї повинна виходити ініціатива впровадження нових орієнтирів у правовому регулюванні захисту прав інтелектуальної власності.

Важливе значення для реформування системи регулювання захисту прав інтелектуальної власності мають не тільки правові, а й економічні, історичні, соціологічні та психологічні дослідження. Система регулювання інтелектуальної власності, до якої прагне ЄС, вільна від непримиренних протиріч й органічна для інформаційного суспільства, повинна відповідати критеріям балансу інтересів різних суб'єктів, гармонії міжгалузевих зв'язків, заснованої на фундаментальних правах людини та гнучкості використовуваних способів регулювання.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Характеристика механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні

Правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності неможливо без використання відповідного правового механізму, який певною мірою є провідником у справі втілення правової політики. У зв'язку з цим адміністративно-правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності зумовлює існування відповідного правового механізму. Потрібно відзначити, що предмет адміністративно-правового регулювання не є раз і назавжди даними. Він змінюється разом зі зміною соціально-економічних умов, в яких відбувається реалізації норм адміністративного права.

Зовнішнє середовище надає безпосередній вплив на предмет правового регулювання, зокрема, що розвивається в даній сфері. Як відмітив свого часу В.Б. Авер'янов, радикальні економічні перетворення в країні, перехід до ринкової економіки зумовили серйозні зміни в управлінській діяльності держави та її органів [111, с. 23].

У зв'язку з проведеними реформами змінювався сам предмет адміністративно-правового регулювання, коло суспільних відносин, що регулюються адміністративним правом. Слід визнати, що всі політичні й організаційні перетворення, так чи інакше, відбивалися на якості та структурі механізму правового регулювання. З огляду на це, звернемося до деяких догматичних аспектів механізму правового регулювання з метою з'ясування сутності та змісту адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності.

Потрібно сказати, що структура механізму правового регулювання

захисту прав інтелектуальної власності була предметом наукового аналізу, у зв'язку з цим скористаємося деякими теоретичними напрацюваннями, це допоможе розкрити заявлену проблему [112, 113].

Окремі проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні досліджували: О.І. Антонюк, Ю.Є. Атаманова, Д.В. Балух, О.І. Безпалова, М. В. Борута, Н.В. Бочаров, Є.В. Валькова, О.М. Волощенко, Ю.В. Гаруст, О. М. Головкова, Б.В. Деревянко, О.Ю. Дудченко, О.В. Зайчук, Р.С. Кірін, Т. А. Кобзева, Т.М. Кравцова, О.М. Куракін, В.І. Курило, І.В. Манцова, Л. Г. Олейнікова, М.Ю. Потоцький, Г.С. Римарчук, М.В. Старинський, А. А. Трофімчук, О.І. Харітонова, Ю.Ю. Чуприна, С.В. Ярошенко та ін.

Наприклад, А. І. Коваленко, досліджуючи особливості правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності, писав, що механізму правового регулювання в цьому випадку притаманні риси: непрямий характер правового впливу; прагнення забезпечити правову рівність основних економічних секторів; використання переважно цивільно-правових методів, які дають оперативний простір приватній ініціативі [115, с. 96].

При здійсненні правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності держава не повинна, власне, не може прямо втручатися у виробничу, комерційну діяльність суб'єкта господарювання. Він самостійно обирає вид і форму господарської діяльності, працює в умовах конкуренції, з огляду на кон'юнктуру ринку, запити споживача. Держава лише вимагає від суб'єкта господарювання дотримання законодавства. Проте, непрямий правовий вплив на економіку не виключає і більш жорсткої участі держави в процесах регулювання захисту прав інтелектуальної власності.

Держава може впливати на процеси пов'язані із захистом промислової власності, надавати прямий вплив з метою більш раціонального використання раціоналізаторських пропозицій, формувати інфраструктуру ринку промислової інтелектуальної власності, впливати на ринок мистецьких творів. У руках держави монополія на прийняття цілого ряду політичних рішень, які відбиваються на інтенсивності розвитку як захисту прав інтелектуальної

власності країни в цілому, так і окремих сегментів інтелектуальної власності.

За допомогою законодавства держава повинна створювати рівні економічні можливості не тільки для державного, а й для недержавного сектора в контексті захисту прав інтелектуальної власності. Усі суб'єкти господарювання реального сектора економіки та невиробничого сектора, повинні функціонувати в умовах єдиного конституційного та економічного простору. Тільки в цьому випадку зможемо мати справді конкурентну економіку, що ефективно розвивається, де інтелектуальній власності відведено основне місце в інноваційному розвитку.

Що стосується використання в механізмі правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності цивільно-правової складової, то потрібно визнати, що цивільне право має свій предмет у відповідній сфері правового впливу, але він не дуже великий. Не можна уявити сучасну економіку без розвитку фінансових відносин, дії принципу свободи договору творчої та науково-технічної діяльності.

Проте, головною галуззю права, яка може створити дієвий правовий режим для захисту прав інтелектуальної власності, є адміністративне право. Норми адміністративного права впливають на податки, ціни, стосуються питань інвестування, реєстрації авторських прав. Ці та ряд інших обставин зумовлюють цінність і соціальне призначення механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності.

О.С. Барладян зазначає, що під адміністративно-правовим захистом авторського права слід розуміти сукупність застосованих в адміністративному порядку юридичних засобів, спрямованих на здійснення уповноваженими органами (посадовими особами), а також суб'єктами авторського права відповідних процесуальних дій, адміністративно-правових засобів, які направлені на припинення незаконного посягання на авторські права; ліквідацію будь-яких перешкод під час їх здійснення; їх визнання, підтвердження або поновлення з притягненням винної особи до відповідальності [115, с. 126].

Нині в науці адміністративного права виділяють поняття «механізм адміністративно-правового регулювання» і «система адміністративно-правового регулювання», під якими розуміється сукупність юридичних засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на суспільні відносини. Особливостями цих засобів є: юридичний характер (саме тому вони є правовими); адміністративний характер (тобто мова йде про засоби впливу за допомогою норм адміністративного права); спрямованість на суб'єктів адміністративно-правового регулювання (тобто практичне значення даних норм, які призначені для вирішення певних завдань); можливість застосування примусової сили для забезпечення.

Йдеться про сукупність юридичних засобів, способів, елементів і стадій впливу на суспільні відносини. З погляду на дослідження С. В. Подоляка, який аналізує думки українських вчених щодо механізму адміністративно-правового регулювання, до них належать: принципи адміністративного права; норми адміністративного права; акти офіційного тлумачення та застосування; адміністративно-правові відносини, форми і методи адміністративно-правового регулювання [116, с. 96-98]. Крім цих елементів, механізм адміністративно-правового регулювання характеризується рядом інших елементів, пов'язаних з функціонуванням економічної системи, де є механізми захисту прав інтелектуальної власності. Однак підходити до адміністративно-правового механізму з суто позитивістської концепції права в межах цієї наукової роботи, ми не будемо. Залишимо питання на розгляд представникам соціології права. Окремі автори приписують до механізму адміністративно-правового регулювання форми та методи адміністративно-правового регулювання [117, с. 111].

Елементами механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності, як і будь-якого механізму адміністративно-правового регулювання, є: принципи адміністративного права; адміністративно-правові норми; акти офіційного тлумачення адміністративно-правових норм; акти застосування адміністративно-правових норм;

адміністративно-правові відносини. Варто зазначити, що оскільки за своєю природою механізм є поняттям динамічним, то елементи механізму (зокрема механізму адміністративно-правового регулювання) повинні розглядатися в сукупності, тобто як взаємопов'язаний процес.

У науці адміністративного права зазначається, що саме системність даного утворення дозволяє використовувати всю міць адміністративного права в регулюванні суспільних відносин. Саме такий підхід, у межах якого елементи механізму розглядаються в сукупності, у взаємодії і взаємному впливі, буде використовуватися при вивченні даного питання.

Об'єктом адміністративно-правового регулювання виступають досить різноманітні суспільні відносини. Відносини у сфері захисту прав інтелектуальної власності є лише однією зі сфер життєдіяльності людини, де застосовується адміністративно-правове регулювання. Виникає питання, чи не володіє механізм адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності певними особливостями. У науці зазначалося, що сучасні дослідження механізму адміністративно-правового регулювання не повинні ігнорувати характер й особливості суспільних відносин, що стають об'єктами впливу.

О. М. Коротун зазначає, що спеціальні закони та кодифіковані законодавчі акти визначають правові засади охорони суб'єктивних прав правовласників засобів індивідуалізації, права та інтереси інших учасників господарського обороту, товарів та послуг, встановлюють загальні правові засади охорони та спеціальні вимоги захисту, включаючи спеціальні правові положення щодо охорони окремих засобів індивідуалізації (торговельних марок, географічних зазначень, комерційних найменувань) [118, с. 153].

Сфера захисту прав інтелектуальної власності має особливості, які обумовлюють ряд певних властивостей механізму правового регулювання. Наприклад, якщо виявимо тут адміністративно-правові норми регулятивного характеру і охоронні норми, що встановлюють різного роду заборони й обмеження, то для даної сфери адміністративно-правового регулювання

характерні норми першої категорії. У науці адміністративного права не раз зверталася увага на те, що приватні засади захисту прав інтелектуальної власності вимагають не тільки обмеження дії заборонних механізмів у сфері захисту прав інтелектуальної власності, а й обмеження дії регулятивних.

Певні особливості механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності диктують використання непрямих важелів регулювання захисту прав інтелектуальної власності, скорочення дії імперативних норм.

Принципами адміністративного права є керівні засади, що виражають сутність адміністративного права, велика частина з яких закріплена в положеннях Конституції України. Крім загальних принципів адміністративного права, існують спеціалізовані принципи адміністративного права у сфері захисту прав інтелектуальної власності, частина з яких закріплена в тексті Конституції України. Серед них: принцип свободи підприємництва, або свободи економічної діяльності; принцип вільного переміщення товарів, фінансових засобів і послуг; принцип підтримки конкуренції; принцип рівності форм власності та забезпечення її захисту; принцип єдності економічного простору, принцип свободи інтелектуальної діяльності. Інакше кажучи, механізм адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності включає не тільки загальні принципи адміністративного права, але спеціалізовані принципи адміністративно-правового регулювання у сфері захисту прав інтелектуальної власності [119].

Як наслідок, діяльність суб'єктів адміністративно-правового регулювання – органів державної влади у сфері адміністративно-правового регулювання спрямовується щодо загальних орієнтирів і засад правотворчої, правозастосовчої та правоохоронної діяльності у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Варто зазначити, що такі принципи, невластиві для господарських відносин попереднього періоду розвитку захисту прав інтелектуальної власності, були впроваджені в правопорядок під впливом міжнародного права.

На формування цих принципів у національному правопорядку вплинула Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема Протокол № 1, який закріплює право на захист приватної власності у сфері інтелектуальної діяльності [120].

Водночас найбільш яскраву роль в механізмі правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності відіграють не універсальні міжнародні акти, а профільні міжнародні акти, що безпосередньо зачіпають співробітництво у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Серед них: Марракешська угода про створення Світової організації торгівлі, Договір про Європейський Союз [121; 122].

Принципи захисту прав інтелектуальної власності, керовані адміністративно-правовим регулюванням, закріплені в Конституції України, у міжнародно-правових актах, конкретизуються на рівні галузевих законодавчих і підзаконних актів. Наприклад, ряд аналогічних принципів адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності зазначено в законах України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» та «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» [123; 124].

Потрібно сказати, що, як і в Конституції України, у цих правових актах вказуються особливі принципи адміністративно-правового регулювання, властиві саме для сфери господарських відносин (підтримка конкуренції, забезпечення єдності економічного простору тощо), закріплюються основні права суб'єктів інтелектуальної власності.

Принципи адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності впливають на всі елементи механізму адміністративно-правового регулювання. Такий вплив можемо виявити в іншому елементі механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності – адміністративно-правових нормах. Точніше,

принципи адміністративно-правового регулювання конкретизуються в адміністративно-правових нормах. Можемо навіть визначити співвідношення адміністративно-правових принципів і норм у механізмі адміністративно-правового регулювання як відношення підпорядкування, або ієрархії.

Якщо припустити, що принципи як загальні, основоположні і досить абстрактно сформульовані правила містяться в Конституції України та міжнародно-правових актах, оскільки їх фундаментальний характер вимагає найбільш урочистої юридичної форми, то адміністративно-правові норми щодо практичної спрямованості можуть бути закріплені у вищих, з ієрархічної точки зору, актах і в підзаконних нормативних актах.

Якщо, на перший погляд, таку ієрархічну залежність між принципами та нормами можна не ідентифікувати, то при більш пильній увазі виявляється, що через свою абстрактність адміністративно-правові принципи на практиці не застосовуються, незважаючи на наявність юридичної сили. Їх практична реалізація опосередковується через адміністративно-правову норму. Наприклад, з принципу єдності економічного простору складно витягти будь-які певні нормативні приписи, що, за словами окремих авторів, створює проблеми в практичній реалізації цього принципу й дозволяє законодавцю закріпити окремі винятки з цього принципу за допомогою, наприклад, створення особливих економічних зон, але це не впливає на правовий режим захисту прав інтелектуальної власності.

Якщо на законодавчому рівні конкретизація абстрактно сформульованих принципів регулювання захисту прав інтелектуальної власності не очевидна, оскільки законодавець не досліджує свої рішення щодо конкретизації конституційного принципу, то інша справа спостерігається в судовій практиці.

На відміну від законодавця, суд приймає рішення на підставі закону або відповідно до Конституції (зокрема, коли мова йде про прийняття рішень Конституційним Судом), тобто відповідно до принципу законності.

Як наслідок, з динамічної точки зору механізм регулювання захисту прав інтелектуальної власності, який наразі триває, зокрема за допомогою

конкретизації абстрактних принципів, закріплених в Конституції, найбільш явним чином можна продемонструвати на прикладі судової практики Конституційного Суду.

Як зазначив Конституційний Суд в ухвалі від 03 червня 2004 року, держава має право і зобов'язана здійснювати у сфері відносин, пов'язаних з інтелектуальною власністю, контрольну функцію, яка за конституційно-правовою природою похідна від організаційного та регулювального впливу на суспільні відносини й властива всім органам державної влади в межах компетенції [125].

Для проведення державної політики щодо сприяння розвитку ринку інтелектуальної власності та конкуренції, попередження, обмеження й припинення монополістичної діяльності та недобросовісної конкуренції законодавцем з метою захисту прав і свобод громадян, що займаються інтелектуальною діяльністю (суб'єктів господарювання), ухвалені відповідні закони (наприклад, «Про захист економічної конкуренції» [126]).

Конституційні права та принципи регулювання захисту прав інтелектуальної власності отримують практичну реалізацію за допомогою закону, за допомогою конкретизації в законодавчих нормах. За позицією Конституційного Суду законодавець, має в цій сфері досить широку свободу розсуду.

Частиною механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності є конкретизація абстрактно сформульованих свобод, прав і принципів (які здебільшого закріплені в тексті Конституції України) в законодавстві, спрямованому на регулювання певної сфери захисту прав інтелектуальної власності. Надалі (на базовому рівні) механізм адміністративно-правового регулювання передбачає процес використання права, тобто конкретизації адміністративно-правових норм за допомогою застосування в конкретному випадку.

У результаті права, свободи і принципи, що регулюють відносини у сфері інтелектуальної діяльності, реалізуються в межах механізму, який можна

схарактеризувати як процес конкретизації, що проходить в кілька стадій і який умовно можна уявити як: правотворчість, тобто стадію, на якій відбувається конкретизація конституційних прав, свобод і принципів за допомогою видання нормативного правового акта; правозастосування, тобто стадію, на якій ці принципи реалізуються в межах конкретного випадку.

Такий процес можна схарактеризувати як рух від загального до конкретного, або від абстрактного до конкретного, де під дією інтерпретації правових норм державні органи влади дозволяють абстрактно сформульованим правам, свободам і принципам реалізуватися в кожному конкретному випадку. У результаті дію прав, свобод і принципів діяльності в інтелектуальній сфері, яку б абстрактну форму вони не брали, поширюється на весь правопорядок і виражається в адміністративно-правових актах (зокрема індивідуальних), що регулюють діяльність суб'єктів.

Таке твердження підтверджується, зокрема постановою Пленуму Верховного Суду України від 01 листопада 1996 року № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя», в якій вказується, що судам при розгляді справ слід оцінювати зміст закону чи іншого нормативно-правового акта, що регулює правовідносини, які розглядаються судом, в усіх необхідних випадках застосовувати Конституцію як акт прямої дії [127].

Інакше кажучи, попри свою абстрактність, положення Конституції, що стосуються насамперед основних прав і свобод, визначають зміст і застосування законів, діяльність законодавчої та виконавчої влади, місцевого самоврядування та забезпечуються правосуддям, тобто застосовуються навіть тими органами влади, які покликані здійснювати функції застосування права на базовому рівні індивідуальних актів.

Адміністративно-правові норми є первинними елементами адміністративного регулятивного впливу на суспільні відносини, оскільки саме вони, а не принципи, роблять безпосередній вплив на відносини суб'єктів інтелектуальної діяльності, а також на відносини останніх з органами державної влади. У процесі застосування предметного критерію до

формулювання дефініції адміністративного права основний акцент робиться на його функціональній складовій частині: це сукупність норм, що регулює адміністративно-правову діяльність органів публічної влади [128, с. 124].

Адміністративно-правовим нормам відводиться основна роль в регулюванні відносин, адже мова йде про правила безпосередньо керування діяльністю суб'єктів захисту прав інтелектуальної власності. Без них не може функціонувати жодна система регуляції соціальних відносин. Будь-які відносини за відсутності адміністративно-правових норм, зокрема відносини суб'єктів інтелектуальної діяльності, зможуть розвиватися тільки поза правовим полем, що позбавляє ці відносини таких переваг, як передбачуваність наслідків дій суб'єктів, або їх впорядкованість; обов'язковість, примусовість, забезпеченість відносин державним примусом; можливість надання судових гарантій тощо.

У межах механізму адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів інтелектуальної сфери дію адміністративно-правових норм має бути зведено до мінімуму, оскільки мова йде про діяльність автономних, незалежних від державної влади суб'єктів. Зазначений підхід відповідає поглядам Р. С. Мельника на предмет адміністративного права [129, с. 42-43].

Адміністративне право, публічне за своєю природою, втілює в юридичному режимі в найчистішому вигляді первинний за значенням централізований метод, який протиставляється диспозитивності методу цивільного права, властивого, зокрема відносинам автономно дієвих суб'єктів інтелектуальної сфери.

Заборонні та зобов'язальні імперативні норми характерні для кримінального й адміністративного права, коли диспозитивні – для цивільного права, тобто для відносин автономних від державної влади суб'єктів. Водночас як випливає з роз'яснень Конституційного Суду України, держава має право і зобов'язана здійснювати у сфері відносин інтелектуальної власності контрольну функцію.

Регулювання захисту прав інтелектуальної власності, яке здійснюється за

допомогою адміністративно-правових норм, що містяться в законодавчих нормативних актах і в підзаконних нормативних актах, ставиться в обов'язок органам державної влади. Виконання даної функції організаційного й регулювального впливу на сферу захисту прав інтелектуальної власності здійснюється за допомогою імперативних норм, які поширюють свою регулятивну дію не тільки на відносини у сфері діяльності органів влади, а й на відносини недержавних організацій, підприємств і установ.

Реалізація регулятивної й охоронної функцій адміністративного права у сфері захисту прав інтелектуальної власності є обов'язком органів влади. Як вже зазначали, у сучасному світі адміністративно-правове регулювання діяльності суб'єктів інтелектуальної сфери є багатоплановим і міжгалузевим явищем, адміністративно-правовий режим захисту інтелектуальної власності, з погляду на дослідження Н. В. Коваленко, особлива форма правового регулювання суспільних відносин, яка базується на поєднанні комплексу юридичних, організаційних і технічних процедур та адміністративно-правових засобів і визначає міру можливої й належної поведінки суб'єктів, надає особливої спрямованості суспільним відносинам у сфері публічної влади [130, с. 108-109].

Як наслідок, економічні відносини у сфері інтелектуальної власності не регулюються лише за допомогою виразу волі суб'єктів інтелектуальної діяльності, закріплених в автономно створеному правовому акті – договорі. Їхні стосунки також регулюються й адміністративно-правовими нормами, які передбачають: забезпечення публічних інтересів; односторонню дію на об'єкт регулювання; примусовість тощо.

У зв'язку з цим в науці адміністративного права пропонується проводити розмежування між охоронними адміністративно-правовими нормами, які спрямовані на підтримку інтелектуальної діяльності, і регулятивними нормами, які пов'язані з регулюванням діяльності недержавних комерційних організацій і громадських організацій, з вирішенням колективних суперечок, що виникають між громадянами, державними органами, органами місцевого самоврядування

та авторами й правовласником у сфері прав інтелектуальної власності.

Таке різноманіття адміністративно-правових норм у сучасному адміністративному праві пояснюється в науці розвитком автономної сфери ринкових відносин в інтелектуальній і творчій діяльності. Адміністративно-правові норми у вузькому сенсі слова є юридичним опосередкуванням, адже сутність адміністративного права полягає у виконанні.

Діяльність з адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності є правотворчість і правозастосування.

Будучи підзаконною, така діяльність реалізується здебільшого у рамках нормативних актів органів виконавчої влади. Останні, відповідно до ієрархічної піраміди актів державної влади розташовуються в цій ієрархії нижче актів законодавчої влади та Конституції, але вище суто правозастосовних (індивідуальних) актів [131, с. 35-36]. Як наслідок, така діяльність є правозастосовною в тому сенсі, що вона конкретизує положення законодавчих нормативних актів, а також норм Конституції України.

Адміністративно-правові норми, що містяться в нормативних актах виконавчої влади, повинні відповідати вищим нормам, що містяться в положеннях законодавчих актів, Конституції України. Зі свого боку, така діяльність це правотворчість тією мірою, в якій законодавчі акти залишають за органами виконавчої влади певну дискреційну можливість.

Органи виконавчої влади, крім необхідності імплементації нормативних вимог законодавчих актів, норм Конституції, мають досить широку автономію з кількісної і якісної точок зору, у визначенні заходів регулювання захисту прав інтелектуальної власності. На сучасному етапі, на думку О. С. Дніпрова, роль виконавчої влади вже не зводиться тільки до функціонування механізму «стримування та противаг». Сьогодні в Україні її роль набагато суттєвіша. Вона створює правові й політичні передумови реформування та трансформації права в усіх галузях народного господарства, пропонує реформаторські методи, покликана втілювати в життя [132, с. 97].

Наприклад, відповідно до закону України «Про основні засади

державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» визначення органів виконавчої влади, уповноважених на проведення державного нагляду, встановлення їх організаційної структури, повноважень, функцій і порядку діяльності здійснюються Кабінетом Міністрів України [133].

До повноважень органів виконавчої влади у сфері захисту прав юридичних і фізичних осіб-підприємців при проведенні державного нагляду (контролю) у тому числі належать: розробка та реалізація єдиної державної політики; організація державного нагляду (контролю); координація діяльності органів державного нагляду (контролю) у відповідній сфері контролю. Органи виконавчої влади (у цьому випадку Кабінет Міністрів України) мають широку свободу у визначенні умов проведення державного нагляду (контролю) суб'єктів господарювання.

Зазначена діяльність вищих органів влади, що реалізується за допомогою адміністративно-правових норм, є правотворчою в тому обсязі, в якому законодавець залишив за ними свободу у визначенні умов й інших аспектів проведення нагляду (контролю) діяльності суб'єктів господарювання. Правозастосовною така діяльність залишається в тому обсязі, в якому законодавець (або установча влада у випадку з конституційними нормами) обмежує свободу виконавчої влади в даній сфері.

Приклад цього закону найбільш показовий саме в частині застосування права, адже законодавець однозначно обмежив свободу виконавчої влади у визначенні умов й інших аспектів проведення нагляду (контролю) за діяльністю суб'єктів інтелектуальної діяльності за допомогою встановлення обов'язкових для імплементації в нормативних підзаконних актах виконавчої влади принципів захисту прав юридичних і фізичних осіб-підприємців, авторів і правовласників.

Діяльність органів виконавчої влади щодо встановлення адміністративно-правових норм у сфері регулювання при проведенні державного нагляду (контролю) діяльності суб'єктів в інтелектуальній сфері обмежена правами суб'єктів господарської діяльності, що зазначено у постановах Кабінету

Міністрів України «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством економічного розвитку і торгівлі», Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства [134; 135].

Встановлення адміністративно-правових норм є правозастосовною діяльністю в тій частині, в якій законодавчі та конституційні норми обмежують діяльність виконавчої влади з видання адміністративно-правових норм. Тим часом вона є правотворчою в тій частині, в якій законодавець й установча влада залишили за органами виконавчої влади свободу з регулювання окремих аспектів діяльності суб'єктів інтелектуальної діяльності. Відповідно адміністративно-правові норми мають певні особливості. Зокрема, вони характеризуються більш високим, ніж законодавчі або конституційні норми, рівнем конкретизації. Інакше кажучи, якщо конституційні норми і меншою мірою норми, встановлені законодавцем, носять досить абстрактний характер, то адміністративно-правові норми, що видаються органами виконавчої влади, більш конкретизовані. Іншою особливістю адміністративно-правових норм є досить широке коло органів, що володіють повноваженнями з видання таких актів.

Якщо законодавець або установча влада представляються в однині, то кількість органів виконавчої влади, наділених компетенцією з видання нормативних актів, в принципі не обмежена. Як наслідок, через численність авторів адміністративно-правових норм, тобто суб'єктів державного регулювання (суб'єктів виконавчої влади), їх кількість перевищує кількість нормативного матеріалу.

На думку В.В. Решоти, до джерел адміністративного права належать акти інших загальнодержавних органів, посадових осіб, що організаційно не входять до системи органів державної виконавчої влади чи органів місцевого

самоврядування, проте здатні врегульовувати адміністративні відносини й ухвалювати нормативні акти [136, с. 14].

Зокрема, встановлюються: можливість оскарження дій (бездіяльності) посадових осіб органів державного нагляду (контролю), які порушують порядок проведення заходів щодо нагляду; відповідальність органів державного нагляду (контролю) та їх посадових осіб при проведенні державного нагляду (контролю) за порушенням законодавства; неприпустимість стягування органами державного нагляду (контролю) плати з юридичних і фізичних осіб-підприємців при проведенні заходів нагляду, закріпленого на законодавчому нормативному рівні.

Найбільшу кількість актів органів виконавчої влади виявимо на нижчому (з точки зору ієрархії актів органів влади) правозастосовному рівні, оскільки, на відміну від нормативного адміністративно-правового матеріалу, індивідуальні акти, прийняті органами державної влади на основі й відповідно до нормативних адміністративно-правових актів, ухвалюються за кожним конкретним випадком.

Як наслідок, механізм адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності, проходячи кілька стадій конкретизації абстрактних принципів, прав і свобод, законодавчого та підзаконного нормативного матеріалу, замикається на базовому правозастосовному рівні у межах конкретного випадку. Причому до цієї категорії правозастосовних (індивідуальних) актів, що регулюють відносини суб'єктів інтелектуальної діяльності, доречно віднести правозастосовні акти органів виконавчої влади (видача ліцензій, накладення адміністративного штрафу) й органів судової влади, рішення якої завжди є правозастосовними.

Акти офіційного тлумачення адміністративно-правових норм є наступним етапом механізму реалізації адміністративно-правового регулювання у сфері захисту прав інтелектуальної власності, у межах якого проводиться конкретизація загальних, абстрактних нормативних приписів [137, с. 32]. Йдеться про офіційні документи державних органів влади, спрямованих на

інтерпретацію нормативних актів з метою роз'яснення змісту, або змісту норми права, тобто створених з метою правильного застосування права. Такі акти мають принципове значення для механізму адміністративно-правового регулювання, адже вони полегшують правозастосовний процес і дозволяють забезпечити правильне застосування адміністративно-правових норм в конкретному випадку. Вони можуть розроблятися органом виконавчої влади та приймають форму інструктивних листів, інструкцій, роз'яснень, наприклад, Інструкція з оформлення державними інспекторами з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України матеріалів про адміністративні правопорушення [138].

Найбільш цікавим, на наш погляд, є приклад актів офіційного тлумачення (інтерпретацій), що видаються вищими судовими органами влади. А. В. Кодинець зазначає, що складність розглядів спорів у сфері інтелектуальної власності, їх тривалість, відсутність подекуди єдиних судових підходів до вирішення цієї категорії спорів – ці чинники негативно впливають на рівень правової захищеності суб'єктів інтелектуальної власності. Розв'язання проблем захисту прав інтелектуальної власності є завданням правової системи та правозастосовної практики, першим кроком може бути ефективна діяльність спеціалізованого суду з розгляду та вирішення справ у сфері інтелектуальної власності [139, с. 12; 140].

Тлумачення адміністративно-правових норм органами судової влади є важливим елементом механізму адміністративно-правового, або, точніше сказати, юрисдикційно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності. Йдеться про невластиві для судових органів, тим більше системи континентального права, функції, що полягають у забезпеченні правильного й однакового застосування законів судами. Реалізація такої діяльності здійснюється за допомогою роз'яснення та тлумачення норм права й оформляється у вигляді прийняття постанов. Верховна Рада України, виходячи з власних уявлень про мету та завдання юридичного регулювання відповідних суспільних відносин, уповноважена створювати нові юридичні акти.

Можливості суду (судді) у цій сфері обмежені рамками чинних юридичних актів. Тобто суд (суддя) своїм рішенням може лише конкретизувати або доповнити юридичні акти [141, с. 55].

Мова не йде про нормативні повноваження вищих судів (Конституційного Суду України та Верховного Суду України), оскільки судові органи не мають у розпорядженні нормативної влади, а є за своєю природою органами застосування права. Йдеться про рекомендаційні акти, що узагальнюють правові позиції верховних судів. Ці повноваження вищих судів є цілком закономірними, якщо врахувати, що вони направляються підлеглим суб'єктам нижчим судам (у випадку з Верховним Судом України), або судам загальної юрисдикції (у випадку з Конституційним Судом України). Судовий захист прав суб'єктів інтелектуальної діяльності щодо деяких аспектів нині досить ефективний [142].

Облік Верховним Судом України судової практики нижчих судів є логічним, а її узагальнення та тлумачення в межах постанов Верховного Суду України досить зручним засобом гармонізації судової практики судів загальної юрисдикції [143].

Аналогічним чином поширюється дія правових позицій Конституційного Суду України на рішення судів загальної юрисдикції. Такі механізми конституційної юстиції, що забезпечують її взаємодію з судами загальної юрисдикції, як розгляд конституційності закону, що підлягає застосуванню судом у конкретній справі на її вимогу, дозволяють Конституційному Суду забезпечити імплементацію правових позицій в рішеннях судів загальної юрисдикції [144].

Механізм адміністративно-правового регулювання характеризується наявністю як мінімум двох взаємопов'язаних елементів: суб'єкта адміністративно-правового регулювання, який є регулятивним елементом у механізмі адміністративно-правового регулювання й об'єкта адміністративно-правового регулювання, на якого суб'єктом проводиться керівний вплив. Така взаємодія характеризується як правовідносини, особливістю яких в

адміністративному праві є регулювання адміністративно-правовими нормами, а також той факт, що такі відносини виникають у межах реалізації виконавчої влади, тобто характеризуються як відносини влади-підпорядкування.

Механізм адміністративно-правового регулювання це взаємодія двох елементів механізму, у межах якого суб'єктом такого механізму виробляється вплив на об'єкт (яким в рамках економічних відносин буде суб'єкт інтелектуальної діяльності). У межах цього механізму проводиться обмін інформацією між суб'єктом і об'єктом, який не володіє односпрямованим характером, попри адміністративно-правову природу регулювання, яка в принципі носить командний, або односпрямований характер. Виконання адміністративно-правових норм у межах механізму передбачає наявність зворотного зв'язку, хоча його рівень зведений до мінімуму.

Повною мірою це проявляється при використанні такої форми адміністративно-правового регулювання, як договір, де механізм відносин суб'єкта й об'єкта регулювання можна визначити як взаємодію, тоді як в цілому механізм адміністративно-правового регулювання визначається як вплив. Варто відзначити, що на використання адміністративним правом невластивих методів і механізмів регулювання правовідносин зверталася увага ще радянською наукою адміністративного права (В.Б. Авер'янов, Є.В. Додін та інші).

Зокрема, В.Б. Авер'янов зазначав, що концепція адміністративно-правових відносин складається з декількох видів, які: виникають у сфері державного управління; можуть мати місце між усіма суб'єктами адміністративного права в будь-якому поєднанні; діляться за співвідношенням прав і обов'язків учасників на дві групи: відносини влади-підпорядкування і відносини рівноправності [145, с. 86]. Останнє свідчить про те, що правові відносини з виконання норм адміністративного права, що виникають між суб'єктами права, не обов'язково мають вертикальну, імперативну природу влади-підпорядкування.

Водночас попри появу елементів рівноправності в адміністративно-

правових відносинах, вони продовжують характеризуватися нерівністю сторін. Адміністративно-правові відносини припускають існування правового зв'язку органу виконавчої влади з нижчим органом влади або іншим суб'єктом, який виконує управлінські функції (державні органи, посадові особи), а також й іншими, приватноправовими суб'єктами (юридичні особи, громадяни та ін.). Як у першому випадку, тобто правового зв'язку органу виконавчої влади щодо зв'язку з іншим органом влади і управління, так і другому випадку, тобто правового зв'язку органу виконавчої влади з приватноправовими суб'єктами, ієрархічний характер правовідносини влади-підпорядкування є в наявності. Якщо переважно ієрархічний характер таких відносин не порушує будь-яких питань у випадку з внутрішніми організаційними відносинами органів державної влади, то у моменті взаємодії (або, точніше, впливі на суб'єкт) з приватноправовими суб'єктами виникає проблема обмеження свободи дій органів державної влади з метою запобігання порушення прав і свобод суб'єктів інтелектуальної діяльності.

Як наслідок, питання взаємних прав і обов'язків учасників зазначених правовідносин має першорядне значення. Крім учасників адміністративно-правових відносин, воно, як і будь-яке правове відношення, характеризується набором взаємних прав й обов'язків цих суб'єктів, такими субсидіарними елементами, як відповідальність учасників і фактичні обставини (їх юридична кваліфікація).

Відповідно до прихильності правопорядку до основних прав і свобод людини і громадянина, такий елемент адміністративно-правових відносин варто розглядати як основний елемент правовідносини. Ряд законодавчих і підзаконних актів свідчить про високу увагу законодавця до цього аспекту адміністративного правовідносини, наприклад, закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» [146].

Механізм адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності включає сукупність юридичних актів і норм, які за

допомогою конкретизації діяльності органів державної влади знаходять застосування в діяльності суб'єктів інтелектуальної власності.

Під час дослідження характеристики механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності зроблено висновки.

Механізм правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності передбачає взяття до уваги правового становища суб'єкта й об'єкта регулювання; застосування в межах вертикальних відносин влади підпорядкування суб'єкта й об'єкта. Механізм адміністративно-правового регулювання характеризуються особливою увагою до забезпечення прав і свобод об'єкта правового регулювання – суб'єктів інтелектуальної діяльності. Про це свідчать принципи адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності.

Механізм адміністративно-правового регулювання передбачає наявність норм права, правовідносин, правозастосовних актів, інших засобів регулятивного впливу, які допомагають державі впорядковувати суспільні відносини, що складаються в певній сфері державного управління. Потрібно сказати, що стосовно предмета дослідження в структурі відповідного механізму присутній зазначений вище комплекс правових засобів. Тим часом для забезпечення реальної дії правового механізму регулювання захисту прав інтелектуальної власності необхідно враховувати обставини, викликані функціонуванням суто економічних законів, які не мають правову форму. Почасти саме цим зумовлюється особливість механізму адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності.

2.2. Методи та форми адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні

Методи адміністративно-правового регулювання, як правові засоби досягнення мети, вирішення завдань і виконання функцій, є складним явищем у теорії адміністративного права. На відміну від предмета адміністративно-правового регулювання, методи характеризують організацію, саму систему юридичних засобів і способів, за допомогою яких ці відносини регулюються.

У теорії адміністративного права методи адміністративно-правового регулювання є одним з основних критеріїв виділення відокремленого комплексу суспільних відносин. Їх ознаки виражаються в правовому статусі суб'єктів адміністративних відносин, підставах і порядку виникнення, зміни та припинення правовідносин, характері встановлення прав й обов'язків, способів захисту суб'єктивних прав і забезпечення виконання обов'язків.

Методи та форми адміністративно-правового регулювання, зокрема щодо захисту прав інтелектуальної власності розглядали в працях вчені: В. Б. Авер'янов, В.Г. Атаманчук, О.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, А.І. Берлач, О.Г. Братко, М.Г. Вербенський, О.П. Гетьманець, Й.І. Горінецький, К. Ф. Гуценко, С.Ф. Денисюк, С.С. Єсімов, І.В. Зозуля, І.О. Ієрусалимова, М. В. Ковалів, Т.Є. Кагановська, Н.В. Камінська, Т.О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А.Т. Комзюк, В.В. Конопльов, І.В. Кріцак, А.М. Куліш, Я. В. Лазур, Н.Ф. Лата, К.Б. Левченко, В. Я. Малиновський, Р.С. Мельник, О. І. Миколенко, Н. Л. Омельченко, П. В. Онопенко, О. І. Остапенко, М. П. Орзіх, В. Л. Ортинський, Т. О. Проценко, Н. М. Скрипченко, О.Л. Соколенко, С. Г. Стеценко, Л. П. Сушко, Ю.С. Шемшученко та ін.

Адміністративно-правове регулювання це цілеспрямований вплив на суспільні відносини у сфері державного управління системи адміністративно-правових засобів регулювання, закріплених в нормах чинного законодавства.

Основний вплив адміністративно-правового методу на ефективність

механізму адміністративно-правового регулювання проявляється на етапі правовідносини. Тут має значення, наскільки суспільні відносини, що склалися у сфері державного управління, сприяють виникненню юридичного факту, параметри якого задаються адміністративно-правовим методом.

Необхідно сказати, що питання про методи правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності це, перш за все, питання про якість відповідного впливу відносини у сфері інтелектуальної діяльності. Розгляд методів і форм адміністративно-правового регулювання є досить принциповим для предмета дослідження.

В.В. Юровська зазначає, що метод правого регулювання не є основною характеристикою галузі права, але специфічність примусу або поєднання його елементів в окремих випадках дозволяє диференціювати групи відносин не тільки за предметом правового регулювання, але й за методом. Адміністративне право є сукупністю норм, для якої є характерним не тільки предмет правового регулювання, але й власний метод правового регулювання, а точніше їх збалансована єдність [147, с. 21].

Під методами та формами адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності найчастіше розуміють способи, засоби або інструменти, що застосовуються державною владою для регулювання захисту прав інтелектуальної діяльності.

Йдеться про засоби, які використовуються державою, передусім виконавчою владою, з метою впливу за допомогою адміністративно-правового регулювання на відносини суб'єктів захисту прав інтелектуальної діяльності. Очевидно, що диверсифікованих господарських відносин, які характерні для сучасного світу, методів і форм є достатня кількість.

Перед розкриттям зазначеної проблеми наголосимо, що методи правового регулювання в юридичній науці розкриваються в різних аспектах. Однак, попри це, центральною проблемою методу правового впливу є проблема вдосконалення правового регулювання. У зв'язку з чим погляди на методи правового регулювання досить різноманітні. Як зауважив М. В. Толкачев,

методи адміністративно-правового регулювання як правові засоби досягнення цілей, вирішення завдань і виконання функцій утворюють складне явище в теорії адміністративного права [148, с. 37].

Класично, в науці адміністративного права виділяються наступні види методів адміністративно-правового впливу на суспільні відносини: припис, заборона й дозвіл. Існують альтернативні класифікації видів методів адміністративно-правового регулювання [149, с. 7-9].

Беручи до уваги особливість адміністративного права, яка полягає в організації саме владних відносин, для яких характерна нерівність суб'єктів правовідносин, підпорядкованість об'єкта суб'єкту адміністративно-правового регулювання, односторонній характер діяльності щодо адміністративно-правовому регулюванню, на наш погляд, в якості основного тут виступає імперативний метод.

В.Б. Авер'янов зазначає, що в адміністративно-правовому регулюванні, застосовується не один з двох класичних методів, а своєрідний метод особливого характеру, в якому органічно переплетені (змішані) елементи та ознаки як імперативного, так диспозитивного методу [150, с. 79].

Водночас якщо обмежити дослідження саме сферою регулювання економічних відносин суб'єктів інтелектуальної діяльності, виявимо, що саме в цій частині адміністративного права найбільш розвинений інший вид методу адміністративно-правового регулювання – диспозитивний [151, с. 61; 152, с. 76-77].

Виходячи з цього, класифікацію видів методів адміністративно-правового регулювання слід проводити саме на цій підставі, тобто імперативних або не імперативних засобів впливу адміністративного права на суспільні відносини у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності.

Адміністративно-правове регулювання щодо владного характеру, відрізняється примусовим, вертикальним характером, реалізується за допомогою обов'язкових приписів, має в розпорядженні для цього цілий арсенал адміністративно-правових засобів впливу на суспільні відносини.

Інтелектуальна діяльність, навпаки, будується на принципах автономії волі, свободи підприємницької діяльності та гарантії права приватної власності.

Тому, на перший погляд, адміністративно-правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності видається дещо суперечливим феноменом, де зіштовхуються, з одного боку, автономія, свобода і рівність, а з іншого – підпорядкування, розпорядження та регулювання. Поєднання таких суперечливих феноменів можемо наочно спостерігати при зіставленні цивільного та адміністративного права.

Цивільно-правове регулювання здебільшого спрямоване на забезпечення безпеки господарських відносин, а не на реалізацію економічної політики держави, і характеризується такими принципами, як автономія волі учасників господарських відносин, свобода договору, цивільно-правова відповідальність за дії. Воно, по суті, не є регулюванням відносин у сфері інтелектуальної діяльності, а лише створює межі взаємодії суб'єктів, необхідні для забезпечення прав і гарантій збереження власності.

Зі свого боку, адміністративне право є регулюванням у вузькому сенсі, адже воно безпосередньо впливає на суб'єктів за допомогою приписів, обмежень і заборон, керує діями з метою упорядкування господарських відносин, запобігання негативних наслідків на економіку, соціальний мир і безпеку. Воно має вертикальний характер; тут не враховується автономія або воля об'єкта регулювання; тобто тут явно виражений імперативний метод. На сьогодні адміністративне право, у контексті захисту прав інтелектуальної власності, взяло на озброєння невластиві інструменти, запозичені здебільшого з цивільного права [100; 153].

У сучасному світі, де економічні відносини у сфері інтелектуальної власності складні та диверсифіковані, державі доводиться з різних причин вдаватися до більш м'яких форм регулювання діяльності, властивим цивільно-правовими формами регулювання. Мова першочергово йде про різні інструменти правового регулювання, які характеризуються такими методами, як узгодження, стимулювання та переконання.

Найбільш яскравою невластивою для адміністративного права формою є договірна форма правового регулювання, застосування якої ми можемо зустріти у межах державно-приватного партнерства [154; 155, с. 81]. Як наслідок, в адміністративному праві сьогодні застосовуються не тільки властиві інструменти вертикального регулювання приписів і заборон, а й форми цивільно-правового – горизонтального регулювання, яким притаманні такі принципи, як узгодження волі й рівність сторін.

М.В. Іванова, розглядаючи охорону та захист прав інтелектуальної власності в Україні в новочасних дисертаційних дослідженнях, зазначає, що сучасним адміністративним правом властиві такі нехарактерні принципи, як: рівні засади учасників відносин, взаємна вигідність відносин, співробітництво державної влади та суб'єктів приватного сектора щодо захисту прав інтелектуальної власності [156].

Іншим відступом від принципів вертикального регулювання відносин за допомогою приписів і заборон, якими характеризується адміністративно-правове регулювання захисту прав інтелектуальної діяльності, є державна (фінансова або матеріальна) підтримка суб'єктів господарювання приватного сектора у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності. У межах різних програм підтримки підприємництва мова не йде про створення будь-яких розпоряджень для суб'єктів, а, навпаки, про створення стимулювання [157].

Приклади таких заходів можна виявити в межах податкового, митного, антимонопольного законодавства. Така підтримка може реалізовуватися за допомогою правових заходів (скасування ліцензування), так і суто організаційних та економічних заходів (надання фінансових субсидій). Як наслідок, тут виявимо невластиві адміністративному праву методи, які полягають в стимулюванні суб'єктів інтелектуальної діяльності.

Варто звернути увагу на такий метод регулювання відносин суб'єктів інтелектуальної діяльності, як делегування повноважень з регулювання відносин незалежним від державних органів суб'єктам. Найбільш характерним прикладом такого регулювання захисту прав інтелектуальної діяльності, де

воно здійснюється, по суті, не в рамках адміністративного права, а на принципах самоврядування, є саморегульовані організації Всеукраїнська асоціація представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) [158].

Така форма регулювання відносин суб'єктів інтелектуальної діяльності (далі – суб'єктів) не є у вузькому сенсі слова адміністративно-правова, про що свідчить сама назва «саморегульовані» організації [159]. Діяльність цих організацій полягає у встановленні стандартів і правил для суб'єктів підприємницької і професійної діяльності, контроль за дотриманням вимог зазначених стандартів і правил [160, с. 188].

Ідеться про діяльність з регулювання окремих суб'єктів захисту прав інтелектуальної власності власними засобами (саморегулювання). Така діяльність аналогічна адміністративно-правовому регулюванню в тому, що тут встановлюються стандарти та правила ведення господарської діяльності щодо інтелектуальної власності. Вона здійснюється не органами державної влади, а самими суб'єктами. Як наслідок, у наявності делегування адміністративно-правових повноважень з регулювання захисту прав інтелектуальної власності самим суб'єктам, або використання методу автономних рішень (метод узгодження), що не характерно для адміністративного права.

На думку А. В. Качура, це вимагає спеціального набору засобів регулювання, до яких належать патент, виключне право, дії з використання об'єктів інтелектуальної власності, ліцензійний договір тощо. Кожен із цих правових засобів показує певний спосіб правового регулювання, їх сполучення, які встановлюються законодавцем для ефективного розвитку господарських відносин у цій сфері [161, с. 57].

До цієї категорії методів регулювання в адміністративному праві необхідно віднести рекомендаційні та диспозитивні норми. Такий метод правового регулювання, коли норма не зобов'язує суб'єкта дотримуватися або надає суб'єкту кілька можливих варіантів поведінки, не властивий адміністративному праву.

У межах правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, сутність яких передбачає свободу волі й автономію прийняття рішень, застосування таких елементів здається цілком логічним. Попри те, що такий метод регулювання не властивий адміністративному праву, він також не властивий юридичним нормам взагалі, адже останні в принципі мають імперативний характер. Адміністративне право запозичує його для регулювання відносин, які характеризуються диспозитивними початками, а це цілком відповідає об'єкту такого адміністративно-правового регулювання.

Варто звернути увагу на економічні методи адміністративно-правового регулювання, які, як і всі попередні види методів регулювання захисту прав інтелектуальної діяльності, відступають від класичних канонів адміністративного права. Економічні засоби впливу в цій сфері відіграють досить важливу роль, але до реалізації необхідно підходити дуже продумано.

У цьому контексті йдеться про управління діями суб'єкта адміністративно-правового регулювання за допомогою його власної зацікавленості, яка часто полягає в матеріальній вигоді, а не встановленні приписів. Такі засоби впливу на суспільні відносини у сфері інтелектуальної діяльності досить часто застосовуються в адміністративному праві.

А.Ю. Нашинець-Наумова зазначає, що будь-який економічний показник містить в собі елементи адміністрування. Як, наприклад, жоден економічний метод не запрацює, поки не буде ухвалене відповідне адміністративне рішення [162, с. 57].

Сучасне адміністративне право не обмежується суто імперативними засобами впливу на суспільні відносини у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності. Крім імперативних норм, застосовуються диспозитивні методи, в рамках яких здійснюється узгодження з суб'єктами, і це цілком відповідає природі предмета й об'єкта регулювання – економічним відносинам у межах захисту прав інтелектуальної діяльності.

Як наслідок, в адміністративному праві почали застосовувати властивий цивільному праву інститут правового регулювання відносин – договір. Договір

є універсальним засобом правового регулювання різноманітних суспільних відносин, що складаються у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності [163]. Крім того, в ринковій економіці довели свою ефективність такі неімперативні заходи впливу на відносини суб'єктів, як економічні засоби впливу. Відповідні заходи, по суті справи, не є адміністративно-правовим регулюванням у вузькому сенсі слова, а скоріше засобом опосередкованого (економічного) впливу на поведінку суб'єктів інтелектуальної діяльності.

Вибір концепції адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності залежить від цілого ряду функціональних факторів. Для забезпечення публічних і приватних економічних інтересів держава вдається до встановлення заходів прямого адміністрування, наприклад щодо інтелектуальної власності у сфері [164; 165].

Категорію методів адміністративно-правового регулювання характеризують ознаки: адміністративно-правовий метод це статична складова способу правового регулювання суспільних відносин у сфері державного управління; містить ключові ідеї, принципи регулювання в різних галузях виконавчо-розпорядчої діяльності держави, створює загальну спрямованість юридичного впливу й є фактором, що утворює систему для правового інструментарію всередині галузі; включає методи управління, тією мірою, в якій вони піддані нормативно-правовій регламентації; має поміж різновидів галузі адміністративно-правовий метод.

Завершуючи розгляд зазначеної частини питання, зауважимо, що нині потрібно говорити про універсалізацію методів адміністративно-правового регулювання державного та недержавного секторів в контексті захисту прав інтелектуальної діяльності. Такий підхід відповідає Конституції України, створює рівні можливості для суб'єктів інтелектуальної діяльності, а це необхідно для формування справжнього режиму конкуренції.

Крім методів впливу державної влади на відносини у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності, в науці адміністративного права виділяються форми впливу. Йдеться про зовнішнє вираження адміністративно-правового впливу

щодо суб'єктів інтелектуальної діяльності, тобто про інструмент, за допомогою якого виражається адміністративно-правове регулювання.

Мета, завдання, функції та методи управління складають зміст адміністративно-правового регулювання, який проявляється в різних формах. Форма адміністративно-правового впливу на захист інтелектуальної власності має дуже важливе значення. Як зазначала свого часу О. Ш. Чомахашвілі, ефективність і дієвість рішень у сфері інтелектуальної власності тим вище, чим більше відповідає їм правова форма [166]. Зазначена точка зору прямо або побічно підтримується в науковій літературі.

У науковій літературі означеній проблемі надається особливе значення. Зокрема, О.Ю. Юр'єва виділяє кілька форм державного регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. Серед них: загальне нормативне регулювання захисту прав інтелектуальної діяльності; програмно-установчі способи регулювання захисту прав інтелектуальної власності (цільові програми); легалізація засобів регулювання захисту прав інтелектуальної власності (ліцензування); засоби підтримки та стимулювання діяльності суб'єктів інтелектуальної діяльності; контрольні методи регулювання захисту прав інтелектуальної власності (облік, перевірки, санкції) [167, с. 92].

Існує ряд альтернативних класифікацій форм державного регулювання та регулювання захисту прав інтелектуальної власності. Наприклад, виділяються економічні, правові та організаційні форми регулювання захисту прав інтелектуальної діяльності.

Як система форм адміністративно-правового регулювання пропонується визначати: видання нормативно-правових актів; видання ненормативних й індивідуальних правових актів; укладення договорів (наприклад, адміністративних договорів, міжнародних угод); вчинення юридично значущих дій або дій юридичного характеру на основі закону або на основі виданого правового акта управління.

Така багатолікість доктринальних класифікацій форм адміністративно-правового регулювання пояснюється відсутністю такої класифікації в

позитивному праві, що, своєю чергою, є цілком закономірним, тому що мова йде про суто наукове явище. Не будучи пов'язаними аналізом форм адміністративно-правового регулювання, запропонуємо власну класифікацію, де, з одного боку, буде запозичена класична класифікація видів форм адміністративно-правового регулювання (правова і неправова), а, з іншого боку, окремо будуть виділені економічні форми адміністративно-правового регулювання, використання яких найбільш характерне для сфери відносин інтелектуальної власності.

Така класифікація не зовсім відповідає канонам класичної логіки, оскільки будь-яка форма адміністративно-правового регулювання є правовою, вона враховує особливості сфери економічних відносин і сучасні тенденції у сфері регулювання захисту прав інтелектуальної діяльності [168].

Правові та організаційні (неправові) форми регулювання господарських відносин становлять два види форм регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, які класично виділяються в науці адміністративного права. Відзначається, що якщо перша має юридичний характер, адже виражається у вигляді правових актів, то друга стосується певних юридично значущих дій, які не виражаються у вигляді правового акту.

Юридичною та економічною значущістю володіє саме правова форма адміністративно-правового регулювання. Вона складається передусім у правотворчій діяльності органів державної влади, тобто у створенні правових норм, спрямованих на регулювання захисту прав інтелектуальної власності, за допомогою розробки та прийняття правових нормативних актів, а також правозастосовної діяльності. Як правило, до правових форм адміністративно-правової діяльності відносять видання нормативних та ненормативних (індивідуальних) актів, укладення договорів. Основною класифікацією форм адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності є поділ актів на нормативні та ненормативні.

Зазначена класифікація адміністративних актів близька до іншої класифікації видів форм адміністративно-правового регулювання за ступенем

юридичного висловлювання, де, зокрема, виділяються акти основні та такі, що базуються на них, або похідні від перших. Така класифікація форм адміністративно-правового регулювання дещо відрізняється від розподілу на нормативні та ненормативні. Попри те, що основні акти завжди нормативні, похідні від них не обов'язково є індивідуальними і можуть мати нормативний характер. Яскравим прикладом цього може бути співвідношення закону й нормативного підзаконного адміністративного акту. На підзаконному рівні приклади нормативної форми адміністративно-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності численні.

Серед них зустрінемо акти державних органів влади; акти, спрямовані на регулювання захисту прав інтелектуальної власності в цілому, і окремих її напрямів; акти, що стосуються регулювання захисту прав інтелектуальної власності при транскордонному переміщенні.

Крім нормативної форми адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності, така діяльність здійснюється у вигляді індивідуальних, тобто персоніфікованих адміністративно-правових актів. Серед індивідуальних правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів, можна назвати не тільки класичні для адміністративного права акти, що містять конкретні приписи й заборони щодо певної особи (наприклад, накладення адміністративного штрафу), і згадані диспозитивні форми правового регулювання. Ці акти приймаються на державному (центральному) рівні й на рівні місцевих органів влади, носять яскраво виражений правозастосовний характер.

Є. В. Валькова зазначає, що система форм адміністративно-правового регулювання у сфері захисту прав інтелектуальної власності складається з: правових форм, до яких належить видання нормативно-правових актів, видання ненормативних індивідуальних правових актів, укладання адміністративних договорів, міжнародних договорів та вчинення інших юридично значущих дій, та неправових форм – організаційних дій та виконання матеріально-технічних операцій [170, с. 63].

Варто зазначити, що адміністративно-правовому регулюванню властиво виражатися у вигляді індивідуальних актів, оскільки за своєю природою ця діяльність здійснюється органами виконавчої влади, тобто на підзаконному, а точніше, правозастосовному рівні. Особливо ця якість проявляється на низовому правозастосовному рівні, де представникам влади доводиться приймати рішення по конкретному випадку, справі або спору.

У межах такої діяльності адміністративним органам доводиться брати до уваги конкретні фактичні обставини справи й кваліфікувати їх з юридичної точки зору; визначати застосовуваний до такого випадку нормативний матеріал; приймати відповідне індивідуальне рішення у справі. До таких форм адміністративно-правового регулювання можна віднести приклади індивідуальних адміністративних правових актів: видача патенту; накладення адміністративного штрафу за порушення законодавства про інтелектуальну власність; реєстрація прав на об'єкт інтелектуальної власності.

У науці адміністративного права до індивідуальних, персоніфікованих форм адміністративно-правової діяльності органів державної влади відносять форми захисту прав і законних інтересів суб'єктів інтелектуальної діяльності, розглядаються правові спори, що виникають, застосовуються заходи адміністративно-правового примусу до фізичних і юридичних осіб, вживаються спеціальні примусові засоби та методи впливу. О. М. Правоторова зазначає, що, здійснюючи свої функції, публічна адміністрація має можливість використовувати всі найпоширеніші види форм адміністрування суспільних відносин публічною адміністрацією [171, с. 126].

Договірна категорія правових форм індивідуального адміністративно-правового регулювання може бути представлена прикладами угоди, що укладається між органами державної влади та суб'єктами інтелектуальної діяльності. У сучасній практиці адміністративно-правового регулювання дана адміністративно-правова форма використовується у сфері освіти [172].

Така категорія правових форм адміністративно-правового регулювання відносин інтелектуальної власності, хоча належить до індивідуалізованих

(персоніфікованим) форм правового регулювання, тобто спрямована на регулювання конкретних об'єктів, відрізняється від зазначених вище форм тим, що тут мова йде про двосторонні або багатосторонні адміністративно-правові акти, а не про односторонні.

У науці нерідко виділяється правоохоронна форма адміністративно-правового регулювання, яку, на наш погляд, простіше віднести до індивідуальних форм адміністративно-правового регулювання. Йдеться про здійснення наглядово-контрольної управлінської функції. У межах цієї форми захищаються права й законні інтереси суб'єктів, розглядаються спори, що виникають у сфері інтелектуальної власності, застосовуються заходи адміністративного правового примусу до фізичних і юридичних осіб, застосовуються спеціальні примусові засоби та методи впливу. У контексті дослідження Н.А. Горбової «Природа державного контролю (нагляду) та генезис його законодавчого визначення», мова йде про прийняття актів, спрямованих на регулювання конкретних ситуацій, тобто індивідуальних актів, що не має сенсу, на наш погляд, виділяти в окремий вид форм адміністративно-правового регулювання [173].

Договірна форма адміністративно-правового регулювання, яка властива регулюванню у сфері відносин інтелектуальної власності, де необхідно врахувати інтереси суб'єктів господарювання, автора, правовласника, дозволяє запропонувати й іншу класифікацію форм адміністративно-правового регулювання.

Необхідно відзначити, що адміністративний договір як форма регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності починає розвиватися. Під такою тенденцією є теоретичні та практичні підстави. Як зазначає В. Р. Біла, інтерес представляє проблема адміністративного договору, який виступає однією з форм здійснення численними суб'єктами управлінських дій, а формування адміністративно-договірної теорії безпосередньо пов'язано з розвитком адміністративного права. Нормативна конструкція поняття адміністративного договору справила значний вплив на теорію договірної

регулювання публічних відносин, під час подальшого вдосконалення якої варто виходити принаймні з двох аксіом: адміністративний договір є лише частиною договірних форм регулювання публічних відносин; публічна адміністрація може діяти як у публічно-договірних, так і в приватно-договірних формах [174, с. 46].

Особливості формування таких правових актів, як договори, де беруть участь два або більше суб'єктів, дозволяють виділити договори в особливу, властиву адміністративного права форму регулювання, адже у межах такої форми регулювання проводиться за допомогою узгодження, а не одностороннього волевиявлення. З наведеного випливає, що класифікацію форм адміністративно-правового регулювання можна здійснити за суб'єктним висловом на односторонньо виражені, двосторонні, багатосторонні (адміністративно-правові договори) форми.

Варто звернути увагу на таку класифікацію форм адміністративно-правового регулювання, як класифікація за особливостями об'єкта інтелектуальної власності. Тут мова йде про класифікацію форм адміністративно-правового впливу в залежності від форми інтелектуальної власності: авторські та суміжні права промислової власності, засоби індивідуалізації товарів і послуг.

Зазначена класифікація носить особливий інтерес для адміністративно-правового регулювання у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності, адже саме тут виявимо найбільш різноманітні форми власності (об'єкти адміністративного впливу) і, як наслідок, знайдемо найбільшу кількість видів форм адміністративно-правового регулювання в межах такої класифікації.

Особливої актуальності набув такий розподіл видів форм адміністративно-правового регулювання як класифікація за мірою результату, що досягається адміністративно-правовим регулюванням. Згадана класифікація виділяє позитивне регулювання або реакцію на негативні явища у сфері державного управління.

Вона представляє інтерес не стільки у зв'язку з тим, що дозволяє

виділити особливості адміністративно-правового регулювання у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності, скільки ефективність адаптації національного законодавства, передбаченого Договором про асоціацію України і Європейського Союзу. Очевидно, що кількість актів, спрямованих на корегування національного законодавства, значно зросла, що, робить цю класифікацію видів форм адміністративно-правового регулювання актуальною на сьогодні.

Варто звернути увагу на класифікацію правових форм з ініціативи застосування, де виділяються такі форми адміністративно-правового регулювання, як прийняття актів органами адміністративної влади за власною ініціативою або ініціативою вищих органів влади, з одного боку, прийняття актів з ініціативи інших суб'єктів (зокрема, суб'єктів інтелектуальної діяльності), з іншого боку.

Така класифікація форм адміністративно-правового регулювання становить інтерес для суспільних відносин у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності, оскільки на низовому рівні адміністративно-правового регулювання багато актів, спрямованих на регулювання відносин суб'єктів, приймається з ініціативи суб'єктів інтелектуальної діяльності. Такі акти в переважній більшості випадків мають індивідуальний характер.

До виду адміністративно-правових форм регулювання, здійснюваного з ініціативи органів державної влади, належать всі нормативні акти, а також такі акти індивідуального характеру, які нерідко стосуються правоохоронної форми адміністративно-правового регулювання, тобто коли щодо суб'єктів застосовуються заходи адміністративного примусу; використовуються примусові засоби та методи впливу.

Інші класифікації видів форм адміністративно-правового примусу викликають інтерес для дослідження адміністративно-правового регулювання у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності, становлять інтерес для досліджень адміністративного права взагалі або для досліджень теорії права. Тому не будемо їх розглядати, а лише згадаємо про них.

Наприклад, диференціація форм адміністративно-правового регулювання на внутрішні – спрямовані на організацію внутрішнього функціонування органів влади, і зовнішні – спрямовані на організацію відносин із зовнішніми суб'єктами, тобто, які не входять в систему управління, становить інтерес для загальної теорії адміністративного права.

З точки зору адміністративно-правового регулювання така класифікація дозволяє відзначити, яке безпосереднє значення для регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, мають тільки зовнішні форми регулювання, оскільки вони звертаються до автономних (зовнішніх) приватних суб'єктів інтелектуальної діяльності.

Обмежений інтерес для дослідження адміністративно-правового регулювання у сфері захисту прав інтелектуальної власності має диференціація форм адміністративно-правового регулювання, як розподіл на словесні та конклюдентні.

Має другорядний інтерес для дослідження класифікація форм адміністративно-правового регулювання на підставі характеру та методів розв'язання питань компетенції, коли виділяються процедурні (наприклад, підготовка й прийняття управлінського рішення) і процесуальні (наприклад, щодо адміністративного провадження) форми адміністративно-правового регулювання.

Особливий інтерес представляє виділення економічних форм адміністративно-правового регулювання, адже вони мають першорядне значення при регулюванні суспільних відносин суб'єктів інтелектуальної діяльності. У науці адміністративного права існують аналогічні підходи до аналізу форм адміністративно-правового регулювання у сфері захисту (охорони) прав інтелектуальної діяльності [174].

Якщо з логічної точки зору зазначені види адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності можна класифікувати у межах згаданих вище форм адміністративно-правового регулювання, то у контексті економічного дослідження адміністративно-правового регулювання

захисту прав інтелектуальної власності економічні заходи мають першорядне значення. Тому виділення такого виду форм адміністративно-правового регулювання представляє особливий інтерес. До цієї форми адміністративно-правового регулювання можна віднести правові акти, які не виділяються в класичних класифікаціях видів форм адміністративно-правового регулювання.

Особливості сфери економічних відносин вимагають виділення альтернативних класифікацій форм адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної діяльності, відходу від класичного розподілу форм на правові та неправові, або організаційні та матеріально-технічні.

До економічної форми адміністративно-правового регулювання можна віднести всі ті заходи адміністративно-правового регулювання, які спрямовані на вдосконалення умов ведення бізнесу, заохочувальної інтелектуальної діяльності, реалізуються за допомогою прогнозування та програмування державного регулювання з урахуванням інтересів економічного розвитку держави. О.В. Тронько зазначає, що нині роль політики адміністративно-правового регулювання в господарській системі є надзвичайно великою і має усталені форми [175, с. 126].

До даної категорії форм адміністративно-правового регулювання можна віднести програмно установчі способи регулювання захисту прав інтелектуальної власності (цільові програми), засоби підтримки та стимулювання діяльності суб'єктів господарювання (дотації, кредити, пільги).

До економічних форм адміністративно-правового регулювання відносимо заходи суто рекомендаційного характеру й ті нормативно-правові акти, які передбачають вжиття заходів фінансового характеру та виражаються в грошовому еквіваленті. Прогнозування та планування є найбільш обґрунтованим прикладом для виділення економічних форм адміністративно-правового регулювання в окремий вид, оскільки вони виражаються у вигляді програмних документів, не носять нормативного характеру, але водночас не можуть бути віднесені до індивідуальних правових актів.

Державна підтримка є одним з видів економічної форми адміністративно-

правового регулювання захисту прав інтелектуальної діяльності, вона є специфічною формою державного регулювання захисту прав інтелектуальної власності, може здійснюватися за допомогою правових, економічних та організаційних форм. Однак, на перший погляд, вона не відрізняється особливостями, що дозволяють виділити в окрему економічну форму адміністративно-правового регулювання. Водночас особливістю державної підтримки, на відміну від інших форм державного регулювання, за допомогою яких встановлюються певні межі діяльності суб'єктів господарювання, державна підтримка спрямована на розширення можливостей суб'єктів інтелектуальної діяльності, виражається в матеріальній (фінансовій) формі. Державна підтримка може бути виділена в окрему економічну форму адміністративно-правового регулювання.

На думку І.Ф. Коваль, у відносинах інтелектуальної власності значення державного регулювання економічних процесів зумовлене потребами реалізації й захисту публічного інтересу, зокрема у сфері інноваційного розвитку країни, захисту конкурентного середовища від недобросовісності суб'єктів ринку, зловживання виключними правами. Такі засоби пов'язані із державним регулюванням інноваційної діяльності, державним замовленням на науково-технічну продукцію, державним контролем за діяльністю у сфері використання об'єктів інтелектуальної власності тощо [176, с. 8].

Проаналізувавши методи та форми адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності, ми дійшли висновків.

Побудова системи заходів захисту права інтелектуальної власності на основі форм і методів адміністративно-правового регулювання здійснюється під впливом об'єктивних і суб'єктивних факторів. До об'єктивних основ побудови необхідно відносити межі цивільно-правового регулювання, яке повинно здійснюватися у відношенні: правового становища учасників відповідних відносин; підстав виникнення інтелектуальних прав; порядку здійснення інтелектуальних прав. До суб'єктивних основ необхідно відносити рівень усвідомлення доцільності застосування загальних засад рівності,

автономії волі й майновій самостійності до регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності.

Загально-правова інтеграція заходів (методів і форм) захисту права інтелектуальної власності в контексті адміністративно-правового регулювання об'єктивний факт, викликаний системними властивостями правового регулювання, під яким розуміється вплив на суспільні відносини правил, забезпечених правовими санкціями, здатних надавати вплив на поведінку людей шляхом встановлення суб'єктивних прав і покладання юридичних обов'язків. В основі формування системи методів і форм адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності лежить система загальних дозволів і загальних заборон в праві. Галузева диференціація методів і форм захисту права інтелектуальної власності характеризується тенденцією розвитку таких правових засобів, і метою розвитку правової системи.

З урахуванням різноманітності суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності методи адміністративно-правового регулювання пропонується розділити на універсальні методи адміністративно-правового регулювання у сфері інтелектуальної власності та спеціальні методи адміністративно-правового регулювання у сфері захисту інтелектуальної власності. Під універсальними пропонується розуміти методи адміністративно-правового регулювання, що застосовуються до суспільних відносин, об'єктами яких є права на визнані в Україні результати інтелектуальної діяльності, незалежно від статусу правовласника.

Під спеціальними методами регулювання у сфері інтелектуальної власності пропонується розуміти методи адміністративно-правового регулювання, що застосовуються лише до суспільних відносин, об'єктами яких є права на окремі результати інтелектуальної діяльності.

2.3. Структура та повноваження органів, що здійснюють адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні

Правовідносини, що виникають у сфері інтелектуальної діяльності не обмежуються взаємодією між суб'єктами господарювання, авторами, правовласниками. У процесі використання об'єктів інтелектуальної власності виникають публічні відносини, в яких беруть участь державні органи.

У такому випадку держава реалізує нормотворчу (регулювальну) та контрольну функції, що проявляється у встановленні загальнообов'язкових правил поведінки для учасників на ринку об'єктів інтелектуальної власності та здійсненні контролю за їх дотриманням, забезпечуючи баланс публічних і приватних інтересів авторів, правовласників і держави, виступаючи інструментом досягнення мети законодавця та особи, яка застосовує право в широкому сенсі.

В адміністративно-правовому механізмі захисту прав інтелектуальної власності важливе місце займають органи, які, реалізуючи повноваження, забезпечують охорону. Організація управління завжди передбачає створення певної системи державних органів, що проявляється в необхідності врегулювання статусу управлінських суб'єктів і їх взаємин.

В юридичній науці існує позиція, згідно з якою реалізація управлінської компетенції вимагає організаційного забезпечення органу управління, правової організації діяльності підрозділів і відповідних суб'єктів, що обіймають посади, юридичного закріплення організаційної структури, форм, методів і процедур функціонування.

Реалізація Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, зумовила реформування правового регулювання інтелектуальної власності, захисту та охорони прав інтелектуальної власності та системи органів, які забезпечують захист прав

інтелектуальної власності.

Реформування системи публічного управління у сфері захисту прав інтелектуальної власності в Україні здійснюється в контексті розвитку адміністративно-правової регламентації, в основу якої покладено принципи загального та специфічного характеру. Загальні принципи адміністративної регламентації (принцип легітимності, субсидіарності, гласності, відкритості діяльності органів публічної влади, можливості здійснення публічного управління з використанням інформаційно-комунікаційних технологій) в поєднанні зі специфічними принципами (принцип адекватності заходів адміністративної регламентації, загальної (недискримінаційної) регламентації, усунення надмірності публічних функцій, прямого-зворотного зв'язку) лежать в основі трансформації органів влади, з урахуванням зростаючих потреб національної економіки в інноваційному розвитку на основі впровадження інтелектуальної власності.

Розвиток адміністративної регламентації в системі органів публічного управління захисту прав інтелектуальної власності визначається загальними (залежність від розвитку нормативно-правової бази) і приватними (залежність від рівня фінансового і інформаційного забезпеченості, рівня професійної підготовки державних службовців) відмінними особливостями організації.

Загальні особливості обумовлюються, з одного боку, необхідністю підвищення якості публічного управління за допомогою оптимізації й регламентації виконання функцій і надання послуг, з іншого – розробки ефективної структури органів публічного управління. Приватні особливості визначаються специфікою розвитку функцій регламентації публічного управління щодо об'єктів інтелектуальної власності.

Пов'язані з загальними й приватними особливостями сучасні тенденції розвитку адміністративної регламентації сфери захисту прав інтелектуальної власності характеризуються розширенням сфери застосування адміністративно-правового регулювання, доповненням новими інформаційно-комунікаційними технологіями в наданні адміністративних послуг, підвищенням

результативності діяльності державних службовців.

О.М. Коротун зазначає, що суб'єкти публічної адміністрації, що забезпечують захист прав суб'єктів інтелектуальної власності, мають низку прав і обов'язків, які окреслені нормами Конституції України, спеціальними та іншими законами, а також підзаконними нормативно-правовими актами, вирішують у процесі практичної діяльності поставлені завдання, забезпечують адміністративно-правове регулювання, застосовуючи правові засоби нормотворчого, розпорядчого характеру, надають адміністративні послуги, а в разі необхідності застосовують до порушників, які незаконно використовують об'єкти права інтелектуальної власності або вчиняють інше правопорушення щодо права інтелектуальної власності, заходи державного примусу та адміністративної відповідальності [177, с. 116].

Насамперед необхідно розглянути повноваження у сфері регулювання адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності, що належать законодавчим органам України, які в силу прямої вказівки Конституції України здійснюють нормативну творчість у встановленій сфері. Для врегулювання відносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності держава за допомогою прийняття нормативно-правових актів встановлює правила поведінки суб'єктів цих відносин.

Верховна Рада України як орган законодавчої влади здійснює розробку та прийняття законів, що встановлюють правові норми, що регулюють відносини у сфері інтелектуальної діяльності. Для підготовки і експертизи проектів законів, визначення бюджетних зобов'язань держави у сфері інтелектуальної власності в Верховній Раді утворено Комітет з культури. На свої засідання і слухання Комітет запрошує в міру необхідності експертів і фахівців, представників громадськості. У Комітеті з питань науки і совіти діяв підкомітет з інтелектуальної власності.

У складі Верховної Ради ІХ скликання питання інтелектуальної власності розглядає Комітет з питань економічного розвитку. Підкомітет з питань розвитку конкуренції та рівних умов для бізнесу має предмет відання –

інтелектуальну власність [178]. На розгляді Комітету з питань економічного розвитку знаходяться законопроекти, що стосуються регулювання інтелектуальної діяльності.

17 грудня 2019 року Комітет з питань економічного розвитку Верховної Ради України провів парламентські слухання «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні», де розглядався проект Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020–2025 роки [179].

Реалізація державної політики щодо захисту прав інтелектуальної власності здійснюється органами виконавчої влади. Вищим органом виконавчої влади в Україні є Кабінет Міністрів України, який забезпечує проведення в Україні єдиної державної політики у сфері захисту й охорони інтелектуальної власності.

У складі Кабінету Міністрів України питаннями інтелектуальної власності відає Міністр розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

Кабінет Міністрів України відповідно до закону України «Про Кабінет Міністрів України» затверджує положення про центральні органи виконавчої влади, приймає управлінські рішення щодо державних підприємств, які здійснюють реєстраційні та наглядові повноваження у сфері інтелектуальної власності в Україні, спрямовані на розвиток захисту прав інтелектуальної власності [180].

Кабінет Міністрів України своїми постановами визначає систему і структуру центральних органів виконавчої влади, зокрема тих, що здійснюють безпосереднє регулювання у сфері інтелектуальної діяльності.

У системі органів державної влади, що здійснюють правове регулювання інтелектуальної діяльності, важливе місце займає Президент України, який визначає напрями державної політики. Президент України – глава держави і гарант Конституції, зокрема у сфері прав громадян на об'єкти інтелектуальної власності. Норми права, що регулюють відносини у галузі інтелектуальної

власності закріплюються в указах Президента, наприклад Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, а також реалізуються за допомогою висунутих законодавчих ініціатив. Реалізацію завдань з підготовки, аналізу й експертизи законодавчих ініціатив здійснюють радники з питань інтелектуальної власності, що працюють в апараті Офісу Президента і науковими співробітниками Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук Національної академії наук України [140; 181].

У галузі інтелектуальної діяльності завданнями державної політики є систематизація, розширення й розвиток набутого досвіду використання об'єктів інтелектуальної власності, наукового та інформаційного потенціалу в контексті інтелектуальної діяльності й освітньому процесі. Президентом України здійснюється державна підтримка сфери інтелектуальної діяльності.

Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні передбачає реформування системи управління у сфері інтелектуальної власності [157].

Одночасно зі створенням й удосконаленням нормативно-правової бази у сфері інтелектуальної власності в Україні сформована й розвинена інституційна база, необхідна для забезпечення набуття, здійснення та захисту прав інтелектуальної власності. Нині інституційна база захисту прав інтелектуальної власності включає державні органи, установи та структури, що наділені прямими і непрямыми функціями та відповідальністю у сфері інтелектуальної власності, та судові органи.

Органи виконавчої влади:

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України;

Міністерство внутрішніх справ України;

Міністерство охорони здоров'я України;

Міністерство культури України;

Державна податкова служба України;

Державна митна служба України;

Державна служба з питань безпечності харчових продуктів ветеринарна та захисту споживачів України;

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру;

Державне агентство з питань мистецтв і мистецької освіти;

Державне агентство України з питань кіно;

Фонд державного майна України.

Державні органи зі спеціальним статусом:

Рада національної безпеки і оборони України;

Генеральна прокуратура України;

Служба безпеки України;

Антимонопольний комітет України;

Органи судової влади:

Верховний Суд України;

Вищий суд з питань інтелектуальної власності;

апеляційні та місцеві суди.

У серпні 2016 року розпочалася інституціональна реформа сфери державного управління правової охорони інтелектуальної власності з реалізації постанови Кабінету Міністрів України про ліквідацію Державної служби інтелектуальної власності України, функції якої передано до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [182].

Переважним напрямом функціонування з моменту зародження Державної служби інтелектуальної власності стала контрольна-наглядова діяльність за дотриманням правил, що встановлюються вищими органами державної влади, хоча служба наділялася й іншими повноваженнями з надання адміністративних послуг і здійсненню надвідомчого контролю. Контрольно-наглядовий характер компетенції був переважним [183].

Закордонна практика державного управління показала попит на ланки державного управління, на які покладаються контрольна-наглядові повноваження в найбільш важливих галузях і сферах державного управління,

що має привертати увагу вчених для пошуку можливих варіантів оптимізації державно-управлінських структур в Україні.

Водночас необхідність системного удосконалення організації та функціонування Державної служби інтелектуальної власності України не викликає сумнівів. Якщо виявляється неефективність діяльності державних служб, то виникає питання про їх реорганізацію, що передбачає значну зміну організаційної структури апарату органу виконавчої влади, в який вони включені. Разом з тим докорінне перетворення стійких управлінських структур не відповідає вимозі забезпечення стабільності державного управління і може зумовити тривалий період пристосування новостворених структур до нових умов функціонування.

Безпосередню функцію з регулювання інтелектуальної діяльності здійснює Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (далі – Мінекономіки), чия діяльність контролюється Кабінетом Міністрів України. У системі органів державної влади Міністерство є центральним й основним органом виконавчої влади, що здійснює адміністративно-правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні. Відповідно до Положення про Міністерство одним із основних завдань Мінекономіки є забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності [184].

Мінекономіки не тільки контролює діяльність спеціальних державних органів у сфері інтелектуальної діяльності в Україні, а й забезпечує фінансування та надає підтримку в розвитку. Державне регулювання у сфері інтелектуальної власності націлене на забезпечення, перш за все, правових, та економічних умов безперешкодного функціонування ринкових відносин у сфері інтелектуальної власності, захист учасників ринку від монополій й одночасно зниження адміністративного тиску на підприємців.

У Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України безпосередню функцію з регулювання інтелектуальної діяльності здійснює Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності. Положення

про департамент затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 28 грудня 2019 року № 842 [154].

До завдань Департаменту розвитку сфери інтелектуальної власності можна віднести: державна підтримка, організація, розвиток інтелектуальної діяльності, створення умов для використання об'єктів інтелектуальної власності в інноваційній сфері; визначення основних напрямів, методів, механізмів і форм реалізації принципів державної політики у сфері правового регулювання захисту прав інтелектуальної діяльності; державний нагляд і контроль у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності.

Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності відповідно до покладених на нього завдань реалізує повноваження:

1. Нормативно-правове регулювання. Розробляє та затверджує Статут Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності», Статут Державної організації «Українське агентство з авторських і суміжних прав», Статут державної організації «Національний офіс інтелектуальної власності»; Положення про державних інспекторів з питань інтелектуальної власності; бере участь в розробці програм адаптації національного законодавства у сфері інтелектуальної діяльності відповідно до плану реалізації Договору про асоціацію України і Європейського Союзу; здійснює уніфікацію підприємницького й антимонопольного законодавства, законодавства про захист прав споживачів щодо законодавства про інтелектуальну власність [186-188].

2. Управління у сфері інтелектуальною діяльністю. У ході реалізації Програми Кабінету Міністрів України, Договору про асоціацію України і Європейського Союзу, нормативно-правових актів стратегічного планування приймає рішення про розвиток інституційного середовища.

3. Наглядово-контрольні повноваження Департаменту розвитку сфери інтелектуальної власності щодо інтелектуальної діяльності полягають у наступному: моніторинг законодавства у сфері авторських і суміжних прав, промислової власності, засобів індивідуалізації, усунення порушень

законодавства, нагляді щодо законодавства про авторські та суміжні права, промислову власність, про засоби індивідуалізації; захисту прав інтелектуальної власності у вигляді їх запобігання й припинення. Нагляд та контроль реалізується державними інспекторами з питань інтелектуальної власності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства.

4. Кадрові повноваження (визначені чинним законодавством, постановами Кабінету Міністрів України та Положенням про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства).

24 травня 2018 року відповідно до наказу № 718 Міністра економічного розвитку та торгівлі було утворено державну організацію «Національний офіс інтелектуальної власності» (НОІВ) – орган державної системи правової охорони інтелектуальної власності, визнаний на національному рівні, що здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності, визначені законодавством та статутом [189].

Напрями діяльності Національного офісу інтелектуальної власності:

- наукові дослідження у сфері інтелектуальної власності, моніторинг сучасного стану науки й освіти у сфері інтелектуальної власності, що передбачає проведення комплексного аналізу сучасних можливостей науково освітнього потенціалу в Україні, виявлення прогалин, проблем і перспектив, та формування чіткого плану-стратегії розвитку науки й освіти у сфері інтелектуальної власності;

- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності, формування навчально-наукових центрів інтелектуальної власності, аж до створення Національної Академії інтелектуальної власності за сприяння Всесвітньої організації інтелектуальної власності;

- створення мережі Центрів підтримки технологій та інновацій;

- розроблення Національної стратегії інтелектуальної власності (напрацювання загальних напрямів стратегії розвитку інтелектуальної власності

в Україні; участь у розробленні пропозицій щодо удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності;

- упровадження правил Всесвітньої організації інтелектуальної власності про посередництво, проведення заходів з питань інтелектуальної власності [190].

О. В. Духовна зазначає, що реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності триває вже третій рік, хоча реалізація Концепції планувалася протягом 2016 року та I кварталу 2017 року. Зміни, які мають відбутися, не зовсім узгоджуються з проголошеним у Концепції підходом щодо Національного органу інтелектуальної власності [191].

Я. В. Журавель, досліджуючи нормативно-правовий рівень оптимізації системи центральних органів виконавчої влади в Україні, зазначає, що нормативно-правовий рівень оптимізації центральних органів виконавчої влади має два субрівні: концептуальний і функціональний. Концептуальний субрівень має основний, установчий характер, є нормативно-правовим базисом діяльності центральних органів виконавчої влади. Функціональний субрівень має допоміжний, доповнювальний характер, в межах якого здійснюється нормативно-правове регулювання повноважень і функцій центральних органів виконавчої влади в певних сферах суспільно-державної життєдіяльності [192, с. 75].

З метою розв'язання концептуальних питань діяльності Національного офісу інтелектуальної власності Верховна Рада України прийняла закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» [146].

Національний орган інтелектуальної власності (далі – НОІВ) – державна організація, що входить до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, визначена на національному рівні Кабінетом Міністрів України як така, що здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності, визначені цим Законом, іншими законами у сфері інтелектуальної власності, актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує

формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та статутом, і має право представляти Україну в міжнародних та регіональних організаціях [146].

На офіційному веб-сайті Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» зазначено, що у Пояснювальній записці до законопроекту № 2255 зазначено, що відповідна державна організація буде створена на базі Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» [193].

Водночас закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» у контексті створення Національного офісу інтелектуальної власності не передбачає у статті 2 «Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності» захист прав інтелектуальної власності.

Закон дає легальне визначення державної системи охорони інтелектуальної власності – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, НОІВ і сукупність наукових, освітніх, інформаційних та інших відповідної спеціалізації державних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності [146].

Концептуальне розв'язання питань правової охорони інтелектуальної власності без розв'язання питань захисту прав інтелектуальної власності, як показує досвід країни Європейського Союзу, не забезпечить ефективність інтелектуальної діяльності. Доцільно внесення доповнень до нормативно-правових актів (Додатки А; Б; В; Д; Е; Ж).

Певний вклад у захист прав інтелектуальної власності здійснює Рада з питань інтелектуальної власності, до складу якої входять заступники керівників: Мінекономіки, міністерств юстиції, фінансів, внутрішніх справ,

оборони, освіти і науки, охорони здоров'я, культури, соціальної політики, Національної поліції, Державної податкової служби, Служби безпеки та інші [194]. Остання інформація про засідання Ради з питань інтелектуальної власності датована 21 травня 2019 року [195].

До структури організацій щодо захисту прав інтелектуальної власності слід віднести й мережу недержавних організацій, яка включає:

- творчі спілки (Національна спілка письменників України, Національна спілка театральних діячів України, Національна спілка кінематографістів України, Національна спілка художників України, Національна спілка майстрів народного мистецтва України, Національна спілка архітекторів України, Національна спілка композиторів України, Спілка фотохудожників України, Національна спілка журналістів України, Всеукраїнська спілка кобзарів, Спілка рекламистів України, Всеукраїнська музична спілка, Спілка дизайнерів України, Український фонд культури, Національна ліга українських композиторів);

- недержавні інституції (Всеукраїнська асоціація патентних повірених; Коаліція з питань захисту прав інтелектуальної власності; Українська група Міжнародної асоціації з охорони промислової власності; Міжнародний центр правових проблем інтелектуальної власності (м. Київ); Антипіратський союз України; Українська юридична група; Авторсько-правове товариство, громадська організація «Всеукраїнське агентство авторів» [196, с. 69].

МВС України відповідно до Положення про Міністерство внутрішніх справ здійснює забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, у порядку та у способи, передбачені законодавством, здійснює заходи щодо захисту об'єктів права інтелектуальної власності від протиправних посягань [197].

Активну участь у захисті прав інтелектуальної власності беруть Експертна служба МВС України та Національна поліція.

Національна поліція відповідно до закону України «Про Національну поліцію» забезпечує права і свободи людини, протидію злочинності [198].

В. О. Криволапчук та Є. В. Филь досліджуючи захист прав

інтелектуальної власності Національною поліцією та МВС України, зазначають, що у структурі Національної поліції є два підрозділи, що забезпечують захист прав інтелектуальної власності, зокрема Департамент захисту економіки (ліквідований 2 вересня 2019 року, але організаційно-штатна структура залишена), який брав участь у проведенні заходів із запобігання й виявлення кримінальних правопорушень у сфері економіки та інтелектуальної власності та Департамент кіберполіції, який уповноважений протидіяти порушенням прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет [199, с. 41; 200; 201].

Для забезпечення експертної діяльності з питань інтелектуальної власності у Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі (ДНДЕКЦ) МВС України сформовано відділ досліджень у сфері інтелектуальної власності лабораторії досліджень у сфері інформаційних технологій. У Експертній службі МВС України працюють фахівці, що проводять експертні дослідження за фактами порушення прав на об'єкти промислової власності, авторського права і суміжних прав, комерційної таємниці, ноу-хау, дослідження ознак контрафактності лазерних компакт-дисків, аудіокасет і відеокасет [199, с. 42; 202].

Міністерством регулярно проводяться оперативно-профілактичні заходи, як операція «Інтелект» й інші тощо, з відпрацювання суб'єктів ринку інтелектуальної власності, під час яких одними із пріоритетних напрямів роботи визначено протидію реалізації та виготовленню фальсифікованої продукції з використанням знаків для товарів і послуг відомих українських і закордонних виробників, боротьбу з Інтернет піратством.

Суттєвим недоліком щодо захисту прав інтелектуальної власності є відсутність нормативно-визначеного підрозділу у складі кримінальної поліції Національної поліції, на який покладено захист прав інтелектуальної власності. Водночас доцільно зауважити, що у зазначених вище нормативно-правових актах немає прямих вказівок щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Митний кодекс України передбачає заходи митних органів щодо

сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України (глава 57).

Частина 7 пункту 4 зазначає, що Державна митна служба відповідно до покладених на неї завдань вживає заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час провадження зовнішньоекономічної діяльності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів [203].

Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» передбачає, що правовласник, який має підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені його права на об'єкт права інтелектуальної власності, має право безоплатно подати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності з метою реєстрації такого об'єкта в митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону [204].

Питання захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон включені до Глави 9 Розділу IV «Інтелектуальна власність» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [54].

Зокрема, ст. 250 Угоди про асоціацію «Заходи на кордоні» містить положення щодо визначень термінів «товарів, які порушують право інтелектуальної власності», «контрафактні товари», «піратські товари».

Органи Державної митної служби України відповідно до статті 476 «Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності» Митного кодексу України мають право притягати до адміністративної відповідальності за порушення охоронюваних законом

прав інтелектуальної власності.

Реалізація функції захисту прав інтелектуальної власності здійснюється митними органами на стадіях до і після випуску товарів. Митний контроль після випуску товарів здійснюється митними органами протягом трьох років з дня закінчення перебування товарів під митним контролем.

Заходи щодо захисту митними органами прав на об'єкти інтелектуальної власності засновані на інституті призупинення випуску товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, за наявності ознак порушення законодавства про інтелектуальну власність.

Інститут призупинення випуску товарів митними органами отримав свій подальший розвиток в умовах реалізації Договору про асоціацію України і Європейського Союзу як нового рівня інтеграції в зв'язку з розширенням компетенції митних органів. Призупинення переміщення можливе тільки на етапі розмитнення товарів, на наш погляд, є більш ефективною мірою захисту з точки зору забезпечення публічних інтересів (інтересів держави, споживачів тощо).

Захист митними органами прав на об'єкти інтелектуальної власності має ряд особливостей, які відрізняють її від рівня захисту аналогічних прав на внутрішньому ринку. Такі особливості пов'язані зі специфікою проведення митного та експортного контролю, з можливістю моніторингу потоків товарів через митний кордон, з відомчим забезпеченням розглянутого механізму, можливістю оцінки його ефективності.

Державна податкова служба України, реалізуючи повноваження передбачені Податковим кодексом України та Положенням про Державну податкову службу України, здійснює заходи направлені на захист прав інтелектуальної власності. При виявленні порушень законодавства у сфері інтелектуальної власності органи Державної податкової служби України відповідно до статті 254 Кодексу України про адміністративні правопорушення мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення за статтею 51-2 «Порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності» [84; 203].

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Державна служба є спеціально уповноваженим органом щодо визначення меж географічних місць, з якими пов'язані особливі властивості, певні якості та інші характеристики товарів.

Міністерство культури і інформаційної політики України відповідно до Положення про Міністерство культури та інформаційної політики відповідає за формування державної політики у сфері кінематографії, культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей, державної мовної політики й інформаційної політики, спеціально уповноваженим органом для визначення та контролю особливих властивостей, певних якостей та інших характеристик виробів художніх народних промислів [208].

Згідно з пунктом 22 статті 3 одним з основних завдань Міністерства є вживання заходів для забезпечення захисту об'єктів права інтелектуальної власності, реалізації авторських і суміжних прав з питань, що належать до компетенції Міністерство культури й інформаційної політики України.

Якщо до недавнього часу зростання економіки асоціювалося переважно з технологічним та інноваційним розвитком у технічних галузях, то з обранням Україною курсу на перехід до інформаційного суспільства сфера культури виходить на якісно новий рівень розвитку та комунікацій. Надання культурних послуг перетворюються в індустрію культури. Культура сприяє стимулюванню творчості та інновацій. Нині важливим завданням Міністерства культури та інформаційної політики стає активізація заходів направлених на захист прав інтелектуальної власності у сфері авторських і суміжних прав, та художньої творчості в контексті укріплення унікальних місцевих традицій і звичаїв, заохочення процесу відродження та розвитку традиційних для України народних ремесел.

Державне агентство України з питань кіно є ще одним центральним

органом виконавчої влади України, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури України. Цей орган видає державні посвідчення на право розповсюдження й демонстрування фільмів і при здійсненні цієї діяльності вживає заходи із захисту об'єктів права інтелектуальної власності, реалізації авторських і суміжних прав.

Міністерство охорони здоров'я України здійснює формування державної політики у сфері захисту інтелектуальної власності та доступу до лікарських засобів. Це міністерство є спеціально уповноваженим органом щодо визначення та контролю особливих властивостей, певних якостей та інших характеристик товарів відносно продуктів харчування, продовольчої сировини та мінеральних вод [209].

Особливу роль при розв'язанні правових питань у сфері захисту прав інтелектуальної власності виконує Рада національної безпеки і оборони України. Це координаційний орган при Президентові України, який погоджує й здійснює поточний контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони. У поточному році на засіданні Ради одними із питань, що розглядались Президентом України, були проблеми захисту прав інтелектуальної власності та вплив на інноваційну політику держави [210].

Служба безпеки України бере участь у розробленні та здійсненні заходів із забезпечення захисту державної таємниці, сприяння в збереженні комерційної таємниці, запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Членство у Світовій організації торгівлі та проголошений Україною курс на інтеграцію до Європейського Союзу потребує забезпечення надійного захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності на рівні, який існує в економічно розвинених країнах Європейського Союзу у процесі реалізації авторських і суміжних прав, промислової власності, засобів індивідуалізації, що проявляється в процесі конкурентної боротьби.

Суттєвий вплив на інноваційну привабливість України відіграє

ефективний захист конкуренції та захист прав інтелектуальної власності, що здійснюється Антимонопольним комітетом України. Органи Антимонопольного комітету забезпечують захист інтересів суб'єктів господарської діяльності від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів права інтелектуальної власності.

Органи судової влади забезпечують захист прав та законних інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності у судовому порядку.

Систему органів судової влади складають суди загальної юрисдикції та суд конституційної юрисдикції (Конституційний суд України). Суди загальної юрисдикції утворюють єдину систему судів, до якої входять місцеві суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд України.

Суди загальної юрисдикції розглядають спори у сфері інтелектуальної власності, які виникають у цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних правовідносинах. У порядку цивільного судочинства вирішуються спори, стороною в яких (позивачем чи відповідачем) виступає фізична особа без статусу суб'єкта підприємницької діяльності, а предметом спору є захист прав інтелектуальної власності чи визнання прав інтелектуальної власності недійсними.

У порядку господарського судочинства вирішуються спори, сторонами в яких виступають юридичні особи та фізичні особи-підприємці, а предметом спору є захист прав інтелектуальної власності чи визнання прав інтелектуальної власності недійсними.

Юрисдикція адміністративних судів поширюється на правовідносини, що виникають у зв'язку із здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій. У порядку адміністративного судочинства вирішуються спори у сфері інтелектуальної власності, пов'язані із набуттям цих прав на підставі їх державної реєстрації, а саме, у випадку коли позивач оскаржує рішення органів реєстрації.

Особливе місце займає Вищий суду з питань інтелектуальної власності.

Збільшення кількості та ускладнення конфліктів, пов'язаних із захистом

прав інтелектуальної власності, істотна, але не головна обставина, яка бралася до уваги законодавцем при вирішенні питання про необхідність створення спеціалізованого суду, який вирішує суперечки у сфері інтелектуальної власності. Найбільш важливим фактором є специфіка таких суперечок, розгляд яких вимагає не тільки глибоких юридичних знань, а й уміння оцінювати технічні, наукові рішення. Установа спеціалізованого суду дозволяє не тільки створити категорію суддів, які знаються на специфіці інтелектуальної власності, а й включити в штат фахівців різних галузей знань, що неможливо у межах звичайних судів загальної юрисдикції. Таке організаційне рішення дозволяє підвищити якість і оперативність розгляду спорів, забезпечити однаковість судової практики.

Виділення Вищого суду з питань інтелектуальної власності в самостійний судовий орган обумовлено наступними обставинами.

По-перше, наявність спеціальної підсудності суду, поряд з родовою та територіальною. По-друге, тісний зв'язок між правилами підвідомчості справ і спеціальної підсудності. По-третє, очевидний відхід при визначенні компетенції суду від традиційних для господарських судів критеріїв підвідомчості. Навіть незважаючи на спеціалізований характер підсудності суду, його незалежність від суб'єктного складу правовідносин, що слугують предметом розгляду, для вирішення питання про наявність компетенції з розгляду певної справи визначальним є зв'язок цієї справи з конкретною сферою інтелектуальних прав, а не з економічною діяльністю.

Значущість інтелектуальної власності, її вплив на всі сфери економічного та суспільного життя на національному та на міжнародному рівнях обумовлює необхідність активної участі у функціонуванні Національної системи інтелектуальної власності наукових установ.

Доцільно відзначити вклад Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук. Як приклад можна привести наукову доповідь директорки О. М. Орлюк «Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції» датовану 2016 роком, яка

пропонувала введення відповідальності за патентний тролінг й інші порушення, що зазначено в законах прийнятих у 2020 році [221; 222].

Розглянувши структуру та повноваження органів, що здійснюють адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні доцільно зробити висновки.

Логіка функціонування механізму управління передбачає, що особливості його розгортання визначаються змістом конкретних функцій, для реалізації яких такий механізм призначений, саме інформація про такі функції виступає вихідною передумовою конструювання механізму. В описаних умовах визначеність функцій і їх несуперечливість є значущими умовами, що зумовлюють можливість управлінського впливу, який виробляється за допомогою правових засобів, що забезпечують реалізацію цих функцій, і підтримку цього механізму в функціональному стані.

Принципове значення для зміни параметрів побудови та функціонування апарату держави у сфері захисту прав інтелектуальної власності набуває навіть не той факт, що функції держави ускладнюються, а та обставина, що при цьому вони стають менш узгодженими. Зокрема, функцією держави у сфері захисту інтелектуальної власності є охорона прав і свобод людини та громадянина й забезпечення публічного інтересу.

2.4. Адміністративна відповідальність у системі захисту прав інтелектуальної власності в Україні

Виникнення поняття система захисту прав інтелектуальної власності є закономірним історичним процесом. Основу системи складає нормативно-правова база, яка визначає основні напрями діяльності щодо захисту прав інтелектуальної власності, норми матеріального права, які б мотивували учасників системи на досягнення цілей, інформаційно-комунікаційні можливості органу виконавчої влади, наділеного певними обов'язками й повноваженнями, реалізація яких здійснюється за допомогою застосування

адміністративно-управлінських функцій.

Під системою захисту прав інтелектуальної власності слід розглядати суворо регламентований та упорядкований процес організаційно-адміністративних і правових заходів впливу законодавчої, виконавчої та судової влади при визначенні порушення авторських і суміжних прав, прав промислової власності, прав на об'єкти індивідуалізації.

Особливістю системи є унікальність кожного елемента системи захисту прав інтелектуальної власності – цивільно-правового, кримінально-правового та адміністративно-правового захисту. Кожен елемент ототожнюється з правовими нормами, що володіють особливостями щодо природи встановлення, правового закріплення. Однак, у комплексі вони створюють збалансовану систему, яка розглядає інтелектуальну власність з точки зору її конституційно-правового значення, як основи подальшого розвитку суспільства, заснованого на знаннях, творчості, свободи її вираження.

Диференціація захисту права власності за галузями не перешкоджає тому, щоб захист даного права здійснювався комплексно. Навпаки, різна галузева приналежність норм про захист права інтелектуальної власності дозволяє застосовувати їх одночасно, не турбуючись про виникнення конкуренції відповідних засобів захисту. Якби вони перебували в межах єдиного інституту, довелося б окремо розв'язати питання про те, який засіб захисту підлягає пріоритетному застосуванню.

Захист права інтелектуальної власності в процесуальному сенсі це правомірна діяльність уповноважених суб'єктів, зокрема державних органів, щодо застосування способів захисту, що здійснюється в разі, коли є перешкоди в здійсненні правових можливостей, що становлять суб'єктивне право інтелектуальної власності.

Одним з найбільш поширених і обґрунтованих в цивілістиці є поділ способів захисту на заходи захисту та заходи відповідальності, які відрізняються по підставах застосування, соціальним призначенням і виконуваних функцій, принципам реалізації та деяким іншим моментам.

Специфіка заходів захисту та заходів відповідальності проявляється на протязі всього процесу реалізації права на захист інтелектуальної власності. Що стосується цивільно-правових способів захисту прав інтелектуальної власності, то під ними розуміють закріплені законом матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких проводиться відновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав та інтересів правовласників і майновий вплив на правопорушника.

Основні цивільно-правові способи захисту порушених чи оскаржених інтелектуальних прав включають: визнання права, стягнення неустойки, відшкодування збитків, стягнення компенсації позадоговірної шкоди і стягнення компенсації моральної шкоди та інші.

При реалізації правового захисту інтелектуальної власності через інститут кримінально-правової галузі виникають свої особливості: порушуються тільки за заявою потерпілого та підлягають припиненню у разі його примирення з обвинуваченим.

З погляду на дослідження О.І. Бохарекої та Є.В. Компанець, правова оцінка кримінально-правової заборони в контексті захисту прав інтелектуальної власності складається у встановленні істотних властивостей й ознак, спрямована на виявлення суспільної цінності на стадії застосування права, багато в чому обумовлена двоїстістю соціально-правової природи власності [223; 224].

Стосовно захисту прав інтелектуальної власності, оцінці підлягають: соціальна обумовленість й обґрунтованість як базового кримінально-правового припису; зміст і форма викладу відповідного розпорядження; практика реалізації конкретної кримінально-правової заборони, тобто оцінка як державно-владного веління нормативного характеру, яка надає безпосередній вплив на суспільні відносини.

Переважання в оцінці одного з позначених елементів може призводити до того, що зміст оцінки щодо застосування кримінально-правових заходів буде залежати від суб'єкта застосування права та використовуваних методів.

Адміністративно-правовий механізм захисту прав інтелектуальної власності, що реалізується державними органами, включає в якості одного з основних елементів суспільні відносини у сфері використання прав на об'єкти інтелектуальної власності. Учасниками цієї сукупності суспільних відносин є автори, правовласники, виробники і споживачі товарів, державні органи та інші особи. Усі вони взаємодіють між собою, їх зв'язки з приводу використання творів і товарів, що містять інтелектуальну складову, визначають сутність правозастосовної діяльності державних органів, які займають провідне місце в цих правовідносинах.

Зміст правозастосовної діяльності державних органів характеризується двома формами: регулятивної та правоохоронної. Ці форми можна виділити в усіх напрямках діяльності державних органів, при реалізації численних і різноманітних функцій та завдань, зокрема у сфері інтелектуальної власності.

На наш погляд, можна виділити два фактори, які впливають на кількість правопорушень у галузі авторських і суміжних прав, прав промислової власності, прав на засоби індивідуалізації.

По-перше, це загальна питома вага об'єктів авторського права і суміжних прав в масі всіх об'єктів інтелектуальної власності, що охороняються в Україні. Другим істотним фактором є зміщення порушень прав інтелектуальної власності в Інтернет-простір.

Функціонування на території України ринку контрафактних і фальсифікованих товарів, зазначає Р. С. Філь, зумовлено чинниками: низький рівень платоспроможності населення; неможливість реалізації підробленої продукції окремо від оригінальної продукції, у зв'язку з тим, що оригінальна продукція використовується для маскуванню при реалізації фальсифікату; відсутність спеціалізованого обладнання для встановлення підробки товару та знань про оригінал; масштабність і вузька спеціалізація учасників ринку підроблених товарів; транснаціональний характер ринку; зрощування організованої злочинності з контрольними та правоохоронними органами; висока прибутковність ринку інтелектуальної продукції [225, с. 194].

Л. Ф. Приходько досліджуючи цифрування об'єктів культурної спадщини за нормативно-правовими документами Європейського Союзу у сфері авторського права і суміжних прав, зазначає, що науково-технічний прогрес зумовив появу нових об'єктів авторського права – творів мультимедіа, в яких поєднані різні способи передавання інформації (тексти, графіка, мультиплікація, музика, фотографічні зображення, анімація, інші зорові образи й звукові ефекти), у інтерактивній формі. Цифрова природа мультимедійних творів зробила їх достатньо пристосованими до мережі Інтернет. У процесі створення й використання виникають проблеми правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності [226, с. 102].

Інститут адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, зазнає певні труднощі в процесі розвитку. Зі свого боку, існування адміністративної відповідальності за делікти, вчинені в дослідженій сфері, не заперечується і не потребує додаткової аргументації.

Теоретичні засади адміністративної відповідальності, у тому числі щодо захисту прав інтелектуальної власності, досліджувалися у працях українських учених, зокрема В.Б. Авер'янова, І.В. Арістової, В.В. Бевзенка, Г. Ю. Гулевської, В.Л. Грохольського, В.М. Гарашука, Т.О. Гуржія, О. В. Гулак, Є.В. Додіна, В.В. Доненка, С.С. Єсімова, Р.А. Калюжного, М. В. Коваліва, В. К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Т.О. Коломоєць, Л.В. Ковалюк, О.В. Кузьменко, В.І. Курила, Р.С. Мельника, О.І. Остапенка, С.В. Петкова, І. М. Пахомова, Ю. І. Римаренка, В.Д. Суценка, О.Ю. Синявської та інших.

Незважаючи на наявність багатьох спірних питань, кількість яких збільшилася після значних законодавчих змін, протягом декількох років не проводилися спеціальні дослідження, присвячені вирішенню нових теоретичних і практичних проблем в аналізованій сфері.

Дослідження, де розглядалися питання адміністративної відповідальності щодо захисту прав інтелектуальної власності проводила у 2011 році О. А. Ляшенко у дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правове регулювання діяльності ОВС в сфері захисту права інтелектуальної власності»

2011 рік [227].

Не було досліджень, які б виявили та запропонували шляхи розв'язання проблем, що існують в механізмі реалізації адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. Із зазначених позицій таке наукове дослідження спрямоване на вирішення актуальних теоретичних і практичних проблем, визначення конкретних заходів, зокрема нормотворчого характеру щодо вдосконалення інституту адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності.

Адміністративна відповідальність як самостійна форма реалізації охоронної функції права, що виражається в комплексі заходів державного примусу, передбачених законодавством і застосовується щодо правопорушника уповноваженими суб'єктами у зв'язку з вчиненням ним діяння, яке містить усі елементи складу правопорушення.

У випадках вчинення дій (бездіяльності), що порушують норми законодавства про інтелектуальну власність але не спричинили кримінально-правову та іншу юридичну відповідальність, встановлюється адміністративна відповідальність.

Під адміністративною відповідальністю як способом захисту прав інтелектуальної власності слід розуміти встановлену Кодексом України про адміністративні правопорушення відповідальність за суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння (дія або бездіяльність) фізичної чи посадової особи, що посягає на відносини між державою й іншими суб'єктами (учасниками) процесу комерціалізації або іншого використання об'єкта інтелектуальної власності, що регулюються нормами законодавства про інтелектуальну власність.

На думку І. П. Катеринчука, адміністративна відповідальність щодо права інтелектуальної власності застосовується частіше ніж цивільна та кримінальна, що зумовлено низкою причин. По-перше, склади адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є формальними, а склади злочинів у тій же сфері – матеріальними (ст.ст. 176, 177, 229, 232 КК України).

По-друге, потерпілий внаслідок притягнення правопорушника до кримінальної відповідальності отримує лише моральне задоволення (штраф за вчинення злочинів надходить у дохід держави, а для отримання компенсації заподіяних збитків особа має ініціювати судове провадження у порядку цивільного судочинства). По-третє, ступінь суспільної небезпеки від вчинення злочинів у сфері інтелектуальної власності є набагато нижчим від злочинів, які посягають на життя чи здоров'я особи, конституційні чи політичні права. [228, с. 87].

До особливостей адміністративної відповідальності у сфері захисту прав інтелектуальної власності належать: суб'єктивна підстава, нормативне підґрунтя виникнення адміністративної відповідальності, форма реалізації, характер і метод правового регулювання, суспільна небезпека вчинених правопорушень і тяжкість наслідків, передбачених за вчинення.

В основному, наукові пошуки в галузі адміністративної відповідальності в контексті захисту прав інтелектуальної власності присвячені окремим положенням. Якщо об'єктом дослідження виступають об'єкти інтелектуальної власності, то, як правило, вони розглядаються окремо, без безпосереднього зіставлення загальних і різних ознак, або таке зіставлення недостатньо систематизоване та не охоплює всіх необхідних, з нашої точки зору, критеріїв.

Комплексний характер правового регулювання адміністративної відповідальності в контексті захисту прав інтелектуальної власності представлений на прикладі відповідальності за використання створюваними системами штучного інтелекту результатів, науково-дослідних результатів, технології блокчейн, що пов'язано з комплексністю адміністративної відповідальності і самих відносин у сфері інтелектуальної власності.

Адміністративна відповідальність як інститут права без нормативного регулювання існувати не може. Відповідальність поза правовідносин неможлива, однак не слід її розглядати виключно в ретроспективному плані. Адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності розуміється як сукупність заходів, спрямованих на визнання або відновлення прав і захист інтересів володарів при порушенні.

Розгляд питань адміністративної відповідальності як захисту прав інтелектуальної власності побудовано на досягненнях загальної теорії права та науки конституційного, цивільного, кримінального та адміністративного права в галузі захисту суб'єктивних прав.

Важливим елементом дослідження адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності є аналіз її істотних ознак.

Сьогодні перелік об'єктів інтелектуальної власності, визначений законодавством, відповідає міжнародним стандартам, насамперед Стокгольмської Конвенції 1967 року про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), хоча дещо різниться за термінологією.

Правовий захист інтелектуальної власності в контексті адміністративної відповідальності характеризується наступним:

- захист інтелектуальної власності може мати місце тільки в ситуації конкретного, що виходить від певного суб'єкта, порушення відповідних прав (реальної небезпеки порушення), або оспорювання цих прав;

- правовий захист інтелектуальної власності здійснюється виключно з волі й ініціативи правовласника, проте у випадках передбачених поточним законодавством може бути реалізований за ініціативою державних органів, уповноважених складати адміністративні матеріали за порушення прав інтелектуальної власності;

- посягання на права інтелектуальної власності можуть виходити від невизначеного кола осіб, які укладаються з правовласником в договірних відносинах, так й у відносинах не передбаченими договорами.

Це зумовлено виключним характером прав інтелектуальної власності, як наслідок, перебування правовласника й третіх осіб в абсолютних правовідносинах. Така особливість адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності посилюється інформаційною природою багатьох об'єктів і розвитком цифрових технологій. У зазначеному контексті, останнім часом практика Суду Європейського Союзу спрямовується головним чином на формування єдиного ринку використання творів у

цифровому середовищі [229, с. 8].

Правовий захист інтелектуальної власності практично завжди передбачає, крім іншого, заходи, спрямовані на компенсацію заподіяної правовласнику моральної шкоди. Це зумовлено наявністю значного особистісного компонента в складі прав інтелектуальної власності, при цьому на вимоги про захист особистих немайнових прав, що входять до складу прав інтелектуальної власності, не поширюється позовна давність;

Реалізація права на захист порушених прав інтелектуальної власності здійснюється в певному порядку, використання якого рівнозначно застосуванню належної форми, засобів і способів захисту.

Інститут адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності є міжгалузевим. Формування сучасних правових механізмів адміністративної відповідальності в інформаційному суспільстві передбачає зміни складів і кваліфікаційних ознак правопорушень, розробку й закріплення в законодавстві нових понять, принципів правового регулювання.

Р.С. Еннан зазначає, що системно норми права інтелектуальної власності викладені у Цивільному кодексі України (ст. 199, книга IV (глави 35-46; книга V (глави 62, 75, 76), що містить визначальні цивільно-правові засади охорони та захисту інтелектуальної власності. Норми права інтелектуальної власності містяться у Господарському кодексі України (глави 16, 34, 36); Кримінальному кодексі України (статті 176, 177, 203-1, 216, 229, 231, 232); Кодексі України про адміністративні правопорушення (статті 51-2; 164-3, 164-6, 164-9, 164-13, 164-17, 164-18); Митному кодексі України (глава 57); Кодексі законів про працю України (статті 91, 126) [230, с. 20].

Автор, правовласник у разі порушення прав може вдатися до юрисдикційної форми захисту, що реалізується в судовому та адміністративному (спеціальному) порядку.

Для адміністративної відповідальності в галузі захисту прав інтелектуальної власності властиві певні риси, що істотно відрізняють її від ряду матеріальних і процесуальних положень, закріплених в Кодексі України

про адміністративні правопорушення. Це зумовлено складним характером правовідносин в цій сфері й особливостями їх регулювання, і нерідко кардинальною відмінністю складів адміністративних правопорушень в цій галузі від складів інших адміністративних правопорушень, значною латентністю адміністративних правопорушень у галузі законодавства про інтелектуальну власність, труднощами з отриманням доказів у справах.

Сказане означає необхідність особливого підходу до формулювання ряду матеріальних норм КУпАП, які стосуються зазначеної сфери адміністративних правопорушень, і до порядку розгляду відповідних справ про адміністративні правопорушення.

У науці адміністративного права проблема визначення родових ознак адміністративних правопорушень у сфері прав інтелектуальної власності стала предметом наукової дискусії, її вирішення натрапляє на об'єктивні труднощі застосування права. Перш за все, КУпАП не передбачає окремої глави, що включає склади порушень прав інтелектуальної власності; відповідні публічні проступки розосереджені в декількох розділах.

Слід констатувати, що правопорушення щодо порушення прав інтелектуальної власності, за які застосовується адміністративна відповідальність, названі в КУпАП не як самостійні правові категорії, а у вигляді різновидів проступків у главах: 6 «Адміністративні правопорушення, що посягають на власність», 9 «Адміністративні правопорушення у сільському господарстві. порушення ветеринарно-санітарних правил, 12 «Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності» та 15 «Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління» [84].

У контексті захисту прав інтелектуальної власності слід виділяти три відповідні групи: адміністративні правопорушення, що не співвідносні зі складами злочинів; склади злочинів, стосовно яких неможливо встановити кореляцію з відповідними адміністративними правопорушеннями; співвідносні склади злочинів і адміністративних правопорушень. Указаний поділ має

значення для визначення ознак адміністративних правопорушень.

А. В. Хрідочкін зазначає, що всім складам адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності (які встановлені статтями 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-8, 164-9, 164-13 КУпАП) притаманні такі елементи, як об'єктивні ознаки та суб'єктивні ознаки, які у єдності утворюють склади адміністративних правопорушень цієї групи. Визначено спільний родовий об'єкт цих адміністративних правопорушень, яким є група суспільних відносин інтелектуальної власності, що перебувають під охороною закону про адміністративну відповідальність [231, с. 413].

Вивчення ознак адміністративних правопорушень, аналіз конкретних складів протиправних діянь у сфері інтелектуальної власності, за вчинення яких встановлюється адміністративна відповідальність, дозволили зробити теоретичний висновок про наявність ознаки суспільної небезпеки у цих правопорушень. У порівнянні з кримінальними злочинами адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності мають менший рівень суспільної небезпеки.

Ступінь суспільної небезпеки протиправних діянь може бути правильно визначений не тільки виходячи з індивідуальних ознак кожного конкретного адміністративного правопорушення, а й на основі оцінки всієї сукупності діянь подібного роду. Аргументом на користь наявності суспільної небезпеки в адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної є наростальна кількість скоєних протиправних діянь і великий сумарний збиток, що заподіюється ними Україні [199].

З одного боку, можна виділити дуже багато підстав класифікації адміністративних правопорушень, похідних від критеріїв класифікації окремих видів правових відносин, що охороняються Кодексом України про адміністративні правопорушення. З іншого боку, специфіка виділяється на такій підставі адміністративних правопорушень, що вони обумовлені її елементним складом (суб'єктом, об'єктом, змістом і формою).

У системі різноманітних критеріїв класифікації адміністративних правопорушень в цій сфері можна виділяти дві групи на підставі функцій, реалізованих адміністративною відповідальністю в системі захисту прав інтелектуальної власності.

Перша група – об'єднані, універсальні напрями впливу правозастосовної практики на всі об'єкти інтелектуальної власності в усіх сферах життя суспільства, пов'язані з використанням специфічних правових засобів. Вони можуть бути пов'язані з владною, управлінською природою діяльності або обумовлені творчим характером людської й правової культури, приймаючи організаційний, економічний, ідеологічний чи інший вигляд і форму. Зазначений підхід виражений в статті 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» КУпАП [84].

Другу група адміністративних правопорушень щодо захисту прав інтелектуальної власності представляють особливі напрями впливу правозастосовної діяльності на правову систему суспільства, першочергово на правозастосовну практику, на основі державно-владних повноважень із застосуванням правових засобів з організації процесів здійснення права та керівництва ними, що знайшли відбиття у формулюванні статей 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальних прав), 164-13, 164-17, 164-18 та інші.

При аналізі процесів правозастосовної практики у сфері захисту прав інтелектуальної власності необхідно виходити з інтеграційного розуміння адміністративно-правових засобів одночасно як інструментів (установлений), так і діянь (технологій). Як інструменти впливу на процеси здійснення права засоби близькі до методів, а при їх розгляді як діянь вони наближаються до форм здійснення охоронної та регуляторної функцій адміністративної відповідальності, оскільки вони виступають як взяті під особливим кутом аналізу засоби правозастосовної практики.

При такому підході можливо зробити проміжний висновок про кваліфікацію правопорушень у сфері адміністративної відповідальності в

системі захисту прав інтелектуальної власності як нормативного, гарантованого та забезпеченого державою юридичного обов'язку автора, правовласника та інших зазначених у законі осіб за свою поведінку щодо дотримання та виконання вимог норм законодавства про інтелектуальні права.

Відповідальність не повинна існувати як якийсь борг правопорушника, мало пов'язаний з головним – наявністю наслідків правопорушення та необхідністю вирішення проблем на стороні автора або правовласника з урахуванням співвідношення публічного та приватного інтересу. Відповідальність повинна бути спрямована на зміну порушеного суб'єктивного права та порушеного правопорядку. Покарання має також відповідати згаданій меті.

З метою забезпечення виконання не цивільно-правового, приватного, а публічного обов'язку і відшкодування збитків, понесених у результаті невиконання вимог чинного законодавства, законодавець має право запроваджувати заходи примусу у зв'язку з недотриманням законних вимог держави. Такі заходи в адміністративному праві можуть мати і фактично носять характер відновлення права та штрафний характер.

Реалізація адміністративної відповідальності, її перехід з статичного в динамічний стан починається з виникнення правовідносини. З цього моменту суб'єкти об'єктивно виявляються в стані відповідальності за виконання певного правового припису, встановленого державою. Цей стан виникає незалежно від бажання особи, яка зобов'язана узгоджувати свою поведінку з вимогами норм права. Таким чином, реалізація адміністративної відповідальності є правовий стан суб'єктів правовідносин як показник ставлення до статутної (єдиної) відповідальності, охоплюючи функції правоохоронної діяльності: охоронну; профілактичну, наглядову (контрольну); регулятивну; каральну; виховну [232, с. 28],

Норми статті 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» КУпАП передбачають адміністративну відповідальність за вчинення незаконних дій з об'єктами права інтелектуальної власності та захист інтересів суб'єктів, право

інтелектуальної власності яких порушено певними діями визначеними в спеціальних законах, тобто охоплюють охорону та захист. Коментар до статті 51-2 зазначає, що у зв'язку з тим, що правовідносини щодо окремих груп об'єктів права інтелектуальної власності регулюються спеціальними законами, при провадженні в адміністративній справі слід керуватися положеннями того спеціального закону, що регулює конкретний вид інтелектуальних прав [233].

О.А. Сокурєнко розглядаючи встановлення адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності, вказує, що різні органи можуть по-різному кваліфікувати одне й те саме правопорушення. Це не сприяє ні єдності практики застосування адміністративного законодавства, ні захисту прав інтелектуальної власності [234, с. 123].

У чинній редакції Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено, що складати адміністративні протоколи за порушення вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності мають право: органи Національної поліції, органи державної податкової служби, державні інспектори з питань інтелектуальної власності державні інспектори сільського господарства, державні інспектори з племінної справи у тваринництві.

Кожний із зазначених суб'єктів використовує відомчу інструкцію щодо складання адміністративних матеріалів. Державні інспектори з питань інтелектуальної власності користуються Інструкцією з оформлення державними інспекторами з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України матеріалів про адміністративні правопорушення [138].

Поліцейські використовують Інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції (в редакції наказу МВС України від 24.12.2019 р. № 1096). Державна податкова служба України користується Інструкцією з оформлення органами доходів і зборів матеріалів про адміністративні правопорушення [236].

У результаті реорганізації Міністерства сільського господарства України

та передачі частини функцій Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства ліквідовано та реорганізовано всі органи у сфері державного контролю та нагляду Міністерства сільського господарства. Виникає питання, на підставі якого нормативно-правового акту повинні діяти державні інспектори сільського господарства щодо оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення прав інтелектуальної власності щодо сортів рослин, що передбачено статтею 255 «Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення» Кодексу України про адміністративні правопорушення [84].

Усі зазначені інструкції з оформлення адміністративних матеріалів, не зважаючи на однакові вимоги Кодексу України про адміністративні правопорушення, мають певні відмінності, що позначаються на оформленні матеріалів. Водночас вказані інструкції передбачають оформлення всіх передбачених законодавством адміністративних правопорушень, віднесених до компетенції Національної поліції, Державної податкової служби України, державних інспекторів інтелектуальної власності.

Але, з погляду на науково-практичний коментар до статті 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» КУпАП склад правопорушення є складний, охоплює різні об'єкти інтелектуальної власності, що накладає відбиток на збір доказів, у тому числі в цифровому вигляді з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, необхідність проведення експертиз об'єктів інтелектуальної власності.

О.Є. Харитонов та О. І. Харитонova зазначають, що електронні докази можуть стати ефективним інструментом захисту. І хоча судова практика у цій сфері ще не сформована, запровадження електронних доказів значно спростить процес доведення порушення прав інтелектуальної власності в суді. Новацією є також можливість огляду судом вебсайту (сторінки) з метою встановлення й фіксування його змісту. Тому зараз не потрібно надавати докази порушення прав інтелектуальної власності на вебсайті з завіренням нотаріусами інших країн, як це відбувалося раніше [237].

Згідно зі звітом про розгляд судами справ про адміністративні правопорушення та щодо осіб, які притягнуті до адміністративної відповідальності у 2017 році за статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» КУпАП, у суди було направлено 23 справи, з яких 3 було повернуто на дооформлення. Розглянуто 22 справи. Накладено стягнення у вигляді штрафу в 11 справах. Загальна сума – 9850 гривень. Закрито – 8 [238].

Згідно зі звітом судів першої інстанції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення у 2018 році за статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» КУпАП у суди було направлено 33 справи, з яких 11 було повернуто на до оформлення. Розглянуто 18 справ. Накладено стягнення у вигляді штрафу у 10 справах. Загальна сума – 1700 гривень. Закрито – 8 [238].

Відповідні показники 2019 року щодо звіту судів першої інстанції стосовно розгляду справ про адміністративні правопорушення у 2019 році за статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» КУпАП: 31 справа; повернуто – 10; розглянуто 17; накладено стягнення у 4 справах: сума – 3400.

Доцільно зробити висновок, що у 2017 році відсоток адміністративних справ щодо захисту прав інтелектуальної власності розглянутий судами становив – 96. 50 відсотків справ було реалізовано щодо захисту прав інтелектуальної власності. У 2018 році 55 відсотків адміністративних справ щодо захисту прав інтелектуальної власності розглянуто судами. Тільки 30 відсотків справ було реалізовано щодо захисту прав інтелектуальної власності. У 2019 році – 55 відсотків адміністративних справ щодо захисту прав інтелектуальної власності. Тільки 13 відсотків справ було реалізовано щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Динаміка адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності показує, що хоча кількість справ у 2017 році була менша, ефективність діяльності державних служб була вища.

Зменшення ефективності адміністративно-юрисдикційної діяльності у 2018 та 2019 роках, на нашу думку, пояснюється ускладненням законодавства та реорганізацією ряду органів, до компетенції яких входила адміністративно-

юрисдикційна практика. Доцільно розширити коло осіб, на яких поширюється адміністративна відповідальність за статтею 51-2. (Додаток З).

Підвищення ефективності адміністративно-юрисдикційної практики органів уповноважених складати протоколи про адміністративні правопорушення за статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» КУпАП можливе при розробці та затвердженні єдиної інструкції про оформлення адміністративних справ за статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» Кодексу України про адміністративні правопорушення. Зазначена інструкція повинна охоплювати процесуальні аспекти, передбачені КУпАП, та порядок збору доказів, проведення експертиз щодо різних об'єктів інтелектуальної власності, представляючи комплекс наукових конструкцій теоретичного характеру, що впливають з різних розумінь суті природи права інтелектуальної власності.

Проект Інструкції про порядок оформлення адміністративних справ за статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» Кодексу України про адміністративні правопорушення додається (Додаток И). Нашу думку щодо єдиної інструкції для всіх адміністративно-юрисдикційних органів підтримали 76 відсотків учасників соціологічного опитування, решта не визначилися, але жоден не відкинув пропозицію (Додаток К).

Суттєвим питанням є, який орган повинен розробити Інструкцію про порядок оформлення адміністративних справ за статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» Кодексу України про адміністративні правопорушення. На нашу думку, це може бути Національний офіс інтелектуальної власності та Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України.

О. О. Михальський у дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні» (2018 рік) зазначає, що перегляду санкцій потребують правопорушення, які посягають на право інтелектуальної власності, а саме: ст.ст. 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП, оскільки інколи сума збитків,

нанесених правовласнику, повинна включати всі відповідні аспекти, а саме: втрата доходу, понесена правовласником, або неправомірна вигода, отримана порушником, і, відповідно, будь-яка моральна шкода, заподіяна правовласнику [239, с. 200-201]. Ми не погоджуємося із думкою О. А. Михальського на підставі того, що відсутня адміністративно-юрисдикційна практика протягом 2017-2020 років щодо зазначених адміністративних правопорушень, яка давала можливість провести аналіз застосування санкцій зазначених адміністративних правопорушень.

С. В. Надобко зазначає, що дослідження сутності адміністративної відповідальності шляхом виокремлення тих чи інших концепцій дає змогу використати різні види і прийоми концептуального аналізу, оскільки сама їх структура та внутрішній зміст дають змогу виокремити певні відмінності, зокрема в характеристиці типів зв'язків, що виникають у процесі співвідношення різних положень, ідей щодо сутності та внутрішнього змісту адміністративної відповідальності [240, с. 114].

Одна з основних особливостей відповідальності полягає у відповідності розміру заподіяної шкоди або збитків. У різних галузях права по-різному встановлюється порядок визначення такого співвідношення, який залежить від характеру об'єкту інтелектуальної власності та інтерес, що охороняється. Збільшення санкцій повинно бути проведено тільки після ретельного аналізу та обговорення в науково-експертному середовищі. Адміністративна відповідальність в системі захисту прав інтелектуальної власності є складною системою, що динамічно розвивається. Її статична складова представлена просторовим, кількісним об'єднанням щодо незмінних елементів (норми), зв'язки, що утворюють систему, між якими відображається структура об'єктів інтелектуальної власності. Динамічна складова це діяльність суб'єктів публічного права, процес реалізації відповідальності.

Дослідивши адміністративну відповідальність у системі захисту прав інтелектуальної власності в Україні, ми дійшли до наступних висновків. Адміністративна відповідальність у системі захисту прав інтелектуальної

власності має власні пріоритети: найбільш важливі та першочергові завдання, які виражають актуальні та злободенні потреби практики реалізації права, вирішення яких потрібно або негайно, або в найближчій, короткостроковій перспективі. До таких пріоритетів, які розвивають і конкретизують загальні пріоритети стосовно сфери захисту прав інтелектуальної власності, належить: створення організаційно-правового механізму інноваційного, соціально орієнтованого розвитку держави; захист базових економічних і цивільних прав особи; зміцнення зв'язків юридичної науки і правозастосовної практики.

Специфіка об'єктів різних інститутів права інтелектуальної власності (система виникнення прав на них, термін охорони, конкретний склад, належать правовласникам правомочностей тощо) накладає істотний відбиток на захист. Можливим і бажаним є поширення досягнень одних інститутів права інтелектуальної власності в питаннях захисту прав на інші інститути.

У сучасних умовах до двох традиційних функцій держави у сфері інтелектуальної власності – розробці норм внутрішньодержавного законодавства та захисту інтелектуальної власності шляхом міжнародних договорів додається кілька відносно нових, зокрема: здійснення координаційної функції стосовно товариств, які на колективній основі управляють майновими правами суб'єктів авторських і суміжних прав; стимулювання розвитку національного ринку інтелектуальної власності; встановлення режиму платного суспільного надбання; стимулювання припливу інвестицій у високотехнологічні сфери виробництва.

Формування адміністративної відповідальності у сфері захисту прав інтелектуальної власності в інформаційному суспільстві передбачає зміни складів і кваліфікаційних ознак правопорушень, розробку та закріплення в законодавстві нових понять, принципів правового регулювання.

Висновки до розділу 2

Адміністративно-правовий механізм регулювання захисту прав інтелектуальної власності це конструкція правового впливу на певну групу суспільних відносин в галузі інтелектуальних ресурсів. Як структурний елемент такого механізму виступають правові норми, правові відносини, акти застосування норм права, акти тлумачення норм права, правова свідомість. Чинний адміністративно-правовий механізм захисту прав інтелектуальної власності це механізм правового впливу на суспільні відносини в галузі використання прав на об'єкти інтелектуальної власності за допомогою заходів правового й організаційного характеру.

Адміністративно-правовий механізм захисту прав інтелектуальної власності розвивається та вдосконалюється на наднаціональному рівні, в умовах інтеграції в Європейський Союз. Нормативно-правове регулювання цього механізму здійснюється на рівні національного законодавства, регіональних актів ЄС і міжнародних стандартів. Регіональний рівень регулювання стає домінантним, його правові норми набувають певний ступінь відособленості й самостійності, системності та стійкості. Це дозволяє говорити про функціонування в межах розглянутого адміністративно-правового механізму наднаціонального інституту адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в умовах європейської інтеграції.

Сучасне адміністративне право розширює сферу регулювання, стираючи межі між галузями права та національними законодавчими системами. Це зумовило комплексність наднаціонального інституту адміністративно-правового регулювання захисту зазначених прав.

Правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності здійснюється з використанням різних методів правового впливу, в змісті яких особливе місце займають адміністративно-правові методи, які тісно взаємопов'язані з іншими методами правового регулювання. Методи

адміністративно-правового впливу зумовлюють якість правового регулювання, в зв'язку з чим є потреба поліпшувати законодавства, що регламентує відносини у сфері інтелектуальної власності. Методи адміністративно-правового захисту, в якому б сегменті інтелектуальної власності не проявляли, повинні мати однаковий характер, тобто необхідно уніфікувати підхід до регулювання ряду питань, що виникають в процесі захисту авторських і суміжних прав, прав промислової власності, прав на засоби індивідуалізації.

Зміст методів адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності зумовлено складністю та різноманіттям суспільних відносин, що складаються в ході здійснення інтелектуальної діяльності. Така обставина обумовлює існування ряду методів адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності. Методи адміністративно-правового захисту не виключають, а доповнюють один одного. Від того, наскільки будуть чітко та послідовно закріплені в чинному законодавстві, залежатиме ефективність адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності.

Крім методів впливу на відносини у сфері захисту прав інтелектуальної діяльності, у науці адміністративного права виділяються форми такого впливу як інструменти, за допомогою яких виражається адміністративно-правове регулювання. Виділяються економічні, правові та організаційні форми регулювання у сфері інтелектуальної діяльності. У систему форм адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності входить: видання нормативно-правових актів; видання ненормативних і індивідуальних правових актів; укладення договорів (наприклад, адміністративних договорів, міжнародних угод); вчинення юридично значущих дій або дій юридичного характеру на основі закону або на основі виданого правового акта управління.

Органи, які здійснюють адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні утворюють систему, засновану на принципі поділу влади, що дозволяє реалізовувати органам повноваження з урахуванням стримувань і противаг. Доцільно умовно поділити всі органи на дві групи; до першої належать органи уповноважені на прийняття рішень (це органи, які

володіють повноваженнями у публічній сфері, наприклад Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України); до другої – органи, що виконують рішення першої групи, опосередковано здійснюють адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності.

Органи, уповноважені на здійснення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності представлені таким чином: до органів загальної компетенції, залучених в адміністративно-правовому механізмі захисту прав інтелектуальної власності належить Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України.

До основних уповноважених органів, наділеними спеціальними правами і обов'язками в адміністративно-правовому механізмі захисту прав інтелектуальної власності стійкості, належать: Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства, Національний офіс інтелектуальної власності. Не можна не відзначити ряд органів, що здійснюють вузькоспеціальну діяльність, наприклад Державна митна служба України, МВС України, Національна поліція та інші.

Діяльність кожного уповноваженого органа має свої специфічні риси, що дозволяють ідентифікувати та індивідуалізувати повноваження кожного органу. При цьому представлена система органів, уповноважених на здійснення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності, тільки у взаємодії та співпраці може призвести до результату, який буде сприяти інноваційному розвитку України, забезпечить захист прав інтелектуальної власності на рівні прийнятому в Європейському Союзі.

Система захисту прав інтелектуальної власності базується на взаємодії всіх форм соціальної відповідальності, розуміння юридичної відповідальності як різновиду соціальної відповідальності, інституту права і властивості суб'єкта права, з позицій галузевої та суб'єктної систематики, відмінностей й ієрархії суб'єктів публічного права.

Система захисту прав інтелектуальної власності як складного соціального утворення включає: визначення місця та ролі досліджуваного явища у

співвідношенні з соціальною відповідальністю і її різновидами; створення концептуальних і нормативних механізмів розподілу відповідальності за рівнями, моделям, з урахуванням ієрархії суб'єктів; визначення предмета правового регулювання, співвідношення негативної та позитивної відповідальності з позицій відмінностей й ієрархії суб'єктів; виділення видів, обсягів.

Адміністративна відповідальність у контексті захисту прав інтелектуальної власності права є складною динамічною системою. Статична складова представлена просторовим, кількісним об'єднанням незмінних правових норм, між якими відбиваються зв'язки, що утворюють систему, об'єднуючи різні об'єкти інтелектуальної власності. Динамічна складова це діяльність суб'єктів публічного права, процес реалізації відповідальності.

Адміністративна відповідальність в системі захисту прав інтелектуальної власності це складний соціально-правовий феномен, який: відображає потреби громадянського суспільства в захисті соціально значущих інтересів у сфері інтелектуальної діяльності; представляє юридичне вираження адміністративної політики держави; є однією з форм захисту прав автора та правовласника, інших учасників правовідносин; в змістовному плані полягає у встановленні та застосуванні заходів адміністративного покарання за протиправні діяння; реалізуються в формі адміністративно-юрисдикційного процесу. Під адміністративно-юрисдикційним процесом реалізації адміністративної відповідальності у сфері захисту прав інтелектуальної власності слід розуміти здійснення посадовими особами органів публічної влади на основі адміністративно-процесуального законодавства в позасудовому порядку повноважень щодо розгляду адміністративних справ про адміністративні правопорушення та застосування адміністративно-правових заходів впливу з метою забезпечення їх захисту .

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Розвиток суспільства в умовах інтеграції та технологічного прогресу перетворює суспільну свідомість та структуру суспільних відносин. Інтелектуальна діяльність набуває особливого значення для суспільства, сфера інтелектуальних прав виявляється найбільш чутливою до змін, що відбуваються.

На парламентських слуханнях у Верховній Раді України на тему: «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні» зазначалось, що за даними Глобального індексу конкурентоспроможності, в 2019 році Україна займає 118 місце у світі за рівнем захисту прав інтелектуальної власності, що гірше, ніж в Росії чи Молдові, а також гірше, ніж в Китаї, який відомий тим, що копіює технології [241].

Для зміни ситуації у сфері захисту прав інтелектуальної власності необхідно, ґрунтуючись на аналізі законодавства, програмних документах та установок вищих органів державної влади країни, виходячи з управлінських реалій в Україні та досвіду реформування державного управління, виділити напрями, які найбільшою мірою потребують вдосконалення адміністративно-правового регулювання.

Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в контексті стрімких інтеграційних процесів не може розглядатися в статичному та незмінному стані, він змінюється, розвивається, вдосконалюється. Кінцевою метою цих процесів є забезпечення оптимального балансу інтересів усіх учасників правовідносин у сфері створення та використання результатів інтелектуальної діяльності та засобів індивідуалізації.

Удосконалення адміністративно-правового регулювання необхідне для забезпечення правопорядку в галузі інтелектуальної діяльності, доведення до

рівня, який існує в країнах Європейського Союзу, у наслідок реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [54].

Правопорядок – одна з важливих категорій теорії права, яка досить докладно розроблена в національній юридичній науці. Аналізуючи визначення правопорядку, які містяться у науковій літературі, доцільно орієнтуватися на запропоноване П. М. Рабіновичем. Правопорядок розглядається як особливий режим упорядкованості, організованості суспільних відносин, що складається на базі законності [242, с. 139]. Це система стабільних правових зв'язків і відносин, що існують в державі, суспільстві, між людьми, забезпечують їх потреби, інтереси та цілі, сприяють гармонізації та раціоналізації суспільного розвитку.

Правопорядок характеризується рівнем законності в державі та ступенем реалізації прав і свобод громадян, виконанням ними та державними органами покладених законом обов'язків. Головна ланка правопорядку – інтереси людей. Тому захист й охорона цих інтересів складають дієвість правопорядку. Законність у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності передбачає неухильне дотримання правил, що містяться в правових формах суб'єктами права при вчиненні юридично значущих дій у сфері інтелектуальної власності [243, с. 131].

Вирішальною мірою правопорядок у сфері інтелектуальної діяльності повинен спиратися на позитивну управлінську діяльність держави, яка будується таким чином, щоб не створювати у сфері використання об'єктів інтелектуальної власності протиріччя, як наслідок, конфліктних ситуацій, а значить, мінімізувати випадки, коли необхідно застосовувати заходи державного примусу, заходи адміністративної відповідальності.

Учасникам відносин у сфері інтелектуальної власності правомірною поведінка має бути вигідна економічно та не складна організаційно. Примус в будь-яких формах повинен бути другорядним, по можливості, може

використовуватися мінімально та суворо визначено для забезпечення правопорядку. Виходячи з цього концептуального положення, доцільно виділити та розглянути ті напрями забезпечення правопорядку у сфері інтелектуальної діяльності, які в умовах реалій сучасної економіки можуть бути реалізовані засобами адміністративно-правового захисту.

Правопорядок у сфері захисту прав інтелектуальної власності забезпечується за різними адміністративно-правовими напрямами. Значущість їх неоднакова. Одні мають обмежений характер і важливі для окремих об'єктів інтелектуальної власності, тобто мають вузько направлений характер. Інші, навпаки, так чи інакше зачіпають захист прав інтелектуальної власності в цілому, стосуються всіх або більшості об'єктів відносин.

Напрями вдосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності можна розділити на три групи: нормативно-правовий, організаційний і технічний [244, с. 99].

Нормативно-правовий аспект удосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності може реалізовуватися за допомогою скорочення бюрократичних процедур і адміністративних бар'єрів (наприклад, у галузі реєстраційних процедур об'єктів інтелектуальної власності), що є не тільки засобом забезпечення прав і свобод суб'єктів правовідносин у сфері інтелектуальної власності, але й одним з ефективних засобів стимулювання економіки, єдино можливим в умовах сьогодення.

Створення сприятливої для розвитку відносин у сфері захисту інтелектуальної власності нормативно-правової бази здійснюється комплексно та різними, часто навіть засобами, які суперечать один одному. Йдеться про скасування дії окремих нормативних актів, що ускладнюють розвиток інтелектуальної діяльності, вдосконалення чинної законодавчої бази та створення нових нормативних актів. Необхідно забезпечити стабільність окремих нормативно-правових актів за допомогою введення мораторію на зміну та скасування вже чинних актів або мораторію на прийняття нових нормативно-правових актів. Стабільність законодавства є запорукою розвитку

економічних відносин, але розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та поява нових об'єктів інтелектуальної власності вимагають появи нових напрямів правового регулювання.

Н.П. Бортник і С.С. Єсімов зазначають, що у національному контексті є особливості правових режимів різних об'єктів інтелектуальної власності та їх значення для держави та суспільства (функціонування сфери промисловозастосовної інтелектуальної власності та сфери авторського права і суміжних прав). Такі відмінності виражаються в особливостях виникнення прав на об'єкти інтелектуальної власності та територіального принципу їх дії. Сфера авторського права та суміжних прав впливає на розвиток соціально-культурної сторони суспільного життя, а сфера промислово-застосовної інтелектуальної власності на забезпечення безпеки держави у зв'язку з наявністю результатів інтелектуальної діяльності військового, подвійного і спеціального призначення [245, с. 29].

Однією з таких актуальних проблем юриспруденції сьогодні є і найближчим часом буде залишатися проблема пояснення складності досліджуваного об'єкта – об'єкта інтелектуальної власності.

Сучасна теоретична юриспруденція продовжує залишатися переважно аналітичною наукою, заснованою на абстрактному розчленуванні складних систем при їх вивченні на складові елементи. Навіть синтетичні, інтегративні за своєю природою категорії інтелектуальної власності (авторські та суміжні права, права промислової власності, нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності система тощо) багато в чому сконструйовані аналітичним шляхом при домінантному використанні засобів формальної логіки. По суті, це абстракції, що зображають уявлення юристів про відповідні об'єкти. Правознавству ще належить закономірний перехід від пізнання структури досліджуваних системних об'єктів до розуміння законів їх організації як складно організованих цілісностей, до пояснення природи взаємозв'язків між їх структурними елементами, механізмів формування та трансформації структурного порядку, особливостей взаємодії досліджуваних юридичних явищ

з іншими – економічними, політичними, культурними тощо.

Лише на шляху в напрямі системного пізнання стане можливим формування наукової концепції, що дозволяє адекватно пояснити процеси розвитку правової сфери інтелектуальної власності, розкрити найбільш загальні закони її еволюції й на цій основі запропонувати оптимальні моделі правової регламентації. Без успіхів у справі вирішення цих завдань правове регулювання новітніх і нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності (наприклад, звукові торгові марки тощо) навряд чи можна буде розглядати як ефективний засіб розв'язання питань захисту прав інтелектуальної власності, що відповідає вимогам часу та інноваційному розвитку України.

Конфлікти у сфері інтелектуальної власності явище багато в чому об'єктивне. У зв'язку з цим необхідні процесуальні механізми вирішення. Адміністративно-правове регулювання вирішення конфліктів займає свою нішу серед інших засобів позасудового врегулювання. Переважно такий порядок використовується в тих сферах економічної діяльності із використання об'єктів інтелектуальної власності, де здійснюються антимонопольне регулювання, реалізуються інші, передбачені законом регульовані види діяльності, а значить, підвищена присутність держави об'єктивно обумовлена. Для зменшення присутності держави, з погляду на Директиву про авторське право на єдиному цифровому ринку Європейського Союзу (Directive on Copyright in the Digital Single Market 2016/0280 (COD) [246]. Це потребує розвитку медіації, що знайшло відображення в науковій літературі [247; 248].

Європейський підхід до вирішення економічних конфліктів у контексті захисту прав інтелектуальної власності базується переважно на вирішенні в позасудовому порядку, але не на основі адміністративно-правового регулювання, а шляхом погоджувальних процедур на основі інститутів посередництва.

Як показує дослідження, у сфері інтелектуальної власності відбувається досить багато правопорушень різного характеру. У зв'язку з цим заходи адміністративної відповідальності є об'єктивно необхідними засобами

забезпечення законності у сфері, що досліджується.

Підставою такого виду юридичної відповідальності є адміністративне правопорушення, під яким розуміється винне протиправне діяння фізичної або юридичної особи, що посягає на охоронювані законом суспільні відносини в галузі інтелектуальної власності, інших законних економічних інтересів фізичних та юридичних осіб, за яке Кодексом України про адміністративні правопорушення встановлена адміністративна відповідальність. Виходячи з родового об'єкта, бачимо, що адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності є самостійним різновидом адміністративних правопорушень, за які передбачені заходи адміністративної відповідальності.

Водночас за матеріалами судової статистики за статтями 164-17 «Порушення умов і правил, що визначають порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет», 164-18 «Наведення свідомо неправдивої інформації в заявах про припинення авторського права і (або) суміжних прав, вчинених з використанням мережі Інтернет» Кодексу України про адміністративні правопорушення, з моменту введення (23 березня 2017 року) не складено жодного адміністративного матеріалу [249]. Компетенцію щодо складання адміністративних протоколів за статтями 164-17, 164-18 КУпАП мають державні інспектори з інтелектуальної власності [84].

У науковій літературі відсутня інформація щодо досліджень адміністративно-юрисдикційної діяльності державних інспекторів інтелектуальної власності. На нашу думку, це пояснюється реформуванням Державної служби інтелектуальної власності, створенням Департаменту розвитку інтелектуальної власності у складі Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства (2016 по 2019 роки).

Можна припустити, що причиною може бути недостатність знань у галузі інформаційно-комунікаційних технологій у працівників, які мають право складати адміністративні протоколи за зазначеними статтями. Доцільно надати право складати протоколи за статтями 164-17 і 164-18 КУпАП підрозділам

кіберполіції Національної поліції (Додаток Л).

Наша пропозиція базується на наступному. Складний і багатофакторний характер застосування норм КУпАП щодо захисту інтелектуальної власності зумовлює те, що його ефективність не може бути забезпечена лише юридичними засобами. Позитивний ефект впливу настає тільки за умови застосування юридичних і неюридичних засобів в їх єдності та взаємозв'язку.

Юридичні засоби забезпечення ефективного застосування норм КУпАП щодо захисту інтелектуальної власності представлені триединою системою, в яку входять засоби нормування, гарантування та забезпечення юридико-технічної досконалості правозастосовної діяльності та її результатів. Нормування зображує практику створення спеціальних юридичних механізмів і процедур, що сприяють ефективному застосуванню права. Гарантування зображає створення та реалізацію засобів, що забезпечують практичну дію (функціональність) таких механізмів і процедур. Реалізація прийомів, правил, методів і засобів юридичної техніки змальовує найбільш виправдану з точки зору практичної доцільності методику й технологію застосування права з погляду на інформаційно-комунікаційні технології.

Посилення державного впливу, адже значно збільшується кількість суб'єктів, до компетенції яких входить складання адміністративних протоколів за статтями 164-17 і 164-18 КУпАП, в діяльності, спрямованій на підвищення ефективності застосування норм права, не є самоціллю, а розширення змісту юридичних засобів не пов'язане з прагненням держави монополізувати контроль над правовим життям суспільства. У цьому випадку має місце реакція за принципом компенсації на нерозвиненість неюридичних засобів і неучасть громадян і громадянського суспільства в забезпеченні вдосконалення застосування права у сфері що досліджується. Подальша деталізація нормативно-правової регламентації застосування права щодо статей 164-17 і 164-18 КУпАП об'єктивно не здатна забезпечити підвищення ефективності застосування зазначених норм.

Недостатня результативність гарантування як засобу підвищення

ефективності застосування норм права у сфері захисту прав інтелектуальної власності в правовій практиці обумовлюється тим, що при наявності розгалуженої системи юридично закріплених гарантій механізмів їх практичної реалізації відсутні. Зазначене підтверджується співвідношенням адміністративно-юрисдикційних і цивільно-правових методів захисту 1 : 14 (судова статистика).

Серед неюридичних факторів, що обумовлюють ступінь ефективності правозастосування щодо статей 164-17 і 164-18 КУпАП, очевидну специфіку в порівнянні з факторами, що детермінують ефективність інших складових процесів правового регулювання, мають лише моральні та організаційні чинники. Виділити соціальні, економічні, політичні або інші засоби, які не були універсальними в плані надання позитивного впливу на ефективність правозастосування на весь механізм останнього, неможливо.

На сьогодні дієвість юридичних і неюридичних засобів підвищення ефективності застосування норм статей 164-17 і 164-18 КУпАП виявляється істотно зниженою саме внаслідок особливої конфігурації суспільної свідомості в єдності трьох його складових – правової, політичної та моральної. У зв'язку з цим поза реалізацією моральних засобів, що забезпечують позитивні зміни в суспільній свідомості в цілому, підвищення ефективності застосування норм права у сфері захисту інтелектуальної власності забезпечено бути не може.

Зазначене знайшло відображення у наукових статтях директорки Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності О. М. Орлюк «Освіта з інтелектуальної власності у системі вищої освіти України: проблеми та завдання» та О.М. Падучак «Про популяризацію знань у сфері інтелектуальної власності; коли, як і навіщо цим займатися» [172; 250].

Аналізуючи судову статистику, доцільно відзначити, що територіальний фактор має суттєвий вплив на диференціацію та динаміку ефективності норм законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності, тому одні й ті ж норми дають в різних регіонах ефекти, що значно відрізняються за кількісними та навіть якісними характеристиками.

Теоретичні підходи щодо ефективності норм адміністративного законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності певною мірою можна дослідити за допомогою застосування норм статті 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» КУпАП, хоча, на нашу думку, є відмінності щодо нормування та забезпечення юридико-технічної досконалості правозастосовної діяльності.

План заходів з реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (у редакції від 13 травня 2020 року) передбачає удосконалення адміністративної відповідальності щодо захисту прав інтелектуальної власності (пункти 104, 105, 122, 144, 145 розділу «Інтелектуальна власність») [251]. На нашу думку, це повинно здійснюватися такими способами:

- зближення за допомогою узгодження програм і концепцій розвитку системи національного права;
- вироблення загальних нормативно-правових понять й оцінок;
- гармонізація законодавства – відображення загальних правових програм, узгодження юридичних принципів і режимів, впорядкованість процесів підготовки та прийняття нормативно-правових актів;
- уніфікація законодавства як спосіб здійснення однакового регулювання правових відносин, створення спільних норм або актів, як би замінюють відповідні національні норми;
- введення стандартів техніко-юридичних норм, обов'язкових для застосування при здійсненні дій техніко-економічного та іншого характеру;
- імплементація як виконання державою правових норм Європейського Союзу шляхом включення в національну правову систему, фактична реалізація міжнародних зобов'язань на рівні внутрішньодержавного права.

У логічному взаємозв'язку із засобами правового впливу перебувають проблеми державного примусу та стимулювання захисту прав інтелектуальної власності. Ці засоби мають різноспрямований характер, проте кожний засіб має

працювати на підвищення рівня розвитку економіки. Припинення адміністративних правопорушень як частина державного примусу вельми змістовна та репресивна за юридичними наслідками, у зв'язку з цим доцільне зниження його впливу на сферу прав інтелектуальної власності. Незважаючи на функціональну роль в регулюванні відносин захисту інтелектуальної власності, вказані засоби повинні бути збудовані таким чином, щоб в кінцевому результаті стимулювати розвиток національної економіки, захищати правовласників, споживачів об'єктів інтелектуальної власності. Крім того, заходи адміністративного примусу повинні захищати національний ринок інтелектуальної власності.

Адміністративно-правові засоби, що впливають на захист прав інтелектуальної власності, можуть бути реалізовані тільки через правозастосовний процес. У зв'язку з цим якість правозастосовного процесу багато в чому, власне, зумовлює ефективність адміністративно-правового регулювання захисту інтелектуальної власності. За конструкцією правозастосовний процес, який здійснюється у сфері захисту, мало чим відрізняється від аналогічного процесу, здійснюваного в інших сферах соціальної дійсності.

У загальному вигляді правозастосовний процес це реалізація норм права щодо конкретної життєвої ситуації. На правозастосовний процес, який здійснюється у сфері захисту інтелектуальної власності, надають певний вплив економічні закони і закономірності, а також суто технологічний процес, який існує в реальному секторі економіки. Ці зовнішні обставини роблять вплив на механізм дії норм адміністративного права щодо захисту права інтелектуальної власності.

Підвищення ефективності захисту інтелектуальної власності можливе тільки при правильному визначенні стратегічних напрямів розвитку. У зв'язку з цим даними напрямами визнається врегульоване нормами адміністративного права на основі принципу законності поведінка учасників відносин у сфері інтелектуальної власності, яка забезпечується за допомогою створення

ефективної структури органів виконавчої влади, забезпечення їх оптимальної структури та компетенції, покликана забезпечити поступальний розвиток відносин комерціалізації у сфері інтелектуальної власності, сприятливий діловий та інвестиційний клімат в країні.

Досвід країн Європейського Союзу переконливо доводить, що правопорядок у сфері інтелектуальної власності багато в чому залежить від ефективності роботи та злагодженості дій органів виконавчої влади (в широкому сенсі – органів державного управління), перш за все, органів виконавчої влади.

Основним з органів виконавчої влади щодо захисту інтелектуальної власності, на нашу думку, є Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства і підвідомчі територіальні органи виконавчої влади, а також Антимонопольний комітет і його територіальні органи.

Як загальну тенденцію доцільно виділити те, що діяльність згаданих органів в останні роки зазнає суттєвої корекції, головним чином, шляхом перерозподілу на їхню користь функцій, які раніше реалізовувалися іншими органами виконавчої влади. Деякі зміни відбулися не так давно, а тому не стали предметом наукового аналізу.

Чинна система органів виконавчої влади щодо сфери інтелектуальної власності виникла в результаті реалізації заходів Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні (прийнята 1 червня 2016 року) [154].

Ідеологія майбутньої реформи була сформульована дещо раніше в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», де необхідність реформи захисту інтелектуальної власності пояснювалася потребою вектора безпеки, місцем та роллю держави в економічній сфері в умовах демократії і інтеграції в Європейський Союз [252].

Зокрема, була запропоновано трьох видова система органів виконавчої влади, яка включала: міністерство, департамент, нагляд. Завданнями міністерства повинні були бути вироблення державної політики у відповідній

сфері управління, попередження та нейтралізація проблем, що виникають, і негативних тенденцій, прогнозування для вирішення довгострокових завдань. Департамент визнавався самостійним органом виконавчої влади, що утворювався безпосередньо для здійснення спеціалізованих функцій, зокрема застосування заходів державного примусу. Нагляд покликаний здійснювати вузькоспеціалізовані контрольні функції міжгалузевого характеру, включно із застосуванням заходів відповідальності за порушення встановлених правил.

У ході адміністративної реформи трьох видова система концептуально збереглася, але була скоригована й остаточно юридично оформлена в постанові Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади».

Останні зміни щодо сфери інтелектуальної власності були внесені 27 травня 2020 року [253; 254].

Згідно з нормативно-правовим актом «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» в систему органів виконавчої влади входять: міністерство, служба та агентство. Впорядкування видів органів виконавчої влади стало одним з реальних досягнень адміністративної реформи.

Разом з тим, надалі практика показала, що зазначена модель (Міністерство, Державна служба інтелектуальної власності України) з ряду причин об'єктивного та суб'єктивного характеру не дозволила розв'язати проблему створення ефективного механізму державного управління, зокрема у сфері захисту інтелектуальної власності.

Проблема ця продовжує залишатися актуальною зараз. Незважаючи на адміністративні перетворення в системі виконавчої влади, говорити про ефективне державне управління у сфері захисту інтелектуальної власності, у зв'язку зі створенням Національного офісу інтелектуальної власності не доводиться, адже в законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» питання захисту інтелектуальної власності не розглядаються [255].

Для економічного розвитку країни необхідно: поліпшувати якість інституційного економічного середовища; здійснювати захист права власності, зокрема інтелектуальної; поліпшувати форми та методи державного управління; формувати незалежну судову систему; протидіяти корупції, створити режим, що забезпечує передбачуваність прийняття адміністративних рішень; формувати конкурентне економічне середовище; розвивати сприятливий інвестиційний клімат шляхом мінімізації політичних ризиків.

Структура органів виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності нестабільна та регулярно змінюється, причому далеко не завжди з об'єктивних причин. Ось деякі приклади. Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27 червня 2019 року № 1082 затверджено Статут державної організації «Національний офіс інтелектуальної власності» [188]. 16 червня 2020 року прийнято закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності [255].

Річ у тому, що створення, скасування органу виконавчої влади це завжди бюджетні витрати, причому досить значні. Тому суспільство, громадяни країни мають право знати, на що і як витрачаються бюджетні кошти, наскільки ефективні витрати, а також ким і як приймалися відповідні управлінські рішення, хто виходив з ініціативою їх прийняття.

Цілком виправданим є формулювання питання про закріплення в законі України «Про центральні органи виконавчої влади» доказового порядку утворення та скасування органів виконавчої влади.

Зміна структури органів виконавчої влади можлива тільки з використанням процедури доказування, в порядку, встановленому законом. Процедура доведення в обов'язковому порядку повинна передбачати незалежну публічну експертну оцінку. Можна скористатися наявними можливостями Національної ради реформ, яка утворена відповідно до указу Президента України від 23 липня 2014 року № 614 «Про забезпечення впровадження єдиної державної політики реформ в Україні» в редакції указу Президента України від

07 травня 2020 року № 169 [256].

Національна рада реформ є дорадчим органом створюється з метою організації проведення експертизи економічних і соціально значущих рішень Уряду України, органів виконавчої влади, урядових міжвідомчих комісій і рад, а також з метою формування питань з боку інститутів громадянського суспільства для обговорення з Президентом України, Прем'єр-міністром і за їхнім дорученням – з органами виконавчої влади. До складу входять представники науки, громадських об'єднань, суб'єкти, які зможуть об'єктивно оцінити необхідність створення або скасування органів виконавчої влади.

Пропонований доказовий порядок утворення та скасування органів виконавчої влади повинен застосовуватися тільки в тому випадку, коли структура вже затверджена відповідним рішенням і з ряду причин виникає потреба цю структуру скорегувати, наприклад, перетворити існуючу службу у державну установу. Необхідність доведення прийняття такого рішення дозволить зробити його більш зваженим й об'єктивно обґрунтованим. Таку доказову процедуру доцільно поширити на функції органів виконавчої влади.

У спеціальній літературі з проблем адміністративної реформи відзначається, що важливим законодавчим заходом, що дозволяє не допускати появу недоцільних та неефективних функцій органів влади, є закріплення законом багатоступеневої процедури доказу відомством доцільності й ефективності функцій, що вводяться, оцінка таких доказів незалежними експертами за критеріями допустимості державного регулювання, включеним до закону. Законом вводиться презумпція недоцільності державного регулювання в соціально-економічній сфері, якщо відповідно до процедури відомства не доведено інше.

Реформування державного управління має перетворювати систему центральних органів виконавчої влади на керований механізм із чітким розподілом повноважень та відповідальності, оптимізований за змістом і переліком державних функцій, зорієнтований на задоволення потреб суспільства [257, с. 150].

Питання про повноваження і, перш за все, тих функцій, які реалізують у межах компетенції органи виконавчої влади у сфері захисту прав інтелектуальної власності, є одним з ключових для забезпечення належного рівня правового регулювання захисту та правопорядку. Серед цих повноважень за ступенем їх впливу на забезпечення законності, а значить, належного рівня правопорядку щодо захисту інтелектуальної власності, особливо виділяються наглядово-контрольні повноваження органів виконавчої влади.

Невпорядкованість у справі застосування, так само як надмірна присутність у компетенції органів виконавчої влади, може цілком обґрунтовано розглядатися як адміністративні бар'єри, зняття яких уже не один рік продовжує залишатися одним з безумовних пріоритетів держави, напрямом захисту прав інтелектуальної власності.

Нині в Україні функціонують різні суб'єкти захисту прав інтелектуальної власності, у кожного з яких свій правовий статус. Збалансоване адміністративно-правове регулювання дозволяє максимально гнучко впливати на суб'єкти захисту, зводячи до мінімуму конфлікт між приватними та суспільними економічними інтересами щодо об'єктів авторських і суміжних прав, прав промислової власності, прав на засоби індивідуалізації, прав на не нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

Незважаючи на той факт, що в державах з Європейського Союзу регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності здебільшого здійснюються автономними від держави суб'єктами, проте адміністративно-правове регулювання діяльності суб'єктів захисту є досить інтенсивним, воно має значення з практичної та з теоретичної точок зору.

Під дією досить різнорідних чинників роль держави в регулюванні інтелектуальної сфери постійно зростає. Необхідно сказати, що соціальні функції в економіці зростають, а адміністративно-правове регулювання збільшується.

Нині доводиться враховувати той факт, що з одного боку, в країнах Європейського Союзу адміністративно-правове регулювання сфери

інтелектуальної власності здебільшого направлено на регулювання діяльності функціонально й організаційно автономних об'єктів, а, з іншого боку, адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності підтримується на досить інтенсивному рівні з метою задоволення визначених зобов'язань держави. Серед останніх, зокрема: зобов'язання щодо захисту прав громадян; необхідність забезпечення збалансованого розвитку й зростання економіки; соціальні зобов'язання тощо.

Питання обліку автономії суб'єктів захисту прав інтелектуальної власності при адміністративно-правовому регулюванні їх діяльності є онтологічним. Якщо розсуд суб'єктів адміністративно-правового захисту зазначених прав обмежений, то це зовсім не означає, що адміністративно-правовий захист має обмежений характер.

Конституційними нормами державі ставиться в обов'язок забезпечувати права та свободи громадян взагалі, а також окремі конституційні цінності (захист власності, у тому числі інтелектуальної), що вимагає від держави здійснення адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів захисту. Зокрема, відбувається втручання держави в діяльність не тільки з метою забезпечення прав людини, але і з метою захисту певних конституційних цінностей (здоров'я населення, навколишнього середовища, соціальної безпеки, тощо) від потенційного негативного впливу діяльності суб'єктів господарювання в контексті використання об'єктів інтелектуальної власності.

Третій напрям вдосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності включає заходи технічного характеру, які дозволять підвищити рівень захисту зазначених прав в галузі контролю за переміщенням товарів через митний кордон України, що містять об'єкти інтелектуальної власності, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон реалізується митними органами в межах митного та експортного контролю. Заходи щодо захисту прав інтелектуальної власності приймаються відносно розміщених під митні

процедури товарів, що містять об'єкти авторського права і суміжних прав, товарні знаки (знаки обслуговування) і найменування місць походження товару, включені за заявою правовласника в митний реєстр об'єктів інтелектуальної власності до митного реєстру. Митні органи мають право вживати заходів щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності без заяви правовласника.

О. С. Харченко зазначає, що закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» № 202-IX містить чимало новел, серед яких можна виділити: розширення переліку об'єктів права інтелектуальної власності, сприяння захисту яких здійснюється під час переміщення товарів через митний кордон України; упровадження термінів «контрафактні товари», «піратські товари», «товари, що підозрюються у порушенні права інтелектуальної власності» [258, с. 96].

На думку О. М. Шевчук і А. О. Німої, у сучасних умовах актуальною проблемою захисту права інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон є збільшення випадків реєстрації недобросовісними суб'єктами торгових знаків, промислових зразків, що містять незначні відмінності від зареєстрованих. У таких випадках, навіть якщо у добросовісного правовласника є охоронний документ, але ним не зареєстровано такий об'єкт у митному реєстрі, податковий орган має право призупинити митне оформлення товарів. Така практика свідчить про недосконалість правових норм, оскільки можливі випадки, за яких у митному реєстрі зареєстровано схожий об'єкт права інтелектуальної власності недобросовісним правовласником, а товар добросовісного власника вважаються контрафактним. Останній при цьому фактично позбавляється гарантованого законодавством права звернення до податкового органу щодо сприяння захисту належних прав на об'єкт права інтелектуальної власності. Зазначена проблема потребує удосконалення на законодавчому рівні [259, с. 173].

На думку автора аналітичної записки «Виконання Україною зобов'язань щодо реформування захисту прав інтелектуальної власності на митному

кордоні України», статистика митних призупинень фактично підтверджує наявність проблем із законодавством у цій сфері. Менше як 1% призупинень завершується відкриттям адміністративних справ чи знищенням контрафактних товарів. Наприклад, станом на 13 листопада 2018 року кількість складених протоколів про порушення статті 476 Митного кодексу становила лише 11 або 0,2% від загальної кількості призупинень митного оформлення [260, с. 13].

Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності повинен мати комплексний характер. У зв'язку з цим необхідно активно використовувати технічні засоби захисту продукції від контрафактних товарів. Слід погодитися з позицією науковців про те, що підтримкою для боротьби з контрафактними товарами щодо окремих видів продукції могли б стати заходи в галузі технічного регулювання – включення анти контрафактної норми в технічні регламенти, встановлення як одного із завдань підтвердження відповідності та державного нагляду недопущення контрафактної продукції на ринок. Правовласники в такому випадку повинні тісно взаємодіяти з державними органами.

У контексті розв'язання цього питання закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації актів законодавства Європейського Союзу у сфері технічного регулювання» передбачає ряд заходів, у тому числі внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення [261].

Важливими ознаками такого підходу є: системність механізму захисту; комплексність методів захисту; дотримання оптимального балансу приватних і публічних інтересів; наднаціональний інститут адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності щодо контрафактних товарів як правова основа функціонування механізму захисту; опора на міжнародні стандарти у галузі транскордонного захисту прав інтелектуальної власності; співвідношення з системою правового захисту прав інтелектуальної власності на внутрішньому ринку держав на території Європейського Союзу.

Основою даного адміністративно-правового захисту прав є митний реєстр

об'єктів інтелектуальної власності, ведення якого передбачено на території Європейського Союзу. Нині змінено Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону України (редакція від 09 червня 2020 року) та передбачено створення та введення в експлуатацію нового програмно-інформаційного комплексу «Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності» [262].

Імплементация європейських норм у законодавстві щодо захисту права інтелектуальної власності на митному кордоні є важливою для досягнення таких цілей: забезпечення прогресу у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, що є важливим елементом впровадження Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу; покращення іміджу країни та її інвестиційної привабливості; налагодження взаємин з партнерами; покращення захисту прав споживачів; зменшення обсягів транзиту контрафактних товарів до Європейського Союзу [260, с. 15].

В. С. Савіна, у контексті дисертаційного дослідження «Еволюція концепції права інтелектуальної власності» зазначає, що з метою ефективної боротьби з порушеннями прав на результати інтелектуальної діяльності й прирівняні до них об'єкти потрібні нові, сучасні і більш дієві підходи до розв'язання цієї проблеми, зокрема шляхом вироблення єдиних для всіх учасників світової спільноти, уніфікованих норм права, спрямованих на істотне зниження частки контрафактних товарів на споживчих ринках країн світу. Уніфікація не тільки дозволяє удосконалювати законодавчу техніку, а й підвищує ефективність правозастосування, забезпечує його однаковість, вона можлива як щодо законодавства, так і правозастосовної практики [262, с. 322].

В умовах сучасних інтеграційних процесів адміністративно-правовий захист має транскордонний аспект та доповнюється перспективами упорядкування та оптимізації створення об'єктів інтелектуальної власності та використання виключних прав на них в умовах Європейського Союзу з урахуванням цілей і принципів формування та розвитку нових рівнів європейської економічної інтеграції.

Висновки до розділу 3

Дослідження напрямів удосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні дозволяють зробити висновки.

Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності перебуває в постійній динаміці та взаємодіє з іншими засобами та інститутами системи права та правової системи суспільства. Це дозволило виявити окремі тенденції в розвитку, трансформації та модернізації цього рівня право регулятивної діяльності. Однією з таких тенденцій, на наш погляд, є розширення суб'єктного складу, збільшення публічно-правових утворень, які використовують адміністративно-правовий інструментарій. Або, як відзначають вчені, мова йде про проникнення приватноправових інструментів у сферу публічного права. Відповідно, вдосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності охоплює три групи напрямів: нормативно-правовий, організаційний та технічний.

Удосконалення щодо нормативно-правового напрямку охоплює реалізацію розділу «Інтелектуальна власність» Плану з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, який передбачає внесення змін у чинне законодавство. Водночас внесення змін розраховано до 31 грудня 2023 року, що дає можливість аналізувати тільки чинні нормативно-правові акти з погляду на перспективу розвитку. У зв'язку з цим запропоновано внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративно-юрисдикційного захисту прав інтелектуальної власності.

Ефективність діяльності Національного офісу інтелектуальної власності у сфері захисту інтелектуальної власності залежить: від особливостей організаційної структури, яка повинна відповідати компетенції органу,

визначеному чинному законодавству. Дослідження ефективності діяльності органу управління у сфері інтелектуальної власності дозволило виявити обумовленість низкою факторів: соціальною цінністю відносин співробітництва; вибором прийнятних правових засобів впливу на суспільні відносини; оптимальністю вибору з урахуванням специфіки об'єктів інтелектуальної власності, методу адміністративно-правового регулювання; розвиненістю нормотворчої техніки; узгодженістю та внутрішньою відсутністю протиріч системи джерел права інтелектуальної власності; ступенем інформованості суб'єктів правовідносин про зміст засобів захисту прав інтелектуальної власності; ступенем задоволеності суб'єктів відносин у сфері інтелектуальної власності в процесі реалізації права; рівнем правової свідомості суб'єктів зазначених правовідносин та правової культури суспільства. Водночас у прийнятому нормативному акті про утворення Національного офісу інтелектуальної власності відсутнє посилення щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Аналіз сутності загальних і специфічних рис адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності при переміщенні об'єктів інтелектуальної власності через державний кордон показує необхідність максимальним наближенням до системних особливостей організаційних засад Європейського Союзу у сфері що досліджується, спрямованих на консолідацію владних ресурсів за рахунок застосування інформаційно-комунікаційних технологій щодо захисту прав інтелектуальної власності при транскордонному переміщенні на основі інтегративних форм законодавчого та відомчого закріплення прямих і зворотних зв'язків. Поетапне законодавче оформлення засобів і способів адміністративно-правового захисту при транскордонному переміщенні повинно передбачити способи алгоритмізації в контексті правового регулювання цифрової економіки.

ВИСНОВКИ

Процес адаптації національного законодавства та правозастосовної практики до вимог Європейського Союзу ставить як нагальне завдання дослідження всього різноманіття захисту прав інтелектуальної власності, виявлення особливостей і характерних ознак, розуміння тенденцій розвитку, місця та ролі в системі правового регулювання інтелектуальної власності в Україні. Це зумовило актуальність дослідження на тему «Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні» та необхідність на підставі поставлених у роботі завдань, сформулювати в узагальненому вигляді основні науково-теоретичні висновки та практичні пропозиції, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, що регламентує захист інтелектуальної власності.

1. Порівняльно-правовий аналіз становлення права інтелектуальної власності показує, що таке право, як правовий інститут, виникло в Європі одночасно з появою книгодрукування. Право інтелектуальної власності на українських теренах, які входили до складу Російської Імперії, отримало розвиток з ліквідацією державної монополії, коли законодавець дозволив приватним особам відкривати приватні друкарні. Головна особливість права інтелектуальної власності на теренах Російської Імперії полягає в тому, що розвивалося тільки в межах законодавства щодо цензури, контролю та монополії держави у сфері інтелектуальних прав. Особливістю європейського права інтелектуальної власності є те, що спочатку право виникло на використання літературних творів. Це зумовило необхідність диференціації прав на права автора, права видавця та права книготорговця, та потребу в захисті авторських прав. Законодавство на теренах України в галузі охорони прав інтелектуальної власності в XVIII до початку XX століть не відповідає європейським стандартам. Російська Імперія у зв'язку з політичними чинниками тривалий час не приєднувалася до основних міжнародних конвенцій

щодо захисту прав інтелектуальної власності.

На теренах українських земель, які входили до складу держав Європи право інтелектуальної власності почало оформлятися в XVIII ст. Це було обумовлено економічним, соціальним і технічним розвитком українських земель. Законодавче оформлення інституту захисту авторських прав в Україні відбувалося в першій половині XIX ст.

В історії правової науки визначено три етапи становлення та розвитку теоретичних знань з правового регулювання прав інтелектуальної власності: юриспруденція понять, юриспруденція інтересів, юриспруденція цінностей. Відповідно, доцільно виділити основні етапи становлення права інтелектуальної власності в Україні: до XV ст. існували окремі елементи права інтелектуальної власності, зокрема авторського права; кінець XV – XVI ст. – розвиток авторського права, що спричинило зародження книговидавничої справи; друга половина XVIII ст. – скасування державної монополії, на книговидання, становлення права інтелектуальної власності як правового інституту; перша половина XIX ст. – зародження та становлення законодавства щодо захисту прав інтелектуальної власності, включення його в систему права; друга половина XIX ст. – XX ст. – інститут захисту прав інтелектуальної власності отримує розвиток; кінець XX ст. набуття Незалежності України – реформа права інтелектуальної власності на основі європейських стандартів. Прийняття Угоди про асоціацію України і Європейського Союзу започаткувало процеси адаптації законодавства про захист прав інтелектуальної власності до соціально-економічних умов ЄС.

2. Методологічною основою побудови цілісної моделі адміністративно-правового захисту інтелектуальної власності виступив діяльнісний підхід, який бере за вихідну точку осмислення правової дійсності цілеспрямовану свідому активність людини як єдність мети, правових засобів захисту та свідомо-вольової активності суб'єктів щодо їх застосування. Це дозволило зібрати розрізнені положення та висновки, що дають уявлення про окремі властивості об'єктів інтелектуальної власності та елементи адміністративно-правового

захисту інтелектуальної власності в єдиний ряд і сформулювати засновані на емпіричному та теоретичному матеріалі загальні підходи до правового регулювання захисту прав, що досліджуються.

Заснована на застосуванні методології системно-діяльнісного підходу з урахуванням принципів сучасного етапу розвитку правової науки адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності визначається як система теоретичних поглядів і вихідних наукових положень, виражених в категоріально-понятійному апараті загальної теорії права, що розкривають сутність, зміст, функції, методи та форми прояву, рівні і види впливу на суспільні відносини за допомогою адміністративно-правових засобів. Побудова теоретичної системи, що цілісно відтворює сутнісні сторони адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності, заснована на емпіричному матеріалі соціально обумовленої практики, та на формуванні загальнотеоретичної та галузевої наукової бази, що сприяє виробленню на підставі методології раціональності принципів науково-теоретичних положень напрямів вирішення проблеми ефективності адміністративно-правового захисту. Це призвело до перегляду підходів до дослідження правового регулювання, висунення нових методологічних підходів, що зображують складний процес функціонування адміністративно-правової форми захисту, та зумовило перехід від вивчення змістовної своєрідності захисту об'єктів інтелектуальної власності до аналізу їх функціональних проявів в конкретних сферах суспільних відносин (авторського та суміжних прав, прав промислової власності, прав засобів індивідуалізації).

3. Нормативно-правове забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні це сукупність нормативно-правових актів вищої юридичної сили, підзаконних актів органів державної (публічної) влади, відомчих і корпоративних правових актів. Нормам Конституції належить роль утворювача системи, виступаючи сполучною ланкою системи правового регулювання, забезпечуючи цілісність, єдність і стабільність, задаючи вектор розвитку, особливо тих напрямів, які характеризують сферу прав і свобод людини і

громадянина, що характерно для захисту прав інтелектуальної власності. Специфікою права інтелектуальної власності є включення в рамкові закони (про авторське право й суміжні права, промислові моделі і інші) норм, які передбачають пріоритет спеціальних норм перед загальними нормами. Нормативні акти права інтелектуальної власності за предметом правового регулювання (об'єктом інтелектуальної власності) надають динамічність даній системі тим, що розвиваються в напрямку тенденцій розвитку суспільних відносин в інформаційному суспільстві. Нині виділено дві основні тенденції такого розвитку. Це тенденція ускладнення відносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності та тенденція розширення предмета правової регламентації нормами адміністративного права.

Для правового регулювання захисту, що виділяються за предметом правового регулювання характерно те, що воно стає більш об'ємними і охоплює значну кількість норм. Розгалуження інститутів призводить до ускладнення внутрішньої структури, яка виражається в тому, що всередині правових інститутів, що регулюють окремі об'єкти інтелектуальної власності, норми відокремлюються і утворюють численні групи, тісно взаємопов'язані між собою. У розвитку правових інститутів захисту інтелектуальної власності спостерігається тенденція збільшення числа процесуально-правових норм. Для захисту права інтелектуальної власності характерна певна різноманітність процесуальних норм, які тісно переплітаються і вимагають комплексного застосування. При цьому, дані норми містяться у різних нормативних актах.

4. Уявлення про механізм адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності як про процес можна скласти лише за умови аналізу системи засобів в дії. З'ясування специфіки системи засобів недостатньо. Механізм правового регулювання це сукупність взаємопов'язаних трьох елементів: норм права, правовідносин і актів застосування норм права. Розглядаючи адміністративно-правове регулювання у сфері, що досліджується, як структуру, маємо систему засобів, що перебуває в статичному стані. Однак для захисту прав інтелектуальної власності як для процесу характерна

динаміка. Самі засоби адміністративно-правового регулювання не можуть бути самостійним процесом, адже видозмінюються завдяки руху від нормативного регулювання до здійснення прав та обов'язків. Дати характеристику механізму адміністративно-правового регулювання неможливо без уявлення про інструментальну основу процесу і без розуміння загальної логіки реалізації. Специфіка інструментальної основи визначається наступним. Засобами адміністративно-правового регулювання є правові інструменти та технології, які використовувались для досягнення мети. Адміністративно-правовий захист це передбачені нормативними або індивідуальними правовими актами інструменти забезпечення відтворення закріплених цими актами ідеальних моделей, які передбачають усунення ризиків настання несприятливих наслідків, виключивши заподіяння шкоди інтересам уповноважених суб'єктів.

Адміністративно-правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності як процес, що реалізується у певних межах, є складним в змістовно-структурному плані. Як складова процесу захист прав інтелектуальної власності характеризується рядом змістовно специфічних стадій, що послідовно змінюються, пов'язаних з відтворенням і приведенням у дію певних засобів. Система засобів адміністративно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності є неоднорідною та варіативною. Суттєва специфічність публічно-правових та приватноправових відносин з предмета та змісту, відмінність у правовому інструментарії, що може використовуватися в публічно-правовій і приватній сфері, свідчать про наявність відмінностей в механізмі адміністративно-правового регулювання захисту. Адміністративно-правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності з точки зору механізму можна схарактеризувати як процес, що має певні часові межі, передбачає наявність керівного впливу, націленого на досягнення мети захисту, складається зі стадій, що послідовно змінюються.

5. **Форми та методи адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності** є спосіб впливу держави за допомогою певної сукупності норм права, оскільки визначальною формою вираження приписів є

норма права як така. Методи адміністративно-правового захисту, будучи одним з важливих компонентів в системі різних способів правового впливу в змістовному плані, це спосіб впливу на суспільні відносини з метою врегулювання, встановлення на основі норми адміністративного права певного стану волі суб'єктів, виражений в поведінці. Системно пов'язані, адміністративні методи захисту прав інтелектуальної власності, відповідаючи закономірностям і властивостям соціального управління, поділяються на адміністративно-правові і адміністративно-організаційні. Відмінність полягає в тому, що адміністративно-правові методи опосередковані в нормативно-правових актах. У змісті адміністративних методів можна виділити організаційно-правові методи, які підпорядковані регулюванню відносин, пов'язаних з організацією діяльності у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Під формою адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні розуміють дії органів спеціальної компетенції та посадових осіб з видання адміністративно-правових актів і укладення адміністративно-правових договорів, інші дії вказаних органів, що призводять до юридичних наслідків, в яких проявляються методи діяльності із захисту прав інтелектуальної власності у сфері, де суспільні відносини регулюються нормами цивільного права, а охороняються нормами адміністративного права.

6. Під органами, що здійснюють адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні необхідно розуміти органи державної (публічної) влади, які мають повноваження щодо здійснення комплексу правових, організаційних і технічних заходів, спрямованих на припинення порушення прав інтелектуальної власності, відновлення порушених прав, притягнення винних до юридичної відповідальності. До органів державної влади, що володіють повноваженнями щодо захисту прав інтелектуальної власності входять: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Департамент розвитку інтелектуальної власності вказаного Міністерства, до складу якого входять державні інспектори з

інтелектуальної власності, Національний офіс інтелектуальної власності, Національна поліція, Державна митна служба, Державна податкова служба та інші державні органи, наділені компетенцією щодо захисту прав на окремі об'єкти інтелектуальної власності, судові органи, у тому числі Вищий суд з питань інтелектуальної власності. Органи, які здійснюють адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності мають організаційно-владні розпорядчі повноваження і можуть безпосередньо впливати на стан захисту, видаючи нормативно-правові (або індивідуальні) акти. Структура адміністративно-правового статусу зазначених органів включає елементи: місце в системі органів виконавчої влади, вид юридичного зв'язку з органами виконавчої влади; сфера діяльності; загальні і спеціальні цілі створення і діяльності; публічні завдання та публічні функції у відповідній сфері діяльності; загальні та спеціальні повноваження та адміністративні обов'язки; публічна відповідальність органу.

7. Адміністративна відповідальність у системі захисту прав інтелектуальної власності в Україні має взаємопов'язані юридичний і соціальний аспекти, які визначають здатність надавати спеціально-юридичний вплив на правові відносини у сфері інтелектуальної власності, забезпечуючи поєднання статички та динаміки адміністративно-правового регулювання (юридичний аспект), долати суперечності між публічним і приватним інтересом правовласників і суб'єктів застосування інтелектуальної власності, притаманні відносинам у сфері комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, запобігати можливим правовим конфліктам (соціальний аспект). Адміністративна відповідальність у вказаній сфері включає регулятивно-статичну та регулятивно-динамічну функції, які проявляються у здатності показувати сутнісні властивості правових відносин у сфері захисту інтелектуальної власності, забезпечувати можливість прогнозування необхідності адміністративно-правового впливу на основі моніторингу національного законодавства щодо ефективності зазначеної діяльності. Ефективність регулятивної функції адміністративної відповідальності

перебуває в діалектичному зв'язку з соціальними аспектами, які визначають адміністративні делікти у сфері інтелектуальної власності. Без поєднання наукових підходів щодо аналізу адміністративних деліктів на підставі методів аналітичної юриспруденції неможливо забезпечити належний рівень захисту в умовах переходу від наявної системи до прийнятої в ЄС. Модель адміністративної відповідальності повинна показувати: забезпечення правомірної поведінки, запобігання протиправних вчинків, організацію та впорядкування системи правових відносин, що є предметом правового регулювання адміністративного, цивільного, інформаційного права з урахуванням специфіки об'єктів інтелектуальної власності.

8. Вивчення правового регулювання відносин у сфері адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності виводить на проблему співвідношення приватних і публічних інтересів. Також розв'язання цієї проблеми дає можливість запропонувати напрями організації оптимального режиму правового регулювання адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності. Нині простежується суперечність між необхідністю підвищення ефективності адміністративно-правового захисту прав і браком достатньої теоретичної бази для одержання нових наукових знань, здатних сприяти оптимізації правового статусу суб'єктів захисту, вдосконаленню юридичного режиму діяльності органів, які забезпечують адміністративно-правовий захист, їх адаптацію до умов, які існують в ЄС. Це зумовлено, по-перше, самою природою інтелектуальної власності, яка перебуває в постійному розвитку, по-друге, властивостями права, відповідно до яких здатне по-різному проникати у сферу правового регулювання об'єктів інтелектуальної власності. Удосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні здійснюється за трьома напрямками: нормативно-правовим, організаційним і технічним. Вони взаємопов'язані та нерозривні в реалізації. Нормативно-правовий напрям вдосконалення адміністративно-правових механізмів захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності пов'язано зі зміною законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Такі

зміни в законодавстві пов'язані з процесами гармонізації та уніфікації нормативної бази в галузі захисту прав інтелектуальної власності до вимог ЄС, успішна реалізація яких дозволить забезпечити максимальну ефективність. Заходи щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму захисту прав інтелектуальної власності організаційного характеру включають заходи, спрямовані на оптимізацію структури суб'єктів захисту.

Технічний напрям вдосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності митними органами включає ряд заходів, спрямованих на підвищення рівня митного адміністрування в галузі контролю за транскордонним переміщенням товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, за допомогою інформаційних технологій. Поетапна реалізація напрямів оптимізації дозволить підвищити ефективність адміністративно-правового захисту інтелектуальних прав не тільки стосовно митного аспекту, а й щодо всієї системи правової охорони й захисту інтелектуальної власності.

Основною метою здійснення адміністративно-правового захисту є необхідність дотримання балансу інтересів суб'єктів суспільних відносин, врегульованих правовими нормами. Чинні правові конструкції у сфері захисту інтелектуальних прав повинні забезпечувати гармонійне співвідношення інтересів авторів, інших правовласників, громадян-споживачів продукції, держави, зацікавленої у встановленні режиму правопорядку та законності в галузі інтелектуальної власності, всіх інших учасників правовідносин у галузі створення та використання результатів інтелектуальної діяльності та прирівняних до них засобів індивідуалізації.

9. Внесено пропозиції до КУпАП, законів України: Про охорону прав на промислові зразки; Про охорону прав на знаки для товарів і послуг; Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів; Про правову охорону географічних зазначень; Про охорону прав на винаходи і корисні моделі; Про авторське право і суміжні права. Запропоновано проект Інструкції про порядок оформлення адміністративних справ за статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» КУпАП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головкова О.М. Генезис правової охорони інтелектуальної власності. *Форум права*. 2008. № 1. С. 92-98.
2. Троцька В. Започаткування інституту вільного використання творів у XVIII-XIX ст.: історико-правовий аспект. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2015. № 6. С. 46-55.
3. Э.Р. Лефевр де Лабулэ. URL. <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D0%B1%D1%83%D0%BB%D1%8D,%D0%AD%D0%B4%D1%>
4. Виключне право як самостійний різновид абсолютного права. URL. <http://pravolib.pp.ua/isklyuchitelnoe-pravo-kak-samostoyatel'naya-7558.html>
5. Остапчук В. Природа права інтелектуальної власності. URL. <https://synergy.ua/ua/edu-program-post/ukr-priroda-prava-intelektualnoi-vlasnosti/>
6. Андрощук Г.О., Л.І. Работягова Л.І. Реформа патентної системи США: аналіз змін. *Наука, технології, інновації*. 2017. № 3. С. 61-69.
7. Лузан А. Проблеми правової охорони винаходів у європейському науково-технічному просторі *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 4. С. 88-95.
8. Семків В.О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність : підручник. Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с.
9. Козорницька О.В. Основні риси інституту права інтелектуальної власності в ХІХ ст. на українських землях. *Право і суспільство*. 2014. № 6. Ч. 2. С. 82-85.
10. Шершеневич Г. Ф. Учебник торгового права / По изданию 1914 г. Москва: Фирма «СПАРК», 1994. 335 с.
11. Довгань Г. В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект): автореф. дис. ... канд.. юрид. наук: спец.: 12.00.01. Львів, 2009. 16 с. URL. <http://www.disslib.org/stanovlennja-ta-rozvytok-zakonodavstva-ukrayiny-pro->

intelektualnu-vlasnist.html

12. Декрет СНК РСФСР от 30.06.1919 г. «Об изобретениях (Положение)».
URL.

<http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=17430#09675723509113423>

13. Декрет СНК РСФСР. «О признании научных, литературных, музыкальных и художественных произведений государственным достоянием».
URL <http://istmat.info/node/31898>

14. Декрет ВЦИК РСФСР от 29.12.1917 г. «О Государственном издательстве». URL <http://opentextnn.ru/old/censorship/russia/sov/law/tsik/index.html?id=480>

15. Декрет СНК РСФСР от 10.10.1919 г. «О прекращении силы договоров на приобретение в полную собственность произведений литературы и искусства». URL <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=38933#009755103315461411>

16. Сокирська В.В. Відносини між РСФРР і УСРР (1919–1929 рр.): політико-економічний та адміністративно-територіальний дискурс: автореф. дис. ... д-ра історичних наук: спец.: 07.00.02. Тернопіль, 2018. 47 с.

17. Дроб'язко В. Законодавчі акти СРСР про авторське право 20-х рр. ХХ ст. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 2. С. 5-11.

18. Постановление ЦИК СССР, СНК СССР от 12.09.1924 г. «О промышленных образцах (рисунках и моделях)». URL <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=16784#05225298687721327>

19. Федоров А.А. Правова охорона дизайнерських рішень в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.03. Одеса, 2015. 220 с.

20. Постановление ЦИК СССР, СНК СССР от 09.04.1931 г. № 3/256. Положение об изобретениях и технических усовершенствования. URL <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=5810#007791841038667568>

21. Дроб'язко В. Закон УРСР «Про авторське право» 1929 року. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 3. С. 5-12.
22. Кочина О.С. Історія становлення та розвитку захисту авторського права та суміжних прав. *Молодий вчений*. 2014. № 7 (10). С. 150-153.
23. Іващенко В.А. Правове регулювання охорони інтелектуальної власності на території Закарпаття у 1918-1938 рр. *Приватне та публічне право*. 2017. № 3. С. 45-48.
24. Іващенко В.А. Польська модель охорони авторського права в Східній Галичині у 1921-1939 рр. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2017. № 6. С. 96-98.
25. Іващенко В.А. Правове регулювання охорони інтелектуальної власності на території Північної Буковини В 1918-1939 рр. *Право і суспільство*. 2017. № 5-1. С. 10-13.
26. Молчанов А.А., Афанасьєва В.С. Генезис законодательства, регулирующего авторское право на служебные произведения милиции в советский период. *Вестник Московского университета МВД России*. 2016. URL.<https://cyberleninka.ru/article/n/genezis-zakonodatelstva-reguliruyuschego-avtorskoe-pravo-na-sluzhebnye-proizvedeniya-militsii-v-sovetskiy-period>
27. Іващенко В.А. Правова регламентація авторського права в УРСР у 1960-1980-х рр. XX століття. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 2.С. 105-111.
28. Цивільний кодекс Української РСР. Кодекс втратив чинність на підставі Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. № 435-IV / Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст.356. Законодавство України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-06#Text>
29. Постановление Совет Министров СССР от 08.07.1981 г. № 539 «Положение о промышленных образцах». URL. <http://docs.cntd.ru/document/600298>
30. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року. Законодавство України. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052#Text

31. Про ставки авторської винагороди за видання творів науки, літератури і мистецтва : Постанова Рада Міністрів Української РСР. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-89-%D0%BF#Text>

32. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав : Постанови Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. № 72. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72-2003-%D0%BF#Text>

33. Закон СССР от 31.05.1991 г. № 2213-I «Об изобретениях в СССР». Ліга закон. URL. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z221300.html

34. Закон СССР от 10.07.1991 г. № 2328-I «О промышленных образцах». URL. <http://base.garant.ru/181513/>

35. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Законодавство України. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_169#Text

36. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Законодавство України. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text

37. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21.04.1993 р. № 3116-XII / *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 21. Ст. 218.

38. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII / *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32.

39. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII / *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 34.

40. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII / *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36.

41. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII / *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64.

42. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів:

Закон України від 05.11.1997 р. № 621/97-ВР/ *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 8. Ст. 28.

43. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16.06.1999 р. № 1587-XIV /*Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 32. Ст. 267.

44. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних : Закон України від 23.03.2000 р. № 1587-III / *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 24. Ст. 183.

45. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування : Закон України від 17.01.2002 р. № 2953-III / *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 17. Ст. 121.

46. Цивільний кодексу України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV / *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

47. Ямковий В. І. Гармонізація законодавства України з правом європейського союзу як один з етапів його адаптації до європейських правових стандартів. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 2 (63). С. 33-39.

48. Про ратифікацію Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Закон України від 10.11.1994 р. № 237/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 46. Ст. 214.

49. Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом): Указ Президента України від 24/02.1998 р. № 148/98. URL. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U148_98.html

50. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11.06.1998 р. № 615/98. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98>

51. Про Загальнодержавну програму адаптації національного законодавства до вимог Європейського Союзу : Закон України від 16.01.2003 р. № 1629-IV / *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. Ст. 367.

52. Степаненко К. В. Правова система України: вітчизняна правова традиція та проблеми трансформації. *Проблеми законності*. 2018. Випуск 140. С. 26-34.

53. WorldIntellectualProperty. Report 2019. TheGeographyofInnovation: Local Hotspots, Global Networks. Geneva: World Intellectual Property Organization, 2020. 134 p. URL. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_944_2019.pdf

54. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р. №1678-VII / *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.

55. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гармонізації законодавства у сфері порівняльної реклами із правом Європейського Союзу : Закон України від 12.11.2019 р. №286-IX / *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 2. Ст. 10.

56. Ордулі Е. До питання про правовий механізм захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 6. С. 55-64.

57. Рабінович П.М. Методологія правознавства: проблеми плюралізації. *Вісник Академії правових наук України*. 1995. № 3. С. 81-88.

58. Сенюта В.О. Філософські засади права інтелектуальної власності: дис. ... канд.юрид. наук: спец.: 12.00.12. Хмельницький, 2018. 202 с.

59. Кельман М.С. Співвідношення методу і методологічного підходу у правовій науці. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2016. № 850. С. 204-211.

60. Тихомиров Д. Наукові методологічні підходи під час дослідження державної політики у сфері безпеки. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 230-234.

61. Дніпров О. теоретико-методологічні засади дослідження виконавчої влади. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2016. № 845. С. 55-60.

62. Коротун О.М. Законодавче регулювання адміністративно-правового забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2019. № 5. С. 174-177.

63. Марушій О.А. Генеза розуміння законності як основоположного принципу діяльності органів державного управління. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2016. № 850. С. 70-74.

64. Сопілко І.М., Головня І.В. Забезпечення законності та правопорядку в Україні в умовах реформування державних інституцій. *Юридичний вісник.* 2019. №2 (51). С. 77-84.

65. Коваленко Н. Поняття та ознаки адміністративно-правового режиму. *Підприємництво, господарство і право.* 2020. № 1. С. 106-110.

66. Майданик Л. Винятки та обмеження з майнових авторських прав: баланс приватного і публічного інтересів. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2020. № 1 (111).С. 5-12.

67. Зайківський О., Оністрат О. Щодо забезпечення державного управління інтелектуальною власністю у сфері національної безпеки і оборони. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2019. № 6 (111). С. 24-35.

68. Коротун О. Методологія адміністративно-правового забезпечення охорони права інтелектуальної власності. *Национальный юридический журнал: теория и практика.* 2019. № 5. С. 59-61.

69. Вахонєва Т. Поняття права інтелектуальної власності та його складові. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2015. № 6. С. 24-32.

70. Гдичинський В.Б. Загальнотеоретичні засади правових парадигм: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.01. Київ, 2019. 20 с.

71. Кистяковский Б.А. Философия и социология права. Санкт-Петербург: РХГИ, 1998. 375 с.

72. Рабінович П.М. Методологія вітчизняного загальнотеоретичного

праводержавознавства: деякі сучасні тенденції. *Право України*. 2014. № 1. С. 11-24.

73. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 354к/96-ВР / *Відомості Верховної ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

74. Організація та методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для аспірантів. Уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 40 с.

75. Приходько Л.Ф. Оцифрування об'єктів культурної спадщини за нормативно-правовими документами Європейського Союзу у сфері авторського права і суміжних прав. *Архіви України*. 2020. № 1. С. 104-131.

76. Волощенко О. Проблеми удосконалення права інтелектуальної власності в умовах євроінтеграції. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 10-14.

77. Бошицький Ю.Л. Деякі питання кодифікації чинного законодавства України в сфері інтелектуальної власності в контексті міжнародних стандартів. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 187-192.

78. Про ратифікацію Угоди про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав : Закон України від 27.01.1995 р. №34/95-ВР / *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 5. Ст. 32.

79. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02 травня 2018 року «Про припинення дії для України окремих міжнародних договорів, укладених у рамках Співдружності Незалежних Держав» : Указ Президента України від 19.05.2018 р. № 139/2018. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139/2018#Text>

80. Про затвердження Угоди про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.09.2002 р. № 1421. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1421-2002-%D0%BF#Text>

81. Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у сфері науки та технологій : Закон

України від 15.04.2009 р. № 1262-VI / *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 39. Ст. 546.

82. Міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності. Офіційний веб-сайт Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук. 27 липня 2020 року. URL. <http://ndiiv.org.ua/index.php/ua/?id=226>

83. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-VI / *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

84. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-XII / *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток 51. Ст. 1122.

85. Кравець Р.Ю. Захист від недобросовісної конкуренції у сфері інтелектуальної власності. 16.07.2020 р. Протокол. Юридичний Інтернет-ресурс. URL. https://protocol.ua/ua/zahist_vid_nedobrosovisnoi_konkurentsii_u_sferi_intelektualnoi_vlasnosti/

86. Використання. Словник української мови. URL. <http://sum.in.ua/s/vykorystannja>

87. Майданик Л. Винятки та обмеження з майнових авторських прав: баланс приватного і публічного інтересів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 1. С. 5-12.

88. Зазуля Н. Кримінальна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності. *Українське право*. 25.06.2018 р. URL. https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/kryminalna-vidpovidalnist-za-porushennya-prava-intelektualnoyi-vlasnosti-problemy-zastosuvannya

89. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF#n16>

90. Авторські права. Портал державних послуг IGov. URL. <https://igov.gov.ua/subcategory/1/10/situation/45>

91. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав : Закон України від 15.05.2018 р. № 2415-VIII / *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 32. Ст. 242.

92. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної підтримки сфери культури, креативних індустрій, туризму, малого та середнього бізнесу у зв'язку з дією обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби COVID-19 : Закон України від 16.06.2020 р. № 692-IX. Веб-сайт Верховної Ради України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/692-20#n156>

93. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>

94. Оверковський К. Особливості звернення стягнення на права промислової власності як предмет застави. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 1. С. 35-49.

95. Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованої топографії інтегральної мікросхеми : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2004 р. № 8. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=8%2D2004%2D%EF&p=1113302200186125#Text>

96. Законодавство та стандарти. Веб-сайт Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). 30.07.2020 р. URL. <https://ukrpatent.org/uk/articles/legislation-and-standards#acts>

97. Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.1997 р. № 938. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=938%2D97%2D%EF&p=1113302200186125#Text>

98. Про затвердження Кодексу законів про працю Української РСР : Закон

УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII / *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1971. № 50. Ст. 375.

99. Коваленко В. Експропріація службових винаходів по-українськи. Українська правда. 31.05.2018 р. URL. <https://www.pravda.com.ua/columns/2018/05/31/7181813/>

100. Чернюк В.В. Правове регулювання інтелектуальної власності наукового парку: проблеми та шляхи їх вирішення. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 6. С. 81-87.

101. Про наукові парки : Закон України від 25.06.2009 р. № 1563-VI / *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 51. Ст. 757.

102. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення охорони прав на компонування напівпровідникових виробів : Закон України від 19.09.2019 р. № 111-IX / *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 42. Ст. 236.

103. Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні : Указ Президента України 18.09.1992 р. № 479/92/ URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/92#Text>

104. Шевченко В. В. Раціоналізаторська діяльність в Україні: проблеми і шляхи їх вирішення. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2016. № 3 (39). С. 192-196.

105. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень : Закон України від 20.09.2019 р. № 123-IX / *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 45. Ст. 290.

106. Про визначення спеціально уповноважених органів для погодження специфікацій товарів і визначення та контролю особливих якостей та інших характеристик товарів : Постанова Кабінету Міністрів від 03.06.2020 р. № 439. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-2020-%D0%BF#Text>

107. Про перелік відомостей, що не становлять комерційну таємницю :

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.1993 р. № 611. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text>

108. Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці: дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.07. Київ, 2019. 253 с. URL. http://ippi.org.ua/sites/default/files/kravchenko_o.m._avtoreferat_3.pdf

109. Рішення Конституційного Суду України від 28.11.2013 р. № 12-рп/2013 у справі за конституційним зверненням асоціації «Дім авторів музики в Україні» щодо офіційного тлумачення положень пункту 7 частини першої статті 5 Закону України «Про судовий збір» у взаємозв'язку з положеннями пункту «г» частини першої статті 49 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Стрвава № 1-17/2013. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-13#Text>

110. Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на промисловий зразок та прав на раціоналізаторську пропозицію : Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 17.04.2006 р. № 01-8/884. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_844600-06#Text

111. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / ред.: В.Б. Авер'янов; НАН України. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: Факт, 2003. 384 с.

112. Миджин Г.Є. Адміністративно-правовий механізм захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 4. С. 256-259.

113. Миджин Г.Є. Структура адміністративно-правового механізму захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Соціально-правові студії*. 2020. № 2. С. 72-79.

114. Коваленко А.І. Захист права інтелектуальної власності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. № 3. Том 1. С. 95-97.

115. Барладян О. С. Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності правоохоронними органами України. *Науковий*

вісник Херсонського державного університету. Серія: юридичні науки. 2016. Випуск 1. Том 2. С. 123-126.

116. Подоляка С. Сутність та особливості механізму адміністративно-правового регулювання протидії корупції в органах прокуратури в Україні. *Публічне право. 2017. № 3 (27). С. 95-101.*

117. Сірко В.С. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 4. С. 109-112.*

118. Коротун О. Адміністративно-правове регулювання охорони засобів індивідуалізації учасників господарського обороту та послуг. *Підприємництво, господарство і право. 2019. № 5. С. 151-155.*

119. Миджин Г.Є. Адміністративні методи та засоби захисту прав інтелектуальної власності. *Юридичний електронний науковий журнал. 2020. № 5. С. 152-155.*

120. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР / *Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.*

121. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі : Закон України від 10.04.2008 р. № 250-VI / *Відомості Верховної Ради України. 2008. № 23. Ст. 213.*

122. Договір про Європейський Союз. Законодавство України. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text

123. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування : Закон України від 17.01.2002 р. № 2953-III / *Відомості Верховної Ради України. 2002. № 17. Ст. 121.*

124. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних : Закон України від 23.03.2000 р. № 1587-III / *Відомості Верховної Ради України. 2000. № 24. Ст. 183.*

125. Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності), Кримінальному кодексу України та чинним законам України окремих положень Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних», Закону України «Про авторське право і суміжні права», Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності в процесі виробництва, експорту, імпорту та розповсюдження дисків для лазерних систем зчитування», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державного департаменту інтелектуальної власності», наказу Міністерства освіти і науки України «Про заходи щодо локалізації та легалізації програмних продуктів Microsoft», Меморандуму про співпрацю між Міністерством освіти і науки України та Представництвом Microsoft в країнах СНД, Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та Корпорацією Microsoft. 03 червня 2004 року № 49-у/ 2004. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v049u710-04#Text>

126. Про захист економічної конкуренції :Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III / *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64.

127. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : Постанова Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96#Text>

128. Радишевська О. Р. Питання про предмет адміністративного права у вітчизняній та європейських правових доктринах в умовах трансформаційних змін. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 122-128.

129. Мельник Р. Новий погляд на «вічну» проблему: предмет адміністративного права. *Питання адміністративного права*. Кн. 2 / відповідальний Н.Б. Писаренко. Харків : ООО «Оберіг», 2018. С. 33-53.

130. Коваленко Н. Поняття та ознаки адміністративно-правового режиму. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 1. С. 106-110.

131. Решота В.В. Акти центральних органів виконавчої влади в системі джерел адміністративного права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія.: Юриспруденція*. 2018 № 32. С. 35-38.

132. Дніпров О. Концептуальні основи дослідження виконавчої влади в системі державної влади України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 4. С. 93-99.

133. Про основі засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності :Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V / *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389.

134. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством економічного розвитку і торгівлі : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 р. № 912. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-2018-%D0%BF#Text>

135. Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.05.2002 р. № 674. URL.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2002-%D0%BF#Text>

136. Решота В. В. Застосування джерел адміністративного права в судочинстві України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец.: 12.00.07. Львів, 2019. 39 с.

137. Костенко О.І. Глумачення актів адміністративного законодавства: дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.07.Запоріжжя, 2011. 209 с.

138. Про затвердження Інструкції з оформлення державними інспекторами з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України матеріалів про адміністративні правопорушення : Наказ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України від 13.02.2019 р.

№ 217. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0251-19#Text>

139. Кодинець А. Захист прав інтелектуальної власності в умовах впровадження судової реформи. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3. С. 9-13.

140. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності : Указ Президента України від 29.09.2017 р. № 299/2017. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299/2017#Text>

141. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. За редакції В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.

142. Нижний А. Деякі питання вдосконалення судових способів захисту прав інтелектуальної власності на винаходи (корисні моделі). *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 5. С. 48-56.

143. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII / *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.

144. Про Конституційний Суд України : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII / *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.

145. Аверьянов В. Б. Функции и организационная структура органа государственного управления. Киев: Наукова думка, 1978. 150 с.

146. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності : Закон України від 01.06.2020 р. № 703-XI. Законодавство України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#Text>

147. Юровська В.В. Методи адміністративного права: теоретико-правові та праксеологічні аспекти: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец.: 12.00.07. Запоріжжя. 2018. 38 с.

148. Толкачев М.В. Сучасні методи адміністративно-правового регулювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: юридичні науки. 2016. Випуск 2. Том. 2. С. 36-39.

149. Чуприна Ю.Ю. Адміністративно-правові методи правового

регулювання: сутність і зміст: автореф. дис. ... канд.. юрид. наук: спец.: 12.00.07. Харків, 2017. 20 с.

150. Авер'янов В.Б. Вибрані наукові праці. Наукове видання/ Упорядники: Андрійко О.Ф. (керівник колективу), Нагребельний В.П., Кисіль Л.Є., Педько Ю.С., Дерещ В.А. і інші. За загальною редакцією: Ю. С. Шемшученка, О.Ф. Андрійко. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. 448 с.

151. Юровська В.В. Класифікація методів адміністративного права: критерії та види. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету* 2017. № 29. Том. 1. С. 59-63.

152. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник у 2-х томах. Т.1. Загальна частина. Ред. колегія В. Б. Авер'янов (голова). Київ: Юридична думка, 2004, 584 с.

153. Шабалін А. Деякі питання захисту права інтелектуальної власності в ЄС: директива ЄС 2004/48/ЄС «Про забезпечення захисту прав інтелектуальної власності» *Теорія і практика інтелектуальної власності* 2018. № 6. С. 48-54.

154. Про державно-приватне партнерство :Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI / *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст. 524.

155. Комарницька Г.О. Активізування державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності: дис. д-ра екон. наук: спец. 08.00.03. Львів, 2019. 469 с.

156. Іванова М. Огляд сучасних дисертаційних досліджень з авторського та суміжного права в Україні(на основі аналізу фондів НБВУ)http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3386:oglyad-suchasnikh-disertatsijnikh-doslidzhen-z-avtorskogo-ta-sumizhnogo-prava-v-ukrajini-na-osnovi-analizu-fondiv-nbv-2&catid=168&Itemid=515

157. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 р. № 402-р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#Text>

158. Всеукраїнська асоціація представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених).

URL. <https://intelvas.com.ua/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8E/>

159. Про схвалення Концепції реформування інституту саморегулювання в Україні :Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 р. № 308-р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#Text>

160. Радейко Р.І. Теоретичні аспекти деформалізованих конструкцій у праві. *Науковий вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія юридична.* 2015. № 827. С. 184-192.

161. Качур А.В. Щодо поняття правового режиму майнових прав інтелектуальної власності у сфері господарювання. *Право та інновації* . 2014. № 4 (8). С. 54-63.

162. Нашинець-Наумова А.Ю. Методи адміністративно-правового регулювання діяльності корпорацій в Україні. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2012. № 2. С. 56-59.

163. Гуд А.М. Адміністративний договір як форма договірного регулювання адміністративно-правових відносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.:12.00.07. Київ, 2019. 19 с.

164. Зайківський О., Оністрат, О. Щодо забезпечення державного управління інтелектуальною власністю у сфері національної безпеки і оборони. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2019. № 6. С. 24-35.

165. Зайківський О., Оністрат О. Алгоритм та критерії відбору винаходів до сфери національної безпеки й оборони. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2019. № 5. С. 44-52.

166. Чомахашвілі О.Ш. Форми та методи адміністративно-правового регулювання у сфері охорони прав на промислові зразки. *Меґо-Інфо - Юридичний портал* № 1. 2008 р. URL. <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B>

0%D0%BB/23-%D1%84%

167. Юр'єва О.І. Сучасні проблеми механізму державного управління інтелектуальної власності. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2018. № 3. С. 90-94.

168. Шабалін А. Деякі питання захисту права інтелектуальної власності в ЄС. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 6. С. 45-54.

170. Валькова Є.В. Форми адміністративно-правового регулювання у сфері охорони інтелектуальної власності. *Право і безпека*. 2012. № 5. С. 61-64.

171. Правоторова О.М. Форми адміністративної діяльності публічної адміністрації в механізмі адміністративно-правової охорони. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 5. С. 123-127.

172. Орлюк О. Освіта з інтелектуальної власності у системі вищої освіти України: проблеми та завдання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 6. С. 148-154.

173. Горбова Н.А. Природа державного контролю (нагляду) та генезис його законодавчого визначення. *Право та державне управління*. 2019. № 1 (34). Том. 1. С. 37-42.

174. Коротун О.М. Форми управлінської діяльності у сфері забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності. *Держава та регіони. Серія: право*. 2019. № 4 (66). С. 80-85.

175. Тронько О. Адміністративно-правове регулювання в галузі економіки. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 124-127.

176. Коваль І. Яка роль має бути відведена Господарському кодексу у сфері регулювання прав інтелектуальної власності. *Закон і бізнес*. 26.12-08.01.2016. № 1246.

177. Коротун О.М. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, що забезпечують охорону прав інтелектуальної власності. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. Випуск 4 (44). С. 114-118.

178. Структура Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку. Верховна Рада України. URL.

http://komprompol.rada.gov.ua/news/Pro_komitet/struk_kom/73338.html

179. До ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні. Національна академія наук України. URL. <http://www.nas.gov.ua/EN/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=5869>

180. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. № 784-VII / Відомості Верховної Ради України. 2014. № 13. Ст. 222.

181. Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України. URL. <http://www.ndiiv.org.ua/index.php/ua/>

182. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.06.2016 р. № 585. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2016-%D0%BF#Text>

183. Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2014 р. № 658. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2014-%D0%BF#Text>

184. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 459. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-#Text>

185. Про затвердження Положення про департамент розвитку сфери інтелектуальної власності : Наказ Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 28.12.2019 р. № 842. URL. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME191400.html

186. Статут державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності». Затверджено Наказом Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 02.12.2019 р. № 479. URL. <https://ukrpatent.org/atachs/statut-02122019.pdf>

187. Статут державної організації «Українське агентство з авторських і суміжних прав». Затверджено Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 18.05.2019 р. № 435. URL. acrr.org/wp-content/uploads/2019/04/Statut-Derzhavnoyi-organizatsiyi-Ukrayinske-agentstvo-z-

avtorskih-ta-sumizhnih-prav-vid-18.03.2019.pdf

188. Про затвердження Статуту державної організації «Національний офіс інтелектуальної власності» : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27.06.2019 р.

№ 1082. URL. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME190700.html

189. Національний офіс інтелектуальної власності. URL. <http://nipo.org.ua/pro-nas>

190. Напрями роботи Національного офісу інтелектуальної власності. URL. <http://nipo.org.ua/pro-noiv>

191. Духовна О. Реформування державної системи правової охорони ІВ: до чого готуватися. *Юридична газета онлайн* 11 червня 2019 року. URL. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/reformuvannya-derzhavnoyi-sistemi-pravovoyi-ohoroni-iv-do-chogo-gotuvatisya.html>

192. Журавель Я.В. Нормативно-правовий рівень оптимізації системи центральних органів виконавчої влади в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 1 (30). С. 72-76.

193. Прийнято закон щодо створення національного органу інтелектуальної власності. Український інститут інтелектуальної власності. 16.06.2020 р. URL. <https://ukrpatent.org/uk/news/main/noiv-law-16062020>

194. Про утворення Ради з питань інтелектуальної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 р. № 90. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2018-%D0%BF#Text>

195. Рада з питань інтелектуальної власності презентує концепцію Національної стратегії розвитку галузі. 21.05.2019 р. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL. <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=3db3c0a2-d15a-462c-9a47-9f87bea1859c&title=RadaZPitanIntelektualnoiVlasnostiPrezentovalaKontseptsiiuNatsionalnoiStrategiiRozvitkuGaluzi&isSpecial=true>

196. Гордієнко С.Г., Козенюк В.О. Створення інновацій та захисту

інтелектуальної власності: проблеми та правові регулятори в Україні. *Правова інформатика*. 2014. № 3(43). С. 67-76.

197. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878. URL.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>

198. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII / *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-42. Ст. 379.

199. Криволапчук В., Филь С. Захист прав інтелектуальної власності національною поліцією та МВС України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 4. С. 39-44.

200. Про ліквідацію територіального органу Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2019 р. № 841. URL.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2019-%D0%BF#Text>

201. Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України : Наказ Національної поліції України 10.11.2015 р. № 85. URL. <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>

202. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 03.11.2015 р. № 1343. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text>

203. Про затвердження Положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 277. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>

204. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України : Закон України від 17.10.2019 р. № 202-IX / *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 50. Ст. 358.

205. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI / *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45; № 46-47. № 48. Ст. 552.

206. Про затвердження Порядку застосування заходів щодо сприяння

захисту прав інтелектуальної власності та взаємодії митних органів з правовласниками, декларантами та іншими заінтересованими особами та Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України : Наказ Міністерства фінансів України від 09.06.2020 р. № 281. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0549-20#Text>

207. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. № 667. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF#Text>

208. Деякі питання Міністерства культури та інформаційної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2019 р. № 885. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-%D0%BF?find>

209. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 р. № 267. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF#Text>

210. Про Раду національної безпеки і оборони : Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР / *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.

221. Орлюк О. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 3. С. 58-74.

222. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями : Закон України від 21.07.2020 р. № 815-ІХ. / *Відомості Верховної Ради України*. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#n40>

223. Компанець Є. Кримінально-правова охорона прав на кваліфіковане зазначення походження товару в кримінальному провадженні в Україні: реальність та шляхи вдосконалення. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 5. С. 53-68.

224. Бахарева О. Проблеми кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності (промислової власності) *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 4. С. 48-52.

225. Филь Р.С. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти промислової власності в Україні: дис. ... канд.. юрид. наук: спец.: 12.00.08. Київ, 2018. 268 с.

226. Приходько Л.Ф. Оцифрування об'єктів культурної спадщини за нормативно-правовими документами Європейського Союзу у сфері авторського права і суміжних прав. *Архіви України*. 2020. № 1. С. 102-126.

227. Ляшенко О.А. Адміністративно-правове регулювання діяльності ОВС в сфері захисту права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.07. Херсон, 2011. 20 с.

228. Катеринчук І.П. Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 2. С. 85-88.

229. Сорока Н.Є. Авторське право і суміжні права в інформаційному суспільстві: європейський досвід: монографія. Харків : Право, 2019. 332 с.

230. Еннан Р.Є. Загальні засади правого регулювання інтелектуальної, творчої діяльності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2015. № 6. С. 10-23.

231. Хрідочкін А.В. Публічне адміністрування у сфері інтелектуальної власності в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: спец.: 12.00.07. Запоріжжя, 2019. 508 с.

232. Миджин Г. Є. Характеристика адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів у сфері захисту прав інтелектуальної власності. *International Independent Scientific Journal*. 2020, № 19. Vol. 2. С. 28-32.

233. Науково-практичний коментар до статті 164-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Ліга закон.
URL.https://ips.ligazakon.net/document/KK007574?ed=2017_01_01

234. Сокурєнко О. Встановлення адміністративної відповідальності за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №8. С. 121-124.

235. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : Наказ МВС України від 06.11.2015 р. №1376. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

236. Про затвердження Інструкції з оформлення органами доходів і зборів матеріалів про адміністративні правопорушення : Наказ Міністерства фінансів України від 02.07.2016 р. № 566. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1046-16>

237. Харитонов Є.О., Харитонова О.І. Деякі проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Інтернеті в Україні. *IT право: проблеми і перспективи розвитку в Україні*. Третя міжнародна щорічна конференція (Львів, 7 грудня 2019 р.). URL. <http://aphd.ua/publication-564/>

238. Судова влада України. 2019; 2018; 2017 роки URL. https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019

239. Михальський О. О. Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.07. Суми, 2018. 254 с.

240. Надобко С.В. Концептуальні аспекти адміністративної відповідальності у сфері інтелектуальної власності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Випуск1(30). С. 113-116.

241. Парламентські слухання на тему: «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні». Верховна Рада України. URL. <https://iportal.rada.gov.ua/fsview/186120.html>

242. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права і держави. 9-е видання зі змінами. Львів: Край, 2007. 192 с.

243. Миджин Г.Є. Способи та засоби забезпечення законності у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Юридичний бюлетень*. 2020. Випуск 13. С. 131-138.

244. Напрями вдосконалення адміністративно-правового захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності у контексті інтеграції в Європейський Союз. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал* / гол. ред. О. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Вип. 3 (9). С. 98-103.

245. Бортник Н.П., Єсімов С.С. Правове регулювання діяльності органів виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики*: матеріали наукового семінару (Львів, 22 червня 2018 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 27-32.

246. Copyright in the Digital Single Market 2016/0280. European Council. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-51-2019-INIT/en/pdf>.

247. Логвиненко М., Кордунян І. Особливості поетапного здійснення медіації у сфері інтелектуальної власності: перспективи для України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 6. С. 100-108.

248. Мінченко Н., Самоловова Н. Медіація: міжнародний та національний досвід. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 5. С. 78-84.

249. Про державну підтримку кінематографії в Україні : Закон України від 23.03. 2017 р. № 1977-VIII / *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 20. Ст. 240.

250. Падучак О. Про популяризацію знань у сфері інтелектуальної власності; коли, як і навіщо цим займатися. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 5. С. 104-110.

251. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 р. № 1106. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>

252. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

253. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади :

Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442.
URL.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF#Text>

254. Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади у сфері культури : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 р. № 434. URL.<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/434-2020-%D0%BF?find=1>

255. Проект. Закон України від 16.06.2020 р. № 703-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності». Верховна Рада України. URL.
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2255&skl=10

256. Питання Національної ради реформ і Виконавчого комітету реформ : Указ Президента України від 07.05.2020 р. № 169/2020. URL.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169/2020#Text>

257. Йосифович Д. І., Андрусишин Р. М. Проблеми реформування органів виконавчої влади в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4. С. 143-152.

258. Харченко О. Новели сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 6. С. 89-99.

259. Шевчук О.М., Німа А.О. Захист прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон: проблеми правозастосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 172-174.

260. Ангел Є. Виконання Україною зобов'язань щодо реформування захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні України. Аналітична записка. Київ: Інститут економічних досліджень і політичних консультацій, 2018. 15 с.

261. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації актів законодавства Європейського Союзу у сфері технічного регулювання : Закон України від 06.06.2019 р. № 2740-VIII / *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 28. Ст. 116.

262. Про внесення змін до Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів

права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону : Наказ Міністерства фінансів України від 09.06.2020 р. № 282. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0548-20#n2>

263. Савина В. С. Эволюция концепции права интеллектуальной собственности: дис. ... д-ра юрид. наук: спец.: 12.00.03. Москва, 2020. 394 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Миджин Г. Є. Структура адміністративно-правового механізму захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал* / гол. ред. О. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Вип. 2 (8). С. 72-79. [http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_2\(8\)_2020/12.pdf](http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_2(8)_2020/12.pdf)
2. Миджин Г. Є. Напрями вдосконалення адміністративно-правового захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності у контексті інтеграції в Європейський Союз. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал* / гол. ред. О. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Вип. 3 (9). С. 98-103. [http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_3\(9\)_2020/15.pdf](http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_3(9)_2020/15.pdf)
3. Миджин Г. Є. Адміністративні методи та засоби захисту прав інтелектуальної власності. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2020. № 5. С. 152-155. http://lsej.org.ua/5_2020/36.pdf
4. Миджин Г. Є. Способи та засоби забезпечення законності у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Юридичний бюлетень*. 2020. Випуск 13. С. 131-138.
5. Миджин Г. Є. Складові елементи адміністративно-юрисдикційної діяльності митних органів у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *VISEGRAD JOURNAL ON HUMAN RIGHTS*. 2020. № 6. Частина 2. С. 213-218.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Миджин Г. Є. Авторські права в інформаційно-телекомунікаційному

просторі. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: тези доповідей регіональної науково-практичної конференції* (м. Львів, 14 грудня 2018 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 109-111.

7. Миджин Г. Є. Про критерії ефективності форм захисту авторських прав. *Проблеми застосування інформаційних технологій правоохоронними структурами України та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання* : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 21 грудня 2018 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 238-242.

8. Миджин Г. Є. Підвідомчість справ Вищому суду з питань інтелектуальної власності: проблеми теорії. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики*: матеріали наукового семінару (21 червня 2019 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 228-231.

9. Миджин Г. Є. Інформація як об'єкт соціально-філософського аналізу. *Science, Research, Development #23 Economy. Management. StateandLaw. Rotterdam* (TheNetherlands, 29.11.2019 - 30.11.2019). Warszawa: *Diamondtradingtour*», 2019. С. 35-37.

10. Миджин Г. Є. Удосконалення правового регулювання та практики охорони результатів інтелектуальної діяльності. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції* (м. Львів, 06 грудня 2019 р.) Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 57-61.

11. Миджин Г. Є. Інтелектуальні права на цифрові розробки. *Інформаційні технології в освіті та практиці* : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 грудня 2019 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 205-208.

12. Миджин Г. Є. Правова культура як фактор ефективності охорони інтелектуальної власності. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики*: матеріали наукового семінару (19 червня 2020 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 223-228.

13. Миджин Г. Є. Гарантії реалізації права на свободу підприємницької

діяльності. Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 11 грудня 2020 р.) / за заг. ред. І.В. Красницького. Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 67-69.

ПРОПОЗИЦІЇ
до Закон України
«Про охорону прав на промислові зразки»
(Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 34)

Доповнити статтю 1 «Визначення термінів» абзацом «Захист прав на промислові зразки це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально наявних в цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системну цілісність правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством» та викласти в редакції:

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

Заявник – особа, яка подала заявку чи набула прав заявника в іншому встановленому законом порядку;

захист прав на промислові зразки це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально наявних в цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системну цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством;

Далі за текстом.

Пропозиції
до Закону України
«Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»
(Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 36)

Доповнити статтю 1 «Визначення термінів» абзацом «Захист прав на знаки для товарів і послуги це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально наявних в цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системної цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством» та викласти в редакції:

Стаття 1. Визначення термінів та скорочення

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

заявник – особа, яка подала заявку чи набула прав заявника в іншому встановленому законом порядку;

захист прав на знаки для товарів і послуг це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально існуючих на цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системної цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством;

Далі за текстом.

Пропозиції
до Закону України
«Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів»
(Відомості Верховної Ради України. 1998. № 8. Ст. 28)

Доповнити статтю 1 «Визначення термінів» пунктом 9-1 «Захист прав на компонування напівпровідникових виробів це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально існуючих на цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системної цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством» та викласти в редакції:

Стаття 1.Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

9) заявник – особа, яка подала заявку на реєстрацію компонування чи набула прав заявника в іншому встановленому законом порядку;

9-1)захист прав на компонування напівпровідникових виробів це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально існуючих на цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системної цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством;

Далі за текстом.

Додаток Д

Пропозиції
до Закону України
«Про правову охорону географічних зазначень»
(Відомості Верховної Ради України. 1999. № 32. Ст. 267)

Доповнити статтю 1 «Визначення термінів» пунктом 8-1 «Правовий захист географічних позначень це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально існуючих на цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системної цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством» та викласти в редакції:

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

8) заявник – особа або об'єднання осіб, які подали заявку;

8-1) правовий захист географічних позначень це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально існуючих на цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системної цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством;

Далі за текстом.

Пропозиції
до Закону України
«Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»
(Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 32)

Доповнити статтю 1 «Визначення термінів» абзацом «Захист прав на винахід (корисну модель) це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально існуючих на цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системної цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством» та викласти в редакції:

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни та скорочення вживаються в такому значенні:

винахід (корисна модель) - результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології;

захист прав на винахід (корисна модель) це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально існуючих на цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системної цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством;

Далі за текстом.

Додаток Ж

Пропозиції
до Закону України
«Про авторське право і суміжні права»
(Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64)

Доповнити статтю 1 «Визначення термінів» абзацом «Захист авторського права і суміжних прав це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально існуючих на цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системної цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством» та викласти в редакції:

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

здавання у майновий найм – передача права користування і (або) володіння оригіналом чи примірником твору, фонограми, відеограми на певний строк з метою одержання прямої чи опосередкованої комерційної вигоди;

захист авторського права і суміжних прав це сукупність елементів правового регулювання творчого процесу, інтегрально існуючих на цивільному, інформаційному, кримінальному та адміністративному рівні, носять в разі порушення системної цілісності правового впливу компенсаційного характеру, забезпеченого державним примусом, до якого правовласник вдається за власною ініціативою для здійснення захисту об'єкта інтелектуальної власності та прав передбачених чинним законодавством;

Далі за текстом.

Пропозиції
до Кодексу України про адміністративні правопорушення
(Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-ХІІ / Відомості Верховної Ради
Української РСР. 1984. Додаток 51. Ст. 1122)

Доповнити частину 1 статті 15 «Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень» словами «прав інтелектуальної власності» та викласти в редакції:

Стаття 15. Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень

За порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарних норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушення тиші в громадських місцях, неправомірне використання державного майна, незаконне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, за порушення **прав інтелектуальної власності** ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. До зазначених осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи і адміністративний арешт.

Далі за текстом.

*Додаток К***Проект**

**Інструкція
про порядок оформлення адміністративних справ за статтею 51-2
«Порушення прав інтелектуальної власності»
Кодексу України про адміністративні правопорушення**

I. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція визначає процедуру складання протоколу про адміністративне правопорушення та оформлення матеріалів визначене статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» Кодексу України про адміністративні правопорушення. Порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення та направлення матеріалів до суду, а також визначає порядок контролю за дотриманням законодавства під час оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення.

1.2. Ця Інструкція розроблена відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та законів України: від 21.04.1993 р. № 3116-ХІІ «Про охорону прав на сорти рослин»; від 15.12.1993 р. № 3687-ХІІ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»; від 15.12.1993 р. № 3688-ХІІ «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 р. № 3689-ХІІ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»; від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ «Про авторське право і суміжні права» від 05.11.1997 р. № 621/97-ВР «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів»; від 16.06.1999 р. № 1587-ХІV «Про правову охорону географічних зазначень»; від 23.03.2000 р. № 1587-ІІІ «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних»; від 17.01.2002 р. № 2953-ІІІ «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування».

ІІ. Посадові особи, які уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення

2.1. Складати протоколи про адміністративні правопорушення, протоколи вилучення речей і документів, протоколи огляду речей, отримувати пояснення від осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків мають право особи, уповноважені на складання протоколу про адміністративне правопорушення за статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності», визначені у статті 255 «Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення» Кодексу України про адміністративні правопорушення.

2.2. Дія Інструкції поширюється на об'єкти права інтелектуальної власності визначені у статті 420 Цивільного кодексу України.

2.3. При порушенні прав інтелектуальної власності військовослужбовцями Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань особи, які складають протокол про адміністративне правопорушення передають матеріали про порушення відповідним органам для вирішення питання щодо притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

III. Порядок складання протоколу та оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення

3.1. При виявленні адміністративного правопорушення особами уповноважені на те посадові особи складають протокол про адміністративне правопорушення.

3.2. Протокол про адміністративне правопорушення складається на спеціальному бланку, що виготовлений друкарським способом згідно з технічним описом, на якому проставлено відповідні серія і номер.

Протокол про адміністративне правопорушення складається в письмовій формі відповідно до статті 254 КУпАП. До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються:

- письмові пояснення свідків правопорушення в разі їх наявності;
- інші документи та матеріали, які містять інформацію про правопорушення.

3.3. За наявності технічної можливості протокол про адміністративне правопорушення складається в електронній формі з автоматичним присвоєнням відповідної серії та номера, який видруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв.

3.4. Усі реквізити протоколу заповнюються чорнилами чорного або синього кольору, розбірливим почерком, державною мовою.

3.5. Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу, а також унесення додаткових записів після того, як протокол підписано особою, стосовно якої його складено.

3.6. Протокол складається у двох примірниках, один з яких під підпис вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

3.7. При складанні протоколу зазначаються:

- дата і місце його складення (число, місяць, рік, населений пункт, географічна точка);

- посада, звання, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол;

- відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (зазначаються повністю (без скорочення) її прізвище, ім'я та по батькові; число, місяць і рік народження; місце народження; звання, посада; найменування частини, установи, організації; документ, що посвідчує особу, дата видачі й найменування установи, організації, що його видали, місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення (суть адміністративного правопорушення повинна точно відповідати ознакам складу адміністративного

правопорушення, зазначеним у статті КУпАП, за якою складено протокол);

- частина відповідної статті та стаття КУпАП, згідно з якою передбачена адміністративна відповідальність за таке правопорушення;

- прізвища, місця проживання свідків і потерпілих, якщо вони є;

- пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

3.8. Якщо в результаті вчинення адміністративного правопорушення заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

3.9. При складанні протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України, статтею 268 КУпАП, повідомляється, що справу про адміністративне правопорушення буде розглянуто у строки, визначені статтею 277 КУпАП, про що робиться відмітка та ставиться підпис особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

3.10. Протокол підписується уповноваженою посадовою особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, у ньому робиться запис про це.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу та пояснення по суті адміністративного правопорушення, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви відмови від його підписання.

У разі коли особа, стосовно якої складається протокол, не володіє українською мовою, протокол складається за участю перекладача.

3.11. Особі, стосовно якої складається протокол, пропонується надати по суті вчиненого адміністративного правопорушення письмове пояснення, яке підписується зазначеною особою. Пояснення може додаватися до протоколу окремо, про що робиться запис у протоколі.

3.12. До протоколу долучаються інші матеріали про адміністративне правопорушення (пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновки експерта, речові докази, протокол про вилучення речей і документів, рапорти посадових осіб, а також інші документи).

3.13. Якщо правопорушення вчинено кількома особами, то протокол про адміністративне правопорушення складається стосовно кожної особи окремо.

3.14. Протокол та матеріали про адміністративне правопорушення протягом доби надаються посадовій особі, уповноваженій розглядати справу про адміністративне правопорушення щодо направлення до суду.

3.15. Вилучення незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення здійснюється згідно КУпАП.

3.16. Зберігання вилучених незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення здійснюється відповідно до положень постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня

2012 року № 17 «Про затвердження Порядку зберігання вилучених під час здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення речей і документів», відомчих нормативних актів, що регулюють порядок збереження вилучених речей і документів щодо провадження у справах про адміністративні правопорушення.

IV. Порядок призначення експертизи об'єктів інтелектуальної власності

4.1. Експертиза у сфері інтелектуальної власності охоплює: літературні та художні твори; фонограми, відеограми, програми (передач) організації мовлення; винаходи і корисні моделі; промислові зразки; сорти рослин і порід тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; топографію інтегральних мікросхем; комерційну таємницю (ноу-хау) і раціоналізаторську пропозиції; економічну у сфері інтелектуальної власності.

4.2. Призначення експертиз інтелектуальної власності проводиться відповідності до вимог Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 року № 53/3 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень».

4.3. При призначенні експертизи доцільно дотримуватися вимог постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 23 березня 2012 року № 5 «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності».

V. Порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення щодо направлення до суду

5.1. Провадження у справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за обставин, визначених статтею 247 КУпАП.

5.2. Справи про адміністративні правопорушення розглядаються уповноваженими посадовими особами визначеними чинним законодавством і посадовими обов'язками.

5.3. Справа про адміністративне правопорушення розглядається відповідно до статті 276 КУпАП.

5.4. Під час розгляду справи про адміністративне правопорушення особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені частиною першою статті 268 КУпАП та статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України.

5.5. Справа про адміністративне правопорушення щодо направлення до суду розглядається в присутності особи, і яка притягається до адміністративної відповідальності або при її відсутності.

5.6. Справи про адміністративне правопорушення розглядаються у строки, визначені статтею 277 КУпАП.

5.7. Уповноважені посадові особи при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішують питання, визначені статтею 278 КУпАП.

5.8. Уповноважена посадова особа розглядає справу про адміністративне правопорушення відповідно до статей 279, 280 КУпАП.

5.9. Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення повинен відповідати статті 283 КУпАП.

5.10. Постанова у справі про адміністративне правопорушення складається на спеціальному бланку, виготовленому друкарським способом згідно з технічним описом, на якому проставлено відповідні серію і номер.

5.11. Бланк постанови у справі про адміністративне правопорушення (далі - постанова) заповнюється розбірливим почерком. Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до постанови, а також внесення додаткових записів після того, як постанова підписана особою, щодо якої вона винесена. У разі допущення порушень при оформленні постанови заповнений бланк постанови вважається зіпсованим.

5.12. У постанові зазначаються:

- найменування органу (посадової особи), який виніс постанову;
- дата розгляду справи;
- відомості про особу, щодо якої розглядається справа;
- опис обставин, установлених при розгляді справи;
- нормативний акт, який передбачає відповідальність за це адміністративне правопорушення;
- прийняте у справі рішення.

Після слова «Установив» з абзацу зазначаються:

- число, місяць, рік, час та місце вчинення адміністративного правопорушення;
- прізвище та ініціали правопорушника;
- обставини і суть правопорушення, установлені при розгляді матеріалів адміністративної справи;
- частина та номер статті КУпАП, які передбачають відповідальність за це адміністративне правопорушення.

Після слова «Постановив» уповноважена посадова особа з урахуванням та зазначенням обставин, що пом'якшують (стаття 34 КУпАП) чи обтяжують (стаття 35 КУпАП) відповідальність за адміністративне правопорушення, зазначає прийняте у справі рішення.

5.13. У випадках, коли в особи, яка скоїла адміністративне правопорушення, вилучалися речі, документи, постанова повинна містити вирішення питання про вилучені речі, документи, а також інформацію про порядок і строк її оскарження.

5.14. Постанова підписується посадовою особою, яка її винесла.

5.15. У справі про адміністративне правопорушення посадова особа, яка її

розглядає, відповідно до статті 284 КУпАП виносить одну з таких постанов:

- про направлення до суду;
- про закриття справи.

5.16. Постанова про закриття справи про адміністративне правопорушення виноситься за наявності обставин, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення, передбачених статтею 247 КУпАП.

5.17. Постанова відповідно до статті 285 КУпАП оголошується негайно після закінчення розгляду адміністративної справи. Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається поштою рекомендованим листом особі, стосовно якої її винесено.

5.18. Копія постанови в той самий строк вручається або надсилається потерпілому на його прохання. Копія постанови вручається під підпис. У разі якщо копія постанови надсилається, про це робиться відповідна відмітка у справі (стаття 285 КУпАП).

5.19. Постанова набирає законної сили після її вручення особі, або отримання поштового повідомлення про вручення, або про відмову в її отриманні.

VI. Діловодство у справах про адміністративні правопорушення

6.1. Бланки протоколів про адміністративні правопорушення та протоколів про адміністративне затримання, постанов у справі про адміністративне правопорушення друкуються із зазначенням відповідних серії та номера.

6.2. Діловодство у правах про адміністративні правопорушення передбачені статтею 51-2 «Порушення прав інтелектуальної власності» КУпАП здійснюється відповідно до відомчих нормативних актів, що регулюють адміністративно-юрисдикційну діяльність.

VII. Контроль за станом дотримання законності під час здійснення адміністративного провадження

7.1. Організація контролю за порядком здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення здійснюється посадовими особами уповноваженими на здійснення контролю за дотриманням законодавства про адміністративні правопорушення.

**Директор Департаменту розвитку
інтелектуальної власності Міністерства
розвитку економіки, торгівлі, сільського
та господарства України**

Погоджено

**Директор Національного офісу
інтелектуальної власності**

Примітка.

1. Інструкція проходить громадську експертизу та громадське обговорення в порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

2. Науково-експертний висновок щодо Інструкції надається Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності Національної академії наук України.

3. Інструкція затверджується спільним наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі, сільського та господарства України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства фінансів України та реєструється в Міністерстві юстиції України.

**Підсумки
соціологічного дослідження
щодо підвищення ефективності нормативно-правового регулювання
діяльності у сфері захисту прав інтелектуальної власності в умовах
євроінтеграційних процесів**

**Анкета
Шановний друже!**

З метою визначення шляхів підвищення ефективності нормативно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в умовах євроінтеграційних процесів Львівським державним університетом внутрішніх справ проводить соціологічне дослідження впливу різних чинників:

1. Чи доцільно, на Вашу думку, стверджувати, що система правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності до теперішнього часу не досягла стійкої структурно-функціональної системної рівноваги

Так

Ні

2. Чи відповідає рівень знань особового складу Національної поліції у сфері нормативно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності сучасним вимогам забезпечення службової діяльності

Так

Ні

3. Чи доцільно, на Вашу думку, внесення змін до програми підготовки поліцейських у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та в системі перепідготовки поліцейських щодо збільшення кількості навчальних годин на вивчення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій

Так

Ні

4. Чи доцільно, на Вашу думку, внесення доповнень до нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини щодо окремих об'єктів інтелектуальних прав, визначення поняття «захист інтелектуальної власності»

Так

Ні

5. Чи доцільно розробити міжвідомчу інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні порушення за статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту прав інтелектуальної власності

Так

Ні

6. В юридичних наукових виданнях з питань захисту прав інтелектуальної власності висловлюються думки, що наявна система організації захисту державними інспекторами з інтелектуальної власності й мережі Інтернет недостатньо ефективно працює у зв'язку з низьким рівнем інформатизації. Чи доцільно, на Вашу думку, залучити поліцію

Так

Ні

7. Чи потребують зараз уточнення відомчі нормативно-правові акти у сфері захисту прав інтелектуальної власності

Так

Ні

8. Чи доцільне використовувати програмні продукти (бази даних, інформаційні підсистеми), які на сьогодні є роз'єднаними між собою, й власником яких є не лише МВС України

Так

Ні

9. Чи вважаєте Ви, що удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності пропонується здійснити шляхом впровадження до вже наявної інформаційно-пошукової системи нових, сучасних програмно-технологічних рішень опрацювання даних, які забезпечать підвищення продуктивності роботи, скорочення часу на пошук та візуалізацію інформації, її інтеграцію в єдиний інформаційний простір захисту прав інтелектуальної власності. Чи доцільно зазначену діяльність покласти на Національний офіс інтелектуальної власності

Так

Ні

10. Чи існує на сьогодні організаційно-структурна раціональність системи контролю захисту прав інтелектуальної власності в умовах впровадження європейських стандартів захисту прав інтелектуальної власності

Так

Ні

Дякуємо за надані відповіді.

Відповіді
працівників Головного управління Національної поліції у Львівській
області

№ з/п	Питання	Так	Ні
1	Чи доцільно, на Вашу думку, стверджувати, що система правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності до теперішнього часу не досягла стійкої структурно-функціональної системної рівноваги	46	4
2	Чи відповідає рівень знань особового складу Національної поліції у сфері нормативно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності сучасним вимогам забезпечення службової діяльності	24	26
3	Чи доцільно, на Вашу думку, внесення змін до програми підготовки поліцейських у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та в системі перепідготовки поліцейських щодо збільшення кількості навчальних годин на вивчення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	22	24
4	Чи доцільно, на Вашу думку, внесення доповнень до нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини щодо окремих об'єктів інтелектуальних прав, визначення поняття «захист інтелектуальної власності»	47	3
5	Чи доцільно розробити міжвідомчу інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні порушення за статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту прав інтелектуальної власності	38	12
6	В юридичних наукових виданнях з питань захисту прав інтелектуальної власності висловлюються думки, що наявна система організації захисту державними інспекторами з інтелектуальної власності й мережі Інтернет недостатньо ефективно працює у зв'язку з низьким рівнем інформатизації. Чи доцільно, на Вашу думку, залучити поліцію	18	16
7	Чи потребують зараз уточнення відомчі нормативно-правові акти у сфері захисту прав інтелектуальної власності	49	1
8	Чи доцільне використовувати програмні продукти (бази даних, інформаційні підсистеми), які на даний час є роз'єднаними між собою і власником яких є не лише	37	13

	МВС України		
9	Чи вважаєте Ви, що удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності пропонується здійснити шляхом впровадження до вже наявної інформаційно-пошукової системи нових, сучасних програмно-технологічних рішень опрацювання даних, які забезпечать підвищення продуктивності роботи, скорочення часу на пошук та візуалізацію інформації, її інтеграцію в єдиний інформаційний простір захисту прав інтелектуальної власності. Чи доцільно зазначену діяльність покласти на Національний офіс інтелектуальної власності	50	0
10	Чи існує нині організаційно-структурна раціональність системи контролю захисту прав інтелектуальної власності в умовах впровадження європейських стандартів захисту прав інтелектуальної власності	23	27

Опитано: працівників – 50

Відповіді
працівників Карпатського управління кіберполіції Національної поліції
України

№ з/п	Питання	Так	Ні
1	Чи доцільно, на Вашу думку, стверджувати, що система правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності до теперішнього часу не досягла стійкої структурно-функціональної системної рівноваги	8	12
2	Чи відповідає рівень знань особового складу Національної поліції у сфері нормативно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності сучасним вимогам забезпечення службової діяльності	4	16
3	Чи доцільно, на Вашу думку, внесення змін до програми підготовки поліцейських у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та в системі перепідготовки поліцейських щодо збільшення кількості навчальних годин на вивчення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	12	6
4	Чи доцільно, на Вашу думку, внесення доповнень до нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини щодо окремих об'єктів інтелектуальних прав, визначення поняття «захист інтелектуальної власності»	10	10
5	Чи доцільно розробити міжвідомчу інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні порушення за статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту прав інтелектуальної власності	17	3
6	В юридичних наукових виданнях з питань захисту прав інтелектуальної власності висловлюються думки, що наявна система організації захисту державними інспекторами з інтелектуальної власності й мережі Інтернет недостатньо ефективно працює у зв'язку з низьким рівнем інформатизації. Чи доцільно, на Вашу думку, залучити поліцію	15	4
7	Чи потребують зараз уточнення відомчі нормативно-правові акти у сфері захисту прав інтелектуальної власності	19	1
8	Чи доцільне використовувати програмні продукти (бази даних, інформаційні підсистеми), які на даний час є роз'єднаними між собою і власником яких є не лише	17	3

	МВС України		
9	Чи вважаєте Ви, що удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності пропонується здійснити шляхом впровадження до вже наявної інформаційно-пошукової системи нових, сучасних програмно-технологічних рішень опрацювання даних, які забезпечать підвищення продуктивності роботи, скорочення часу на пошук та візуалізацію інформації, її інтеграцію в єдиний інформаційний простір захисту прав інтелектуальної власності. Чи доцільно зазначену діяльність покласти на Національний офіс інтелектуальної власності	14	4
10	Чи існує нині організаційно-структурна раціональність системи контролю захисту прав інтелектуальної власності в умовах впровадження європейських стандартів захисту прав інтелектуальної власності	3	17

Опитано: працівників – 20

Відповіді
науково-педагогічних працівників Львівського державного університету
внутрішніх справ

№ з/п	Питання	Так	Ні
1	Чи доцільно, на Вашу думку, стверджувати, що система правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності до теперішнього часу не досягла стійкої структурно-функціональної системної рівноваги	14	0
2	Чи відповідає рівень знань особового складу Національної поліції у сфері нормативно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності сучасним вимогам забезпечення службової діяльності	12	2
3	Чи доцільно, на Вашу думку, внесення змін до програми підготовки поліцейських у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та в системі перепідготовки поліцейських щодо збільшення кількості навчальних годин на вивчення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	11	3
4	Чи доцільно, на Вашу думку, внесення доповнень до нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини щодо окремих об'єктів інтелектуальних прав, визначення поняття «захист інтелектуальної власності»	14	0
5	Чи доцільно розробити міжвідомчу інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні порушення за статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту прав інтелектуальної власності	7	7
6	В юридичних наукових виданнях з питань захисту прав інтелектуальної власності висловлюються думки, що наявна система організації захисту державними інспекторами з інтелектуальної власності й мережі Інтернет недостатньо ефективно працює у зв'язку з низьким рівнем інформатизації. Чи доцільно, на Вашу думку, залучити поліцію	9	5
7	Чи потребують зараз уточнення відомчі нормативно-правові акти у сфері захисту прав інтелектуальної власності	13	1
8	Чи доцільне використовувати програмні продукти (бази даних, інформаційні підсистеми), які на даний час є роз'єднаними між собою і власником яких є не лише	9	5

	МВС України		
9	Чи вважаєте Ви, що удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності пропонується здійснити шляхом впровадження до вже наявної інформаційно-пошукової системи нових, сучасних програмно-технологічних рішень опрацювання даних, які забезпечать підвищення продуктивності роботи, скорочення часу на пошук та візуалізацію інформації, її інтеграцію в єдиний інформаційний простір захисту прав інтелектуальної власності. Чи доцільно зазначену діяльність покласти на Національний офіс інтелектуальної власності	7	7
10	Чи існує нині організаційно-структурна раціональність системи контролю захисту прав інтелектуальної власності в умовах впровадження європейських стандартів захисту прав інтелектуальної власності	9	5

Опитано: працівників – 14

Відповіді
здобувачів вищої освіти Львівського державного університету внутрішніх справ

№ з/п	Питання	Так	Ні
1	Чи доцільно, на Вашу думку, стверджувати, що система правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності до теперішнього часу не досягла стійкої структурно-функціональної системної рівноваги	42	8
2	Чи відповідає рівень знань особового складу Національної поліції у сфері нормативно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності сучасним вимогам забезпечення службової діяльності	33	17
3	Чи доцільно, на Вашу думку, внесення змін до програми підготовки поліцейських у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та в системі перепідготовки поліцейських щодо збільшення кількості навчальних годин на вивчення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	22	28
4	Чи доцільно, на Вашу думку, внесення доповнень до нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини щодо окремих об'єктів інтелектуальних прав, визначення поняття «захист інтелектуальної власності»	44	6
5	Чи доцільно розробити міжвідомчу інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні порушення за статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту прав інтелектуальної власності	40	10
6	В юридичних наукових виданнях з питань захисту прав інтелектуальної власності висловлюються думки, що наявна система організації захисту державними інспекторами з інтелектуальної власності й мережі Інтернет недостатньо ефективно працює у зв'язку з низьким рівнем інформатизації. Чи доцільно, на Вашу думку, залучити поліцію	45	5
7	Чи потребують зараз уточнення відомчі нормативно-правові акти у сфері захисту прав інтелектуальної власності	29	11
8	Чи доцільне використовувати програмні продукти (бази даних, інформаційні підсистеми), які на даний час є роз'єднаними між собою і власником яких є не лише МВС України	24	20

9	Чи вважаєте Ви, що удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності пропонується здійснити шляхом впровадження до вже наявної інформаційно-пошукової системи нових, сучасних програмно-технологічних рішень опрацювання даних, які забезпечать підвищення продуктивності роботи, скорочення часу на пошук та візуалізацію інформації, її інтеграцію в єдиний інформаційний простір захисту прав інтелектуальної власності. Чи доцільно зазначену діяльність покласти на Національний офіс інтелектуальної власності	14	34
10	Чи існує нині організаційно-структурна раціональність системи контролю захисту прав інтелектуальної власності в умовах впровадження європейських стандартів захисту прав інтелектуальної власності	39	9

Опитано: працівників – 50

Узагальнені

**дані соціологічного дослідження щодо підвищення ефективності
нормативно-правового регулювання діяльності Національної поліції у
сфері захисту прав інтелектуальної власності в умовах євроінтеграційних
процесів**

№ з/п	Питання	Так	Ні	%
1	Чи доцільно, на Вашу думку, стверджувати, що система правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності до теперішнього часу не досягла стійкої структурно-функціональної системної рівноваги	110	24	82,1
2	Чи відповідає рівень знань особового складу Національної поліції у сфері нормативно-правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності сучасним вимогам забезпечення службової діяльності	73	61	54,5
3	Чи доцільно, на Вашу думку, внесення змін до програми підготовки поліцейських у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та в системі перепідготовки поліцейських щодо збільшення кількості навчальних годин на вивчення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	67	61	50,0
4	Чи доцільно, на Вашу думку, внесення доповнень до нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини щодо окремих об'єктів інтелектуальних прав, визначення поняття «захист інтелектуальної власності»	76	19	56,7
5	Чи доцільно розробити міжвідомчу інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні порушення за статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо захисту прав інтелектуальної власності	102	32	76,1
6	В юридичних наукових виданнях з питань захисту прав інтелектуальної власності висловлюються думки, що наявна система організації захисту державними інспекторами з інтелектуальної власності й мережі Інтернет недостатньо ефективно працює у зв'язку з низьким рівнем інформатизації. Чи доцільно, на Вашу думку, залучити поліцію	85	30	64,4
7	Чи потребують зараз уточнення відомчі нормативно-правові акти у сфері захисту прав	110	14	

	інтелектуальної власності			
8	Чи доцільне використовувати програмні продукти (бази даних, інформаційні підсистеми), які на даний час є роз'єднаними між собою і власником яких є не лише МВС України	87	41	70,0
9	Чи вважаєте Ви, що удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності пропонується здійснити шляхом впровадження до вже наявної інформаційно-пошукової системи нових, сучасних програмно-технологічних рішень опрацювання даних, які забезпечать підвищення продуктивності роботи, скорочення часу на пошук та візуалізацію інформації, її інтеграцію в єдиний інформаційний простір захисту прав інтелектуальної власності. Чи доцільно зазначену діяльність покласти на Національний офіс інтелектуальної власності	85	45	63,4
10	Чи існує нині організаційно-структурна раціональність системи контролю захисту прав інтелектуальної власності в умовах впровадження європейських стандартів захисту прав інтелектуальної власності	74	58	55,2

Роздано 200 анкет.

Отримано 134 анкет.

Узагальнено 134 анкети.

Пропозиції
до Кодексу України про адміністративні правопорушення
(Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-ХІІ / Відомості Верховної Ради
Української РСР. 1984. Додаток 51. Ст. 1122)

Доповнити частину 1 статті 255 «Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення» статтями 164⁻¹⁷, 164⁻¹⁸ та викласти в редакції:

Стаття 255. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення

У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218 - 221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати:

1) уповноважені на те посадові особи:

органів внутрішніх справ (Національної поліції) (частина перша статті 44, статті 44⁻¹, 44⁻³, 46⁻¹, 46⁻², 51, 51⁻², 51⁻⁴, 88⁻¹, 89, 92, частина перша статті 106⁻¹, стаття 106⁻², частини четверта, сьома - дев'ята статті 121, частина четверта і шоста статті 122, статті 122⁻², 122⁻⁴, 122⁻⁵, частини друга і третя статті 123, стаття 124, частина третя статті 126, частина четверта статті 127, статті 127⁻¹, 130, частина третя статті 133, стаття 135⁻¹, стаття 136 (про порушення на автомобільному транспорті), стаття 139, частина четверта статті 140, статті 148, 151, 152, частина восьма статті 152⁻¹, статті 154, 155, 155⁻²-156, частини перша - четверта статті 156⁻¹, статті 156⁻², 156⁻⁴, 159, 160, 162, 162⁻³, частина перша статті 163⁻¹⁷, статті 164 - 164⁻¹¹, 164⁻¹⁵, 164⁻¹⁶, **164⁻¹⁷**, **164⁻¹⁸**, 165⁻¹, ...

Далі за текстом.

Доповнити частину 2 статті 268 «Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності» статтями 164⁻¹⁷, 164⁻¹⁸ та викласти в редакції:

Стаття 268. Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності

...

При розгляді справ про адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 44, статтями 51, 146, 160, **164⁻¹⁷**, **164⁻¹⁸**, 172⁻⁴- 172⁻⁹, 173, 173⁻², частиною третьою статті 178, статтями 185, 185⁻¹, статтями 185⁻⁷, 187 цього Кодексу, присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою.

Далі за текстом.

Доповнити частину 4 статті 277 «Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення» словами «інтелектуальною власністю» та викласти в редакції:

Стаття 277. Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення

Частина 4.

Строк розгляду адміністративних справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, **інтелектуальною власністю**, зупиняється судом у разі, якщо особа, щодо якої складено протокол про таке правопорушення, умисно ухиляється від явки до суду або з поважних причин не може туди з'явитися (хвороба, перебування у відрядженні чи на лікуванні, у відпустці тощо).

Далі за текстом.

Додаток Н

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ТОВ «НСФТЕК ТРЕЙД»

О.Б. Ганжа

„12” січня 2021 року

№ 12

АКТ

**впровадження результатів дисертаційного дослідження
Миджин Галини Євгенівни за темою «Адміністративно-правовий захист
прав інтелектуальної власності в Україні»**

Комісія у складі:

- головний бухгалтер ТОВ «НСФТЕК ТРЕЙД» В.Я. Завірюха

- начальник відділу автоматизованих систем ТОВ «НСФТЕК ТРЕЙД»

С.С. Ігнаткін

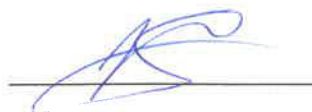
склала цей акт у тому, що дисертаційне дослідження Миджин Г.Є. на тему «Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні» проведене відповідно до Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106. Результати отримані у ході дослідження використані у практичній діяльності ТОВ «НСФТЕК ТРЕЙД» для підвищення ефективності практичної діяльності посадових осіб, які здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Головний бухгалтер

В.Я. Завірюха

Начальник відділу автоматизованих систем

С.С. Ігнаткін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ТОВ «НЄФТЕК СІТІ ОІЛ»

А. Ю. Гродзицький

„18” січня 2021 року

№ 18

АКТ

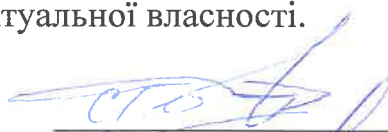
**впровадження результатів дисертаційного дослідження
Миджин Галини Євгенівни за темою «Адміністративно-правовий захист
прав інтелектуальної власності в Україні»**

Комісія у складі:

- начальник відділу кадрів ТОВ «НЄФТЕК СІТІ ОІЛ» С.Г. Головка
- юрисконсульт ТОВ «НЄФТЕК СІТІ ОІЛ» М.В. Бодіна

склала цей акт у тому, що дисертаційне дослідження Миджин Г.Є. на тему «Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні» проведене відповідно до Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106. Результати отримані у ході дослідження використані у практичній діяльності ТОВ «НЄФТЕК СІТІ ОІЛ» для підвищення ефективності практичної діяльності посадових осіб, які здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Начальник відділу кадрів

С.Г. Головка

Юрисконсульт

М.В. Бодіна

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Додаток Р

Львівського державного університету

внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

Должовик поліції

Тарас СОЗАНСЬКИЙ

2021

АКТ

22.02. 2021

Львів

№ 25

Про впровадження результатів дисертації Миджин Галини Євгенівни на здобуття наукового ступеня доктора філософії за темою «Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні» в освітньому процесі

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- заступника начальника відділу організації наукової роботи, кандидата юридичних наук Галини САВЧИН;
- заступника начальника навчально-методичного відділу, кандидата юридичних наук, доцента Олега РИБАКА;
- директора Інституту права, кандидата юридичних наук, доцента Івана КРАСНИЦЬКОГО;
- завідувача кафедри адміністративно-правових дисциплін Інституту права, кандидата юридичних наук, професора Мирослава КОВАЛІВА.

Комісія відповідно до наказу по університету від 24 вересня 2012 р. № 431 розглянула й узагальнила наукові праці аспіранта кафедри адміністративно-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ Миджин Г.Є. за темою дисертації «Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності в Україні» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право).

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Миджин Г. Є. Адміністративно-правовий механізм захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 4. С. 256-259.

2. Миджин Г. С. Структура адміністративно-правового механізму захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал* / гол. ред. О. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Вип. 2 (8). С. 72-79.

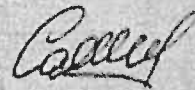
3. Миджин Г. С. Напрями вдосконалення адміністративно-правового захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності у контексті інтеграції в Європейський Союз. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал* / гол. ред. О. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Вип. 3 (9). С. 98-103.

4. Миджин Г. С. Адміністративні методи та засоби захисту прав інтелектуальної власності. *Юридичний електронний науковий журнал*, 2020. № 5. С. 152-155.

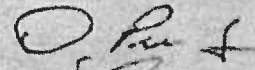
5. Миджин Г. С. Способи та засоби забезпечення законності у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. *Юридичний бюлетень*, 2020. Випуск 13. С. 131-138.

На основі проведеного аналізу комісія дійшла висновку, що подані наукові праці Миджин Г.С. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації та запровадженні для використання в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ, зокрема при викладанні навчальної дисципліни «Адміністративне право України», а також можуть бути рекомендовані до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Члени комісії:

Галіна САВЧИН

Олег РИБАК

Іван КРАСНИЦЬКИЙ

Мирослав КОВАЛІВ